

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

T.C. BAŞBAKANLIK
YURTDIŞI TÜRKLER
VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

Gezi Yazısı	Pakistan
Proje Adı	“Türkiye, Hindistan ve Pakistan arasında Kültürel ve Akademik Bilgi Erişimini Arttırma” Programı
Düzenleyen Kurumlar	“Güney Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (GASAM)” ve “Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)”
Gezi Tarihi	Eylül-Ekim 2016

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Hazırlayan: Ebubekir Pembegüllü – İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Yaklaşık dört saattir havadayız. İstanbul'da şuan saat 11.30, Islamabad'da ise 01.30. Uçak oldukça dolu...

Pakistan'a dair şuan zihnimde canlanan tek şey esmer tenli insanları. Gideceğimiz vakfa, kalacağımız yere dair pek bilgimiz yok. Her şeyin hayallerimiz kadar iyi olmasını umut ediyoruz.

Pakistan'a dair duyduğumuz, okuduğumuz şeyler, bizi farklı deneyimlerin yaşanacağı bir 25 günün beklediğini söylüyor.

Ekibimiz 5 kişi. İstanbul Üniversitesi Dil Edebiyat Fakültesi Urdu Dili Edebiyatı Bölümü'nden Onur Kılıçer hoca, yine aynı bölümün öğrencilerinden Ramazan Eren Yıldız ve Hilal Köroğlu, FSM Vakıf Üniversitesi'nde tarih alanında yüksek lisans yapan ve aynı zamanda Anadolu Ajansında gazetecilik yapan Ömer Şerif Turan ve ben. Farklı disiplinlerden gelen 5 kişi olarak birbirimizi bu seyahat boyunca tamamlayacağımızı düşünüyorum.

Uçak yolculuğumuz oldukça heyecanlı geçiyor. Hepimiz birbirimize Pakistan hakkında okuduklarımızı anlatıyoruz. Tabi bu konuda Urdu dili çalışan arkadaşlar benden daha donanımlı. Küçük bir not olarak şunu belirtmeliyim, gruptan birkaç arkadaşımızın ilk yurtdışı deneyimi olacakmış. İlk deneyim için oldukça ilginç bir memleket olacak Pakistan. Elbette benim için de diğer seyahatlerimden oldukça farklı bir anlam taşıyor. Şu ana kadar gittiğim en

doğudaki ülke ve şu ana kadar gittiğim ilk İslam cumhuriyeti olacak olması bunlardan bir ikisi.. Bir yandan arkadaşlarıma kulak verip bir yandan yazıyorum. Yazmak beni sakinleştiriyor.

İçimden geldiği gibi yazıyorum. Üstelik bu yazdıklarımı bir gezi yazısı şeklinde dönüşte verecek olmam da beni germiyor, aksine daha rahat yazıyorum. İnsanlar bu satırları okuduklarında, benim ne hissettiğimi aynı şekilde anlayıp hissedebilsinler diye çok doğal yazmaya gayret göstereceğim.

Şimdi biraz istirahat vakti. Pakistan beni nasıl karşılayacak bilmiyorum ama ben Pakistan'a

İndiğimde yüzümde bir tebessüm ile merhaba demek isterim, bunun için biraz dinlenmeliyim değil mi?...

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

İslamabad Benazzir Butto Havalimanına gece saatlerinde iniyoruz. Yolculuk yaklaşık 6 saat sürüyor. Uçak yolculuğu ve heyecan bizi oldukça yorgun düşürse de havalimanından misafırhaneye kadar olan 45 dakikalık yolculukta pür dikkat caddeleri, sokakları ve insanları izledim. Pakistan bize çok renkli bir 25 gün vadediyor gibi...

Sabah kahvaltımız buranın usulüne göre, bir adet sahanda yumurta, biraz ekmek ve çay. Pakistanlıların âdeti bu üzere. Kahvaltıda çok az yiyorlar. Akşam yemeklerini ise oldukça geç yerlermiş. Tabi bu ikisi arasında öğle yemeği kaçınılmaz oluyormuş.

Akşamüzeri para çevirmek üzere dışarı çıkıyoruz. Kullandıkları para birimi Rupî. 1 Türk Lirası yaklaşık 35 Rupî yapıyor. 35 Rupî 'ye ise yaklaşık 5 ekmek almak mümkün. Şimdilik para birimleri ve hayat pahalılığı hakkında edinebildiğim bilgi bunlar ile sınırlı.

Para çevirmek için gittiğimiz döviz bürosunu uzun namlulu silahlar ile koruyorlar. Yol boyunca şahit olduğum düzensiz trafik ve bu manzarayı saymaz isek Pakistan'ı üçüncü dünya ülkesi sayanlara katılmadığımı belirtmek isterim. Maalesef ki ülkemizde yaşadığımız terör olaylarının benzeri eylemler burada da yaşandığı için silahlı güvenlik görevlilerini her yerde görmek mümkün. Tabi bir de temizlik konusu var ki ona hiç girmeyeceğim. Sokakların ve şehrin çok kirli olmasından buradaki insanların da rahatsız olduğunu söylediler. Umulur ki bu rahatsızlık bir fiile dönüşür ve bu durum değişir.

Yolda şahit olduğumuz şeylerden birisi de trafiğin sık sık kesilerek veya tek şeride düşürülerek araçlarının içinin askerler tarafından kontrol edilmesi. İslamabad ülkenin başkenti olunca güvenlik önlemlerinin de bu düzeyde yüksek olduğunu belirtiyor rehberimiz.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Tam olarak bir gündür Pakistan'dayım, başkent İslamabad'ın I-10 bölgesinde. Henüz alışmadığım ağır bir havası var buranın. Bu coğrafyanın tüm dertleri havada asılı kalmış da insan onu soluyormuş gibi..

Biraz İslamabat'tan ve misafirhanesinde konakladığımız vakıftan bahsedeyim size.

İslamabad 200 milyon nüfuslu Pakistan'ın yaklaşık 2 milyonluk başkenti. Coğrafi konumu, Güney'den Kuzey'e bir yol gibi uzanan ülkenin üst kısmına yani kuzeyine düşüyor. Burası dağlarla çevrili ve oldukça modern, yeni bir şehir. Yeni dememin sebebi ise şu ki, İngilizler bu şehri henüz ülkeden ayrılmadan kısa bir süre önce planlamışlar. Ankara misali sonradan başkent olan ve büyüyen bir şehir yani. Şehir sektör adı verilen bölgelere ayrılmış. Sektörlere ise harfler verilmiş. Sektörler de yine bölge bölge ayrılmış. Mesela bizim kaldığımız sektörün ve bölgenin adı I-10. 'I' Industrial kelimesinin baş harfinden geliyor. Yani Türkçe karşılığı ile endüstri bölgesi. Bölgeler bu şekilde muhtevasına göre isimlendirilmiş ve o ismin baş harfi ile anılıyor. Her sektörün her bölgesinde büyük bir cami, büyük okullar ve hizmet binaları mevcut. Bu imar planı her bölge için aynı diyebilirim. Bunları görünce ne yalan söyleyeyim, içimden 'imarada bizden ileriler' diye geçirmedim değil. Zira aklıma daha 15 yıl önce boş olan Halkalı'nın şimdiki çarpık kentleşmesi geldi.. Neyse bunlar başka mesele..

İslamabad oldukça yeşil ve bir o kadar da sıcak bir şehir. Eylül ayında dahi sıcaklık gün içinde 35 dereceleri bulabiliyor. Tabi bu ikisi birleşince ise nem kaçınılmaz oluyor.

İslamabad, 200 milyonlu ve çok eyaletli, birkaç farklı etnik yapının bulunduğu büyük bir ülkenin başkenti. Meclis, bakanlıklar, birçok devlet kurumu burada. Böyle olunca bir düzen ve sükûnet hâkim şehre. Başkent olduğunu her halinden anlamak mümkün. Özellikle benim gibi Ankara tecrübesi olanlar daha kolay farkına varıyor bunun.

Burada bizi misafir eden bir vakıf var. Projenin buradaki partneri. E tabi size şimdi, burada bulunmamıza vesile olan projeden de biraz bahsetmek lazım gelir.

İstanbul merkezli GASAM(Güney Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi) Pakistan ve Hindistan üzerine, bir rapor hazırlamak adına, ekseriyeti akademisyenlerden oluşan bir araştırma heyeti kurarak bu ülkelere gönderip rapor oluşturma çalışmasını başlatır. Ve sonrasında buradayız işte.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Buradaki partner kurum Khubaib Vakfı. Khubaib'i bir kaç cümle ile özetlemek gerekirse, kendini yetim ve yoksul çocukların yetişmesine adanmış ve binlerce çocuğun yetişmesiyle ilgilenen güzel insanların kurduğu bir vakıf. Tüm ülkede ilgilendikleri on bin çocuk ile 20 ye yakın okulları ve yetimhaneleri olduğunu öğrendik. İşte biz de bu vakfın merkezinin de bulunduğu yerleşkedeki misafirhanede ağırlanıyoruz.

Vakfın çalışanları bize karşı oldukça ilgililer, özellikle rehberimiz ve bize tahsis edilen minibüsün şoförü bizi biran olsun yalnız bırakmıyor. Konuşurken rehberimiz Hızır'ın henüz bir aylık evli olduğunu öğreniyoruz. Bir gülümseme beliriyor herkesin yüzünde..

Pakistan'da resmi dil sanılanın aksine İngilizce. Bu sebeple iletişimde pek sıkıntı çekmiyoruz. Arada Urduca kelimeleri öğrenmeyi de ihmal etmiyoruz. Theek he(tiik he) mesela.. Aslında "peki" anlamına gelen bu kelimeyi olumlu olan her manada kullanabilirsiniz. Sanırım buradan gitmeden Urduca'yı da sökeceğim.

Kaldığımız misafirhane 2 katlı bir binanın çatı katı. Küçük bir oda.. Binanın arkasında büyük bir çimenlik ve etrafını çevreleyen prefabrik yapılar. Burda ise öğrenciler ve vakıf çalışanları kalıyor. Çimenlik ikinci vakti çocuklarla futbol oynamak için oldukça elverişli.. Bu fırsatı değerlendiriyor ve çocukların yanına koşuyoruz. Türkiye'den geldiğimizi duyan her sevimli miniğin gözleri birden açılıyor. Türkiye'ye karşı tarifi imkânsız bir muhabbet var buranın insanında. Size kapıların ardına kadar açılması için Türkiye'den geldim demeniz yeterli. Güzel bir maçtan sonra kendimizi serin odamıza atıyoruz. Klimanın icadına bir kez daha şükürler olsun.. Burada klimasız bir tek ev, klimasız bir tek araç bulmanız nerdeyse imkânsız. Klima ve pervaneler burada yaşamın vazgeçilmezi.

Buraya gelirken okuduğum ve dinlediğim önerilerden birisi de kesinlikle şişelenmiş su içmem gerektiği idi. Zira su nedeniyle bağırsak ve mide hastalıkları buraya dışarıdan gelen insanların en büyük sorunu imiş. Sanırım ben de o sorunu yaşayan insanların kümesine dahil oluyorum, midem yavaş yavaş uyarı veriyor..

Sulardan bahsetmişken yemeklere de bir göz atalım, buraya geleli yaklaşık 2 gün oldu. Bu 2 gün içinde anladığım şey şu, burada yemeklere baharat katmıyorlar, baharatlara yemek serpiştiriveriyorlar işte, ama yine de yemekler tadılmaya değer.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

En çok sevdikleri baharatın ismi masala imiş. Damak tadımıza pek uygun olmasa da aç kalmanıza sebep olmayacak bir tat. Tavuk bu insanların vazgeçilmezi. Tatlı pirinç hiç denemediyseniz denememenizi tavsiye edeyim buradan. Ancak ekmekleri bir harika.

Evet, şu ana kadar genel bilgiler vererek az da olsa düş dünyanızda bir şeyler çizmeye çalıştım. Bundan sonra ise gidip gördüğümüz şehirler ve yerler, tanıştığımız insanlar, ziyaret ettiğimiz kurumlarla ilgili hissettiklerimi ve ilgimi çekenleri yazacağım zira benden başka diğer arkadaşlarım bunlarla ilgili daha kronolojik ve sistemli bilgileri size bu derlemede vereceklerdir. Ben ise daha çok hissettiklerimi ve o an düşündüklerimi anlatmak istiyorum. Haydi başlayalım.

İslamabad yakınlarındaki bir medreseyi ziyaret ettik. Asıl adı İslami Bilimler Enstitüsü olan bu medresede yaklaşık 650 öğrenci eğitim görüyor. Bu memlekette medreseler resmi eğitim sisteminin bir parçası. Yani medrese eğitimi gördükten sonra üniversiteye doğrudan başlamanız mümkün. Burada 11 yıllık bir eğitim veriyorlarmış. Yani ilkokuldan lise sona kadar. Medresede fen bilimlerinin yanında yabancı diller de öğretiyorlar. Bu kurumun ülke çapında yapılan birçok etkinlik, sınav ve müsabakalarda dereceleri varmış. Ziyaret ettiğimiz diğer medreseler için de aynı başarı geçerli. Medreseleri eğitim sistemine bu denli güzel biçimde entegre etmiş olmaları beni epeyce etkiledi. Duvarları çamur rengi bu tarihi medresenin sınıflarını dolaşırken zihnim farklı düşüncelerde dolandı da dolandı.. acaba biz medreselerimizi niçin ve nasıl ayakta tutamadık..

İslamad'ın ve ülkenin en büyük camisi olan Faysal Mescidi'ndeyiz.. Bu mescid ile ilgili gerekli teknik bilgileri(kaç yılında yapıldı v.s.) Google amcadan da öğrenebilirsiniz bu yüzden ben hissettiklerimden söz edeceğim: Maalesef ben hiçbir şey hissedemedim! Bu kadar güzel bir caminin bu kadar kötü muhafaza ve idare edildiğini ilk defa görüyorum. Manevi bir haz alamadan 2 rekât namaz kılarak camiden ayrıldım.

Hepimiz midemizden rahatsızız, tüm günü odamızda dinlenerek geçiriyoruz.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Kahrolsun bazı baharatlar!

Hastalığın da vermiş olduğu ruh halini atmak için bir sonraki gün küçük bir seyahate çıktık. Murre (mari) olarak adlandırılan bölgeye, yılan gibi kıvrım kıvrım yolları bir buçuk saat aşarak geldik. Burası yaklaşık 3 bin rakımlı bir dağ. İslamabad sıcakından bunalanlar soluğu burada alıyorlarmış. Ben buraya çam ağaçlarının diyarı adını taktım. Çünkü devasa çam ağaçları sizi büyülemekle kalmıyor aynı zamanda yaydıkları koku ile nefesinizi de açıyor. Meselenin buradan sonrası daha ilginç ki zaten bu yüzden not aldım burayı. Burası ismini bir İngiliz beyinin eşinden almış. Anlayacağınız İngilizler yine keyiflerine uygun bir yer bulmuşlar. Şimdilerde burası turistik bir tesis haline gelmiş. Dağın zirvesine doğru uzanan eşsiz benzersiz teleferik ile tur bile başlı başına Pakistan ziyaretimizin güzel geçmesi için yeterli olurdu.

Yine bir sabah ve yine bir kahvaltı. Artık onlar da bizi tanıdı, bize sadece haşlanmış patates ve ekmek getiriyorlar. Yemeği her getirişlerinde yüzlerindeki o mahcup ifade ve bizim birkaç lokma yiyebilmemiz için çırpınışları... bu güzel insanların bu masum hallerini hiç unutmayacağım.

Bugün günlerden yetimhane, saatlerden ise minik çocuklar...

Başkent'in 1 saat uzağındaki Sargoda şehrine gidiyoruz. Kız çocukları için kurulmuş bir yetimhane kompleksini ziyaret var maksadımızda. Yetimhaneye girer girmez etrafımızı onlarca çocuk çeviriyor. Duymuşlar Türkiye'den geldiğimizi. Bu heyecan tam da bu yüzden. Hepsinin dikkatleri bizim üzerimizde. Gözlerimizden almıyorlar gözlerini. Aman Ya Rabbi.. bu duyguyu anlatmak ne kadar mümkün olabilir.

Kompleksi geziyoruz. Her şey çocukların huzuru düşünülerek hazırlanmış. Bu içimize su serpiyor biraz. Çocuklar bizim için şarkılar söylüyorlar, sanırım hayatımda dinlediğim en güzel şarkılar bunlar...

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Kurban bayramı sabahındayız. Buraya bayram Türkiye’den bir gün sonra geldi. Aynı gün bayram yapamayan aynı ümmetin ahvalini epeyce tartıştık burada tabi. Bu yüzden biraz üzgünüz. Ama bugün yine de bayram.. Abdestler alındı.. Doğruca Faysal Mescidi ’ne.

Camiye girince kulağıma tanıdık isimler çalındı biran. Devlet büyüklerimize, Türkiye’imize dualar ediliyor burda. Bunun hissettirdiklerini de sanırım tarif imkansız.. Göğsüm kabarak oturuyorum bir safa. Etrafımda binlerce insan, onlar benden ben onlardan habersiz, ama aynı sebeple mutluyuz işte; bugün bayram...

Kurban bayramının ilk gününü Keşmir’de geçiriyoruz. Ah Keşmir, can Keşmir... Taşı toprağı ne kadar bizden, havası suyu ne kadar bize benziyor. Karadeniz dersem yanılmamış olurum. Taşı toprağı da bize benziyor, kaderi de. Kurulan can pazarında can alınıp can satılan can Keşmir. İşgal altındaki mahzun Keşmir... Burası bana Pakistan’daki en duygulu anlarımı yaşıyor. Keşmir’in bir bölgesi Hindistan işgali altında. Hindistan o bölgedeki halka epeyce zulüm ediyormuş.. Ellerimi açıp dua edebiliyorum sadece, şuan elimden gelen bu...

Bayramın diğer günlerini, Türkiye’den gelen kurban yardımlarının kesilip dağıtıldığı mekânlarda gözlem yaparak geçiriyoruz. Buraya gönderilen her bir kuruşun nasıl faydalı olduğunu yakinen müşahede ediyoruz.

Yola çıktık, varış noktamız; Lahor! Sanırım Lahor’u görmeseydim, Pakistan insanın geçmişte hiçbir sistem kuramadığını düşündüüm. Lahor bir medeniyet tanımının karşılığı. Lahor binlerce yıllık bir kültürün yaşayan tanığı. Lahor bana İstanbul’u hatırlattı. Aslında yukarıda kurduğum cümleler zaten İstanbul’u da anlatmıyor mu!

Lahor yaklaşık 20 milyon nüfusu ile bu ülkenin nabzı gibi. Lahor da sadece bir gün geçiriyoruz. Bu şehirde hissettiklerim bu şehirle ilgili öğrendiklerimin kat be kat önüne geçiyor. Bu sebeple az bilgim ile çok şey anlatmak istemiyorum.

Lahor gelinip kalınası bir yer! Mescidleri, çiçek pazarları, kütüphaneleri, bahçeleri, kiremit rengi yapıları ile gönle dokunan bizden bir yer...

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Pakistan seyahatim 25 gün sürdü. Gördüklerimi, öğrendiklerimi ve hissettiklerimi yüzlerce sayfaya sığdıramam ancak özetin özeti ile ağzınıza bir parmak Pakistan balı sürmeye çalıştım.

Çok yaşa Pakistan!!!

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Hazırlayan: Hilal Köroğlu – İstanbul Üniversitesi Urdu Dili ve Edebiyatı ABD

İkinci Evim; Pakistan

Üç Eylül Cumartesi...

Yolculuk günü gelmişti.Sabah heyecandan erkenden kalktım.Eşyalarım hazırda artık..Evden çıkmak üzereyken arkadaşlarımın veda sürpriziyle karşılaştım.Gitmeden onları görmek beni çok mutlu etti.Birlikte çıktık evden.

Havalimanındaydık. Pakistanlı ve Hindistanlı arkadaşlarla karşılaştım ilk önce. Yirmi beş günün ardından memleketlerine dönmenin verdiği mutluluk vardı hepsinin yüzünde. Bilet, pasaport işlemlerini halledip uçağa gidiyorduk artık. Ailem arkadan el sallıyordu. Arkama baksam ağlayacaktım. Ailemden ilk ayrılışım ve ilk yurtdışı seyahatimdi. Toparlandım ve döndüm arkamı. On kez el salladım ve görüş açılarından çıktık.

Uçağa binmiştik artık.Pakistan'dan tek kız gelmişti.Ben de şuan tek kız olarak gidiyorum Pakistan'a.Yolculuk bol muhabbetli geçti.İstanbul'un nelerini beğendiklerinden tutun da Pakistan'ın yemekleri,düğünlerine kadar konuştuk Annie ile.Tabi urduca konuşuyorum bu arada,yani konuşmaya çalışıyorum..

İniş vakti gelmişti.Pakistan'a gelmiştik.Nasıl bir hava ile karşılaşacağımı bilmiyordum.Havasının hep çok nemli ve nefes almakta zorlanıldığını duymuştum.Çok heyecanlıydım,hayallerimde ki ülkeye gelmiştim..

Yüzüme çok sıcak olmasada bunaltıcı bir hava çarpmıştı.Ve ardından anlamlandıramadığım bir koku..

Pasaport kontrolü,valiz işlemleri derken vakit yurtlara ayrılmaya gelmişti.Khubaib Foundationdan iki kız arkadaş gelmiş beni almaya.Erkek arkadaşlarımdan ayrılıyordum.Şimdi doğruyu söylemek gerekirse biraz korku sardı beni.Tanımadığın bir ülkede, tanımadığın insanlarla nereye gideceğimi bilmeden onlarla yola koyulmak.Kızlara hemen sordum tabi

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

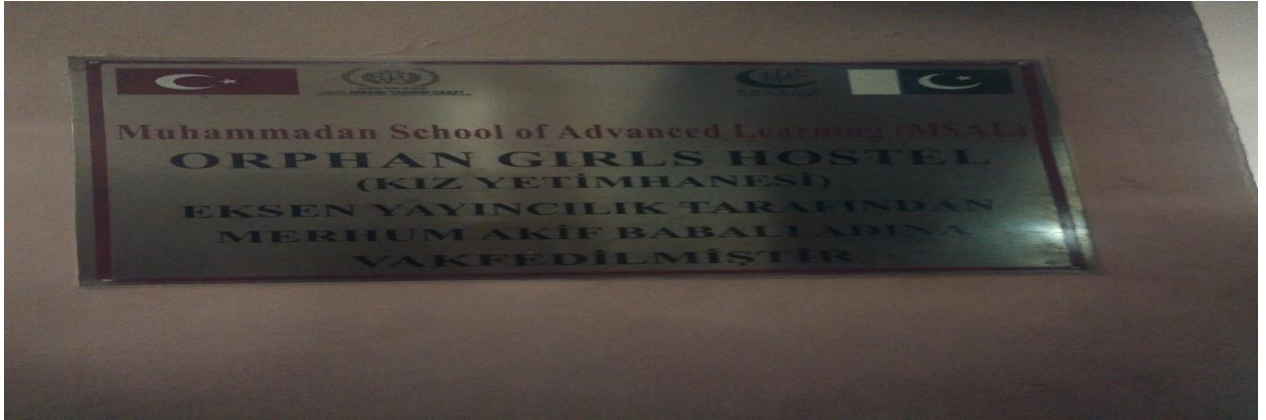
SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

erkeklerin yurdu ile aramdaki mesafeyi.Bir saat dediler.Ben dahada endişelendim.Kızlar yüzümdeki endişeyi anlamış olacaklar ki beni sakinleştirmek için korkmaman gerektiğine dair bir sürü konuştular.Tabi onlar konuşyor ben de bir yandan etrafı inceliyorum.Süslü kamyonlar.rikşalar..İşte Pakistan'dayım!

Benim kalacağım yer Rawalpindideymiş. Küçük dar sokaklardan geçiyorduk yurda gitmek için. Ben pür dikkat etrafı inceliyordum, elimde de telefon, rikşaları çekiyorum.

Yurda geldik. Odama yerleştim. Yatağımın tam üstünde pervane vardı Odam çok büyüktü ve banyo da odanın içindeydi. Bu gecelik beni havalimanından alan arkadaşla benimle aynı oda da kalmasını istedim. Oda sağolsun kaldı. Telefonumu sarja takmıştım ama sarj olmuyordu. Gelir gelmez sarj aletim bozulmuş olamazdı heralde. Olmamalıydı..

Odaya girmeden önce yurdun isiminin yazılı olduğu tabelayı çektim ama ellerim dolu olduğu için hiç okuyamadan odaya girşitim bile. Ertesi gün fotoğraflarıma baktığımda gördüm nerede kaldığımı, yetimhanede.. Evet hayallerimin tam ortasına düşmüştüm.Yetimhanede kalıyordum ve Pakistan'daydım..

Pakistan da ilk sabahımdı. Tepemde dönen pervaneden dolayı hafif üşümekle karışık bir sıcaklama ile açtım gözlerimi Pakistan sabahına. Yalnız üşümek derken de yanlış anlaşılmasın şimdi. Bizdeki gibi bir üşüme değil o. Pervane dödükçe bir ürperme geliyor diyelim daha doğru olur sanki.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Ayesha da uyanmıştı. Onunla mutfığa kahvaltı hazırlamaya çıktık. Beni her gören kız ‘selamun aleyküm’ diyerek utangaç bir şekilde yanımdan geçiyordu. Ben yanımda kahvaltılık bir şeyler getirmiştim. Sonuçta Pakistan ve yemek kelimeleri aynı cümle içerisinde kullanılınca ister istemez herkesin aklına bir baharat geliyor. En azından yemeklerine alışana kadar idare etmelik birkaç yiyecek almıştık hepimiz yanımıza. Mutfakta sütlü çayımızı yaparken bir yandan da kızlar yanıma gelip ingilizce konuşarak benimle tanışıyorlardı. Ben ise onlara urduca cevap verince ilk önce şaşıyorlar ve Ayesha hemen onlara, benden önce Urdu Dili Ve Edebiyatı okuduğumu söylüyordu. Sütlü çayım hazırda artık. Bende bir şeyler koydum ve indik odaya yemek için. Sütlü çay ilk yudumda çok tatlı geldi bana. Çok fazla sevemedim ilk denemem de. Yemekleri yiyip araştırmaya konum hakkımda Ayesha ile biraz konuşup saat üç de Khubaib Foundation’a gitmek için anlaştık ve hazırlanmaya başladık. Tabi ben o arada yeimhaneyi de gezdim.

Yetimhane beş katlı; en üst katında teras var ve terasın da içinde yemekhane var. Bir alt katında sadece küçük bir mutfak var. Onun alt katında müftü ve ailesi kalıyor. Geri kalan iki katta da kızlar kalıyor. Bilgisayar odaları ve teras kadar büyük olmasada yine de büyük bir balkonları ve orada da bir salıncakları var. Ben sadece benim odama özel banyo ve tualetin odanın içinde olduğunu zannediyordum Ama gördüm ki her oda da banyo ve tualet var. Şimdilik bu kadar gözleleyebildim..

Ayesha yanıma geldi ve ‘ben seninle gelemeyeceğim, vakfın başkanı yurdu ziyrete gelecek, yurttan olmam lazım ama seninle başka bir arkadaş gelecek’ dedi. Tamam dedim ve çıktık. Yol yaklaşık 45 dakika sürdü. Erkekler vakfın yukarısındaki misafir odasında kalıyorlardı. Onlarda hazırlandı ve indi. İlk durağımız olan Lok Vırsa müzesine geldik. Müzede yemek yedikleri kapları, çanakları, çömlekleri, insanların köy hayatını, ayakkabılarını, tokalarını, takılarını, müzik aletlerini gördük. Bir de etkileşim içerisinde oldukları ülkelere ait birer bölüm de yapmışlar. Türkiye, Arabistan, Özbekistan, Afganistan gibi birçok ülkeyle kültürel etkileşimde bulunmuşlar. Özellikle ahşap işlemeciliği konusunda çok iyiler.

Müzeni çıkış kapısının önünde bir müzik grubu vardı. Onları kısa bir süre dinledik. Tek kelimeyle harikalardı. Müzenin bahçesinde de maymununu eğitmiş bir adam vardı. Maymuna

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

otur diyor maymun oturuyor, gözlüğünü tak diyor maymun gözlüğünü takıyor. Daha sonra elinde bir kutuyla izleyenlerden para topluyordu..

Oradan çıktık ve ikinci durağımız olan Rawalpindi'nin büyük bir pazarına geldik. Pazar demişken yani alışveriş yapılabilecek, kamislerin, şalvarların, takıların olduğu büyük bir cadde üzerindeki dükkânlar. Burada acayip trafik var. Tıpkı İstanbuldaki gibi. O karmaşası,o yoğunluğu..

Dükkânları gezdik. Sokaklarda yürüdük. Meyve pazarına gittik ve son durak olarak benim kaldığım yurda dönmek için yola çıktık. Akşam yemeğini benim yurttan yiyecektik. Çünkü Khubaib Foundation'ın başkanı Nadeem Ahmed Khan yetimhaneyi ziyarete gelmişti ve bizimle de bir akşam yemeği yemek istemişti. İlk önce kütüphanede oturduk ve tanıştık. Biraz muhabbet ettik. Nadeem abi bizi ilk defa görmesine rağmen okadar cana yakın davrandı ki.. Hepinize araştırma konularımızı sordu ve hepinize araştırma konularında yardımcı olacağım dedi. Ve sonra yemeğe geçtik. Yemekler bizim damak tatlarımıza göre ayarlanmışa benziyordu. Pilav, yoğurt, sote şeklinde tavuk, patlıcan yemeği ve ortada salata vardı. Tabi bizim salatalarımız gibi değildi. Salatalığı, domatesi ve soğanı doğrayıp koymuşlardı. İki çeşit kaşıkları var. Birisi çorba için plastikten, küçük ve derin. Diğeri ise bizim kullandığımız normal kaşık. Yemekler çok iyiydi. Bizim için özel hazırlanmıştı yemekler.

Yemekten kalktık ve Nadeem abi ile yaklaşık iki üç saat araştırma konuları üzerine konuştuk. Sonra yurttan kalan yetim kızlar geldi odaya. Hepsi o kadar tatlı ve masum ki.. Kendilerini tanıttılar. Sonra bizim arkadaşlar ve Nadeem abi yurttan ayrıldılar.

Ben kaldım yetimlerle başbaşa. O kadar çok merak ediyorlardı ki İstanbul'u, beni, kardeşlerimi...

İkinci gün olmuştu. Yurttan çıkarken yurttaki temizlik yapan abla odama geldi. Kahvaltı yaptın mı, nasılsın, nasıl gidiyor diyip elimi öptü. O anda anlamlandıramadığım bir duygu sardı beni. O kardeşliği, aramızdaki bağı hissediyordum orada. Daha ilk defa görüyordum ama sanki yıllardır tanıyor gibiydim....

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Yoldayız. Vâkıfa geçiyoruz. İnsanlar arabaların geçtiği yollarda yürüyorlar. Ben Vakıfa geldim. Buranın müdiresi Zehra Hanım ile tanıştım. Türkiye’den ve İHH’dan bahsettik. Konuştukça daha çok birbirimizi anlıyoruz ve daha da samimi oluyoruz. Burannın insanı okadar iyi niyetli ki.

Zehra ablanın odasından ayrıldım. Konferans salonuna geçtim. Arkadaşlarda oradaydı. Vakfın başkan yardımcısı bize sunum yaptı. Sunumda inşa ettikleri yetimhaelerden, okullarından, neler yaptıklarına dair bilgiler verdi. Daha sonra biz de kendimizden bahsettik ve yemek kısmına geçtik. Yemeklerinde olmazsa olmazı tavuğun yanında zerde pilavı yapmışlar. Zerde; hem tatlı ve hem baharatlı. Yemekleri yedikten sonra ki durağımız Faisal mesciddi. Ama ilk önce Nadeem abi ile gezi listesi ayarladık.

Faisal mescid’e geldik. Bahçesi inanılmaz büyük. Minareler yerden yükseliyor Ve camiinin mimarı Türk Cami’nin avlusuna ayakkabı ile basmak yasak olduğundan ayakkabılarımızı çıkarıp öyle girdik. Mermerler çok sıcaktı. Ama avlunun bi başına bir de sonuna farklı türde mermer döşememişler onaların üzerinden yürüyünce ayaklarımız yanmıyordu. Cami’nin bayan girişi kapanmıştı. İçerideki görevliye Türk olduğumusuöyleyince içeri girmeme izin verdi. Caminin içerisi de oldukça büyüktü. Caminin kapanma saati gelmişti ve herkesi çıkartıyorlardı. Saat daha beşti oysaki. Caminin avlusu o kadar büyüktü ki orayı temizledikleri zaman eğer oradan yürürsek kayıp düşme oranımız oldukça fazla olduğu için caminin alt katından çıktık dışarıya.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Yurtlara döndük. Bende yemek için yurdun yemekhanesine çıktım. Beni gören her kız daha geleleli bir gün olduğu halde urduca bildiğimi öğrenmiş ve benimle urduca konuşuyorlardı. Bu beni çok mutlu ediyordu. Kızlarla yemekte muhabbet ettik, bana Pakistan'ın geleneksel kıyafetini beğenip beğenmediğimi sordular. Bende çok beğendiğimi söyledim ve daha sonra da indim odama. Beş dakika geçmeden kapım çaldı ve beş tane kız odama geldi. Ellerinde bir poşet benim için dediler. Bir de ne göreyim, bana kamis almışlar. Kamis Pakistan halkının geleneksel kıyafetidir. O anda çok utandım ve mahcup oldum. Onlara çok teşekkür ettim ve gelin çay içip kurabiye yiyelim dedim. Onlara Türk çayı ve kurabiyelerden ikram ettim. Gerçekten kurabiyeleri çok beğendiler. Muhabbetimiz de her şey vardı. Türkiye'deki evliliklerden tutun da okul sistemi, siyasi partilere kadar...

Her sabah olduğu gibi ben yine saat on da vakıftaydım. Vakfa geldikten onbeş yirmmi dakika sonra yeşil çayım geliyor ve artık bende bu çay bağımlılık yapmaya başlamıştı. Bugün ki gideceğimiz yer ise 'Institute Of Islamic Sciences' yani medreseye gelmiştik. Çok sıcak bir karşılama oldu. İlk önce odada içecek bir şeyler ikram ettiler ve biz de kendimizi tanıttık. Daha sonra medreseyi gezmek için odadan çıktık. Medresenin içinde de ayakkabı ile gezilmiyordu. Medresenin içi çok serindi. Bize kazandıkları kupaları gösterdiler ve tekrardan odaya döndük. Medresenin tanıtım videosunu izledik. Sadece erkek çocukların kaldığı bu medrese de 11 yıl eğitim veriliyor. Hükümet bazı zamanlarda bu medresenin sadece güvenliğini sağlıyor ve öğretmenlere para veriyor. Hükümetin çok fazla yardım ettiği söylenemez bu medreseye. Bu medrese 74 dönüm araziye sahip. Burada araziye kanal diyorlar. Bu medrese 1986 yılında kurulmuş. Arapça, İngilizce ve Urduca eğitim veriyor. Önceden farsça eğitim de veriyorlarmış ama İngilizler ülkeye geldikten sonra farsça eğitim vermeyi bırakmışlar. Çocuklardan çok az bir miktar para alıyorlar. Medresede yetimler de kalıyor. Medrese eğitimi normal okullarla eş değer. Medreseden mezun olduktan sonra istereniz askeriyelerde, isterseniz menur olarak ya da üniversitelerde doktoranızı yapabiliyorsunuz.

Medreseden ayrıldıktan sonra ki durağımız tekrardan Faisal Mescid’di. Orada namazlarımızı kıldık ve oranın kütüphanesine girdik. Faisal Mescid’in olduğu yerde önceden üniversite varmış ve Faisal Mescid’in hemen avlsunda olan kütüphanede o üniversitenin kütüphanesiymiş. O üniversitede toplamda 25 bin erkek 5 bin kız öğrenci eğitimini sürdürüyor ve 72 farklı ülkeden eğitim için geliyorlar.

Şimdiki durağımız ise Murg zoo. Yani hayvanat bahçesi. Faisal Mescid’e oldukça yakın bir yer. Hayvanat Bahçesine girmeden önce dışındaki hediyelik eşya kısmından bir şeyler aldık ve Hayvanat bahçesine girdik. Bizi karşılayan ilk hayvanlar maymunlar oldu. Maymulara cips yedirdi bizimkiler. Daha sonra kuşlar ve ceylanlarla devam edip kapanışı aslan ziyareti ile yaptık. Yolda bir meyve alışverişinden sonra vakfa geldik ve arkadaşlarım yetimlerle futbol maçı yaptılar. Vakfta çalışma saatinin bitmiş olmasına rağmen çok fazla insan vardı. Birde baktım ki bizim yurttaki bütün kızlar vakfa gelmiş. Nadem abi bizim kızları İstanbul’a gitmeden önce bayramlaşmak için ve İstanbul’dan istedikleri bir şey olup olmadığını sormak için onlarla görüşmek istemiş. Bende İstanbul’a selam yolladım ve bol trafikli bir yolculuk sonunda yurda vardık. Kızlara başımın ağrıdığını söyleyip yemeği yer yemez hemen odama indim. Ardımdan Ayesha geldi yanıma. Başıma masaj yaparak dua okudu. Annemde bana her başım ağrıdığında böyle yapardı ve geçerdi sonra. Orada biraz duygulandım ve Ayesha da bunu fark etti ve sarıldık orada birbirimize. Daha geleli kaç gün olmuştu ama burada da bir ailem vardı artık...

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Ben yine vakıftaydım ve her zaman olduğu gibi bir yandan yeşil çayımı yudumlarken bir yandan da erkeklerin hazırlanmasını bekliyordum. Mesaj attılar ve üç kişini hasta olduğunu söylediler. Bende yanlarına çıktım. Ömer abi haricindeki herkes hastaydı. Midesinden rahatsızlanmışlardı. Biraz yemek yiyip günboyu dinlendiler.

Yeni bir gün ve ben yine vakıftayım. Bizim Üniversiteden Pakistanlı bir arkadaşımız bugün bizi ziyarete geldi. O ve vakıftan Ebrar abi ile bugünkü durağımız olan Mari (Murree)'ye doğru yola koyulduk. 2300 metrelik bir yüksekliğe çıktık. Yaklaşık iki saat sürdü. İlk önce küçük bir trenle Keşmir'in dağlarında ufak bir tur yaptık. Havası o kadar temizdi ki birazcık üşüdük, birazcık ama çok değil. Etrafımız ağaçlarla çevriliydi. Manzarası aynı bizim karadeniz gibi aşağı doğru baktığınızda ağaçtan başka bir şey gözükmüyordu. Bu kısa turdan sonra teleferiğe geçtik. Teleferik dört aşamadan oluşuyordu. Ben daha önce hiç teleferiğe binmemiştim ve birazda korktum doğrusu. Birde yaklaşık bir saat sürdüğünü duyuca binmesem mi acaba dedim de içimden tabi. Ama yinede bindim. İyiki de binmişim. Ayaklarımızın altı çam ağaçlarından oluşuyordu. Havası o kadar temiz ve berarktı ki. Bizdeki Uludağ gibi desek yalan olmaz. Çıktıkça çıkıyorduk yukarı. Üstü açıktı ilk bindiğimizin.

Daha sonraki toplu bir şekilde bindik. Onun üstü kapalıydı ve biraz hızlıydı. İnanılmaz yüksekteydik. Ama manzarası ve havası o kadar iyi grldi ki bize kendimze getirdi. Kendi ülkemizin havası gibiydi aynı.

Bu temiz hava bizi çok acıktırdı ve dönüşümüzün de iki saat kadar sürdüğü yolculuk sonunda gecemizin son durağı Dominos Pizza oldu. Yurda geldiğimde kızlarla oturup muhabbet edince konu konuyu açtı ve kına sever misin abla sorusuyla karşılaştım. Tabiki severim dedim ve kolumdan başlayarak elime kadar uzanan özenle çizilen kınayı izlemek düştü bana da.

Bugün gözlerimizi Shakar Parian tepesinde açtık. Arabayla gidince çok yükseğe çıkmıyorsunuz ama karşılaştığınız manzara sizi oldukça etkiliyor. Pakistan ayaklarımızın altındaydı. Her yer yemyeşil. Pakistan beni oldukça büyülüyordu. O kadar yeşili bir arada görmeyi beklemiyordum. Pakistan Anıtı’da bu tepedeydi.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Bundan sonra basın klupa gittik. Bizi kapıda bir heyet karşıladı ve ofislerini gezdikten sonra oturduk. Onlar sordu biz cevapladık. Biz de araştırma konularımızla ilgili sorular sorduk. Bize yiyeycek bir şeyler hazırlamışlar. Yedik ve oradan da bol bol fotoğrafla ayrıldık. Yurda geri döndüm. Artık burada ne zaman elektrik kesilir, ne zaman pervane bile çalışmaz hepsini öğrenmitim. İlk gün telefonumun sarjı bozuldu zannetmiştim. Tabi o zaman bilmiyorum ki sabah 6 ile 7 arası elektriklerin kesildiğini, gece onbir buçuktan on ikiye kadar elektriğin gittiğini, akşam yedi ile sekiz arasında elektriğin gittiğini. İşin tuhafı elektrik gidiyor ama pervane ile bir ışık gitmiyor çünkü onu usb ile çalıştırıyorlar. Sadece gece onbir ellibeş gibi bir beş dakikalığına gidiyor. Ben burayı çok özleyeceğim. Günler geçiyordu ve ben Pakistan'dan ayrılacağım diye üzülüyordum. O kadar alışmıştım ki her şeyine...

Bugün Arefeden bir önceki gün burada. Bayram burada Türkiye'den bir gün sonra başlıyor ama aynı gün bitiyor. Yollarda bayram hazırlıkları var. Akşam pazarları kurulmuş her yere. Sokaklarda her şey var. Bayram telaşı sarmış İnsanları. Kamislerden dupattalara, çantalardan terliklere, takılardan halılara kadar her şey var. Bu bayram benim ailemsi geçireceğim ilk bayramım. Bunun hüznü vartabi içimde. Ama yetimlerle bir arada olmak benim yalnızlığımı dindiriyor. Onlarla bayramda vakit geçireceğimi biliyor olmak beni rahatlatıyor. Sokaklar şuan çok canlı, heyecanlı, bayram telaşı...

Yağmur yağmaya başladı. Hava bir anda serinledi. Bir an İstanbul'un havası gibi oldu. İlk defa bir titreme, bir üşüme geldi bana. Sanırım birazda İstanbul'u özledim.

Bugün Arefe Günü. Sokaklardaki bayram telaşı dünkinden daha da çok. Kurbanlık hayvanların boynuna süslü kolyelerden asılmış, yollarda rikşalarda evlere götürülüyorlar.

Bugün Bayram için Türkiye’den Khubaib Foundation’a, İHH İnsani Yardım Vakfı’ndan bayramlarını buradaki yetimlerle geçirecek gönüllüler geldi. Kurban Bayramı boyunca biz de İHH ile yetimleri ziyaret edeceğiz. Bugün ilk durağımız Sargodha’daki yetimhane. Arabalara bindik ve yola koyulduk. Belli bir yol gittikten sonra askerler bizi karşıladı. O gittiğimiz bölgeye Türkiye’den misafir gelince devlet karşılama amaçlı gideceğimiz yere kadar bize eşlik etmesi için yanımıza askerleri göndermiş.

Yetimhaneye geldik. Beni inanılmaz bir heyecan sardı. Yetimhanenin girişine küçük küçük kızlar ellerinde bir demet gülle sıraya girmişler ve bizi bekliyorlardı. Orada onların gözlerinin içindeki mutluluğu görünce hemen yanlarına gittim. O çiçeği o kadar özenle yapmışlar ki... Oradaki duygu çok başka bir duyguydu. Gülleri aldık ve yetimhanenin içine girdik. Bahçeden geçip yemek yemek için hazırlık yaptıkları salona geçtik. Bizim için Türk yemekleri yapmışlardı. Yetimhanenin müdiresi o kadar sıcakkanlıydı ki hemen burada bizim misafirimiz ol, burada kalsana dedi. Urdu Dili Ve Edebiyatı okuduğumu duyunca daha da çok sevindiler. Yemekten sonra yetimhaneyi gezdik, namazları kıldık ve yetimlerin bizim için gösteri hazırladıkları salona girdik. Biz salona girince hepsi alkışlamaya başladı, hepsinin gözlerinin içi gülüyordu. Gösterilerini izledik. O kadar çok eğlendim ki onları izleyice. Daha sonra toplu bir fotoğraf

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

çekilip bahçeye geçtik. Orada bir yandan hediye dağıtılırken bizde oturuyorduk. Kızlar beni yanlarına çağırdılar ve başladı muhabbet. Adımın Hilal olduğunu söylediğimde benim de adım haram diye espriler yaptılar. Gitme abla bizimle beraber kal diyenler oldu. Orada onarlar içime sokasım geldi. Hediye dağıtımı yapıldıktan sonra gitmek için yola koyulduk. Hepsiyle sarılmaya çalıştım ve gözlerinde ki mutluluğu görmek onlarla vakit geçirmek bana nasip olduğu için bir kez daha şükrettim...

Bayramın ilk günüydü. Sabah erkenden kalktık. Namazdan sonra Keşmir'e gitmek için yola koyulduk. Yolda bir meyve tezgâhının önünde durduk ve hindistan cevizi aldık. İlk defa yiyordum ama beğendim. Bir tadı yok ama acayip bir şekilde bağımlılık yapıyor. Yola devam ediyorduk. Keşmir'in yolları o kadar güzel ki ve bir de Nil Nehri yolculuğunuza eşlik ediyorsa. Sağımız ve solumuz ağaçlardan oluşuyordu. Pakistan'ın bu kadar yeşil olması beni çok etkilemişti.

Yetimhaneye geldik. Burası erkek yetimhanesiydi. Ama yetim olmayan çocuklarda kalıyordu. Yetimhanenin içinde okulda vardı. Bu okula dışarıdan kız öğrencilerde geliyordu.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Çocuklar bizi Pakistan'ın geleneksel dansıyla karşıladılar. Daha sonra bahçeye geçtik, kurbanlıklar bahçedeydi. Yemek yiyip kurban kesme işlemlerine başlandı. Pakistanlılar kurban kesme olayında çok hızlılar. Hemen hayvanı yere yatırıyorlar ve kesiyorlar. Çocuklarda arkadan tekbirler getiriyor. Kurban kesme işlemi bittikten sonra dağıtımına geçtiler ve daha sonra çocuklarla birlikte yemek yiyip onların hazırladıkları gösteriyi izlemeye çıktık. Kurbanların kesildiği yerde bir tane beş altı yaşlarında bir çocukla tanıştım ve kurbanların kesimi bitene kadar bana bakıyordu ve hep gülümsüyorduk birbirimize. Hazırladıkları gösteriyi izlerken bir çift gözün bana baktığını fark ettim. Evet oydu. Aşağıda tanıştığım çocuktı ve yine birbirimize bakıp tebessüm etmeye başladık. Çocukların kalbini kazanmak çok kolay. Nasılsın, kaç yaşındasın gibi basit sorularla çocukların kalbinde hemen bir yere yerleşiyorsunuz. Ya da hiçbir şey söylemeyip onlara bir tebessümünüz, onlarla el sıkışıp tokalaşmanız bile onların kalbinde yer edinmenize yeterli bir neden. Bize hazırladıkları program bittikten sonra onlara balon dağıttık, birlikte oyadık. Veda vakti gelmişti. Gittim adını ilk tanışmada öğrenip, her çocuğun adını sorduktan sonra isimleri karıştırdığım ve ismini unuttuğum çocuğun yanına. Yanına gittiğimde gözlerinin içi parladı ve tebessümü suratından hiç gitmedi. Fotoğraf çekildik ve vedalaştık. Daha sonra Pakistan'daki sel felaketinden sonra Türk Hükümeti tarafından yapılan camiye ziyaret ettik ve dönüş yoluna koyulduk.

Bugün de erkenden kalktık ve yola koyulduk. Haripurdaki yetimhaneyi ziyaret edecektik ama ondan önce Afgan mülteci kampına gittik. Yollar çok güzeldi. Bir anda taşlı, yolları bozuk bir yere girdik ve karşılaştığımız manzara karşısında bir kez daha şükürün gerektiğini fark ettim. Arabadan indik. Yanımıza üç tane küçük kız çocuğu geldi. Onlarla tokalaşmak için elimi uzattım. Biraz utandılar. Sonra onlarla bayanların olduğu kısma geçtik. Yerler topraktı, evler topraktandı. Sadece bir tane su kuyuları var oradan su çıkarmak da oldukça zordu. Orada yaşlı bir teyze karşıladı beni. Teyzeye sarıldım ve teyze beim alnımdan öptü ve elimden tutup gideceğimiz yere kadar o şekilde gittik. Taştan yapılmış evlerin arasında küçük bir bahçe vardı ve oraya oturduk. Etrafımıza bir sürü çocuk gelmişti. Teknolojinin uzak olduğu bu köyde teyze bana çocukların resmini çekmemi söyledi. Yaşlı yaşlı kadınlar kendilerini çekmemi söylediler. Daha sonra küçük küçük hediyeler dağıttık ama insanlardaki etkisi oldukça büyüktü. Bir tesbihe bu kadar sevinen

insanlar görmemiştim hayatım boyunca. Erkeklerde çocuklara balon dağıtımı yapmışlardı ve küçücük o balonun mutluluğunu, çocuklara kimse vermiyordu.

İkinci durağımız olan Mevlana Cellaledin Rumi okuluna gittik. Bayram nedeniyle okullar tatildi ama sırf bu program için çocuklar evlerinden kalkıp gelmişler. Yemek vakti gelmişti. Yemeğe indik. Afgan mantısı yapmışlardı bizim için. Bizim mantılardan oldukça büyüktü ve içinde köfte büyüklüğü kadar et vardıHer gittiğimiz yerde bu kadar güzel ağırlanmak, bütün misafirperverlikleriyle bizi kucaklamaları Pakistan halkına olan sevgimi daha da arttırıyordu ve ailem gün geçtikçe büyüyordu. Yemekleri yedikten sonra bugün için son durağımız olan Haripur yetimhanesineydi.

Yetimhaneden içeri girdik. Çocuklar karşılıklı bir şekilde dizilmişier. Bazılarının elinde gül yapraklarının içinde olduğu tabaklar vardı bazıılarının elinde ise bayram için hazırlanmış ‘aid mubarek ho’ yazılı kartlar vardı. Kapıdan içeri girer girmez arkada ritimli bir şekilde çalınan davul eşliğinden başımızdan aşağı gül yaprakları atıldılar. O anda ne yapacağını şaşırıyor insan. Uzatılan bayram kartlarından bir tane aldım ve çocukların başını okşarken tam o esnada bir tane çocuk kâğıtlardan gül demeti yapmış ve bana onu uzatıyordu. O kadar mutlu oldum ki. Tek tek o gülleri yapmak için uğraşmış ve onu da bana uzatıyor...

Karşılama bittikten sonra bizim namaz ve dinlenmemiz için misafir yatakhanesine götürdüler. Namazları kıldıktan sonra çay ve atıştırmalık bir şeyler için yukarı çıktık ve biraz bir şeyler

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

yedikten sonra kurban kesimi için bahçeye indik. Kurban kesmek için yine aynı ekip vardı. Çocuklar U şeklinde sıralanmış ortada kurban kesiliyordu yine ve küçücük çocuklar her inek kesildiğinden tekbirler getiriyorlardı.

Yetimhaneyi gezdik. Pakistan'ın en büyük yetimhanesiydi bu. Bahçesi alabildiğine yeşillik, at binilecek yeri olan ve çocukların süt ve yoğurt ihtiyacını karşılamak için hayvanları olan kocaman bir yetimhaneydi. O kadar yer geziyorduk ama benim gözlerim birisini arıyordu... Muhammed. Keşmir yetimhanesinde görememiştım, Sargodha yetimhanesinde kız yetimhanesiydi. Geriye bir tek bu yetimhane kalıyordu. Muhammed mi kim? Hemen açıklayayım. Ramazan ayında İstanbul'da yetim iftarı olmuştu. İHH'nın düzenlediği bir programdı. Ben de orada görevliydim ve çocuklarla oynarken orada bir çocuğun Pakistanlı olduğunu öğrenince onunla daha çok ilgilendim. Dilini biliyordum ve o da bunu fark edince hep birlikte oyunlar oynadık ve ayrılık vakti gelince ayrılması çok zor olmuştu. İşte şimdi gözlerim onu arıyordu. Son bir yer kalmıştı. Tekvando salonu. Ya oradaydı ya da bayram dolayısıyla ailesinin yanına gitmişti. Yetimhanenede kalıyorlar diye bir ailesinin olmadığı anlamına gelmiyordu. Babaları yoktu belki ama annesi, dayısı, halası olan birçok çocuk vardı. Tekvando salonuna girdik. Yine alkışlar eşliğinde büyük bir coşkuyla karşılandık. Benim gözlerim yine Muhammed'i arıyordu. Seyircilerin arasına baktım ama yine göremedim. Dedim heralde ben göremeyeceğim ailesinin yanına gitti. Bize gösterilerini yaptıktan sonra biraz konuşmalar yapıldı ve dağıldık. Tam kızlarla kapıya doğru yaklaşmıştık ki karşıma bir çift göz dikildi ve bana bakıyor. Beş saniye kadar baktıktan sonra Muhammed diyip koskocaman sarmaladım onu. Beni tanımış ve gelmiş yanıma. O gözlerinin içindeki mutluluğu size nasıl tarif edeyim ki.. Hiç aklıma gelmemişti tekvando yapanların arasında olacağı. Arkadaşları şaşırmıştı, o da arkadaşlarına beni anlatıyordu. Nasılsın, beni hatırladın dimi sorusuna evet diyordu. Yetim iftarından olan fotoğrafımızı arkadaşlarına gösterdim ve arkadaşları çok şasıldı. Ayın yirmi sekizinde döneceğimeve yeniden geleceğimi söyledim ona ve vedalaştık.

Ben bulutların üzerindeydim artık. Grup arkadaşlarıma hemen gidip anlattım olanları. Öyle mutluydum ki onu gördüğüm için. O kadar farklı bir duygu idi ki o an... Anlatamıyorum şuan...

Son olarak benim kaldığım yetimhaneyi ziyarete geleceklerdi. O yüzden erken kalkmamıza gerek yoktu. Uyandığımızda yurt baya sesliydi, kapıyı açıp baktığımda yurttaki öyle bir temizlik vardı ki.. Çok mutlu oldum aslında temizlik yaptıklarına. Yurdum temizdi aslında ama temizlik yapılırca insanın içi daha bir huzurla doluyor tabi. Akşama doğru geldiler ve yemeğe geçtik. Yemekler yendikten sonra yurttaki kalan arkadaşlar için getirilen hediyeler dağıtılıp ve dondurmalar yendikten sonra yurdumumuzdan ayrıldılar.

Aşırı yoğunluğun ardından bir iki gün yurttaki vakit geçirdim. Kızlar benim için odaya patates kızartıp getiriyorlardı her akşam. Ben de ekmek istedim ve patatesi ekmeğin arasına dürüp

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Yiyince şaşırıldılar. Onlar patates kızartmasını ekmeksiz ve akşam yemeğinde yiyorlar. Ben de bu yemek bizde kahvaltıda emekle yenir diyince çok şaşırıldılar ve onlar da ekmeğin arasına koyarak yediklerinde çok beğendiler. Kùltürler arası kaynaşma da oluyordu burada. Onlar bana ben onlara anlatıyordum. Bu arada sütlü çayı artık çok sevmeye başladım, bir yeşil çay bir de sütlü çay, eve gidince özleyeceklerim arasında.

Ertesi gün odamın kapısı ısrarla çalınıyordu. Bende uykuluydum ve çalar çalar giderler dedim ama öyle olmadı. Kazanan onlar oldu ve kalktım açtım kapıyı. İki tane kol kapının arkasından benim için iki ayrı kutu uzatıyor. Benim için hediye hazırlamışlar. O kadar utandım ve mahçup oldum ki... İçine ben çikolata seviyorum diye bayram çikolatası koymuşlar, kendi kullandıkları saç tokalarını koymuşlar, bileziklerini koymuşlar. O kadar içten bir şekilde hazırlanmış ki o hediye, aldığım en değerli hediyeler arasına girdi.

Uzun bir aradan sonra yine vakfa geldim ve yeşil çayımı yudumlarken erkeklerin hazırlanmasını bekliyorum. Bugünkü durağımız İslam İdeoloji Konseyi. Yaşamın, Kur'an ve sünnet ışığında, İslama uygun olup olunmadığını öneren anayasal kurumdur. Bize yaptıkları sunumu dinledikten sonra kütüphanelerini gezdik ve Daman-eKoh'a gittik. Yine İslamabad ayaklarımızın altındaydı. Biraz İslamabad'seyrettikten sonra geri dönerken yolumuzu maymunlar kesti. Bizde nasıl kedi, köpek varsa sokaklarda Daman e- Koh'a özel de orada her an karşınıza maymunlar çıkabiliyor. Çok korktum çünkü etrafımızı sarmışlardı. Hepsi kötü kötü bakıyorlardı. Aralarından hızlı bir şekilde geçtik ama oradan geçince ki korkumu ne siz sorun ne ben söyleyeyim...

Düğüne gitmek istiyordum. Bir gün yine vakıfta oturken Khızır elime bir davetiye tutuşturdu, düğün mü bu diyince evet cevabını alan ben çok mutlu oldum. Yurda döndüğümde odam da kertenkele vardı. Kovmaya çalışıyorum, gitmiyor daha da hızlı hareket ediyordu. En sonunda kendimi kertenkeleye şarkı söylerken buldum. Daha sonra kızlara söyledim. Bir şey olmaz diyip güldüler. Dayanamayıp bahçedeki amcayı çağırdık ve büyük uğraşlar sonunda kertenkeleyi odadan çıkardı.

Senatör Taha Mahmood'un ofisine geldik. Senatörler orada halk tarafından sevilmiş çok yetkili kişilerdir. Bizde kendimizi tanıtp, araştırma konularımızından bahsedip biraz muhabbet edip yanından ayrıldık. Bize hediye olarak bal verdi. Ve oradan Nedim abinin evine geçtik. Yeni gelmişti İstanbul'dan. Nedim abi günlerimizin nasıl geçtiğini sordu, nereleri beğendiniz diyince Haripur dedik ama üç arkadaşımız gitmedi dedik mutlaka oraya gidin dedi. Projelerden, Pakistan'dan, yetimhanlerden bahsettik ve artık saat çok geç oluyordu. Müsade istedik ve son olarak çalışma ofisini gezdikten sonra yurtlara döndük.

Kına günü gelmişti. Kızlar bana oranın geleneksel kıyafetlerini giymemi söylediler ve bana kendi kıyafetlerinden bir şeyler ayarladılar. Yanımda benimle bir kız arkadaşında gelmesini istedim. Gittik. Kapıda bizi geleneksel bir dansla karşıladılar. Kızlarla tanıştık, Nadem abinin eşi ve çocuklarıyla tanıştım. Damat geldi. Damadın akrabalar ve arkadaşlarından oluşan on kişilik bir grup damadın etrafında oynamaya başladılar. Daha otelin dış kapısındaayken. Sonra ellerine büyük bir şal alıp damadın kafasının üstüne tutarak ve oynayarak salona girdiler. Her şey çok güzel ilerliyordu. Damatla beraber bir tepsi gitti içeriye. İçinde helva ve lokmalar vardı.

Damat yerine oturduktan sonra gelin taht gibi bir şeye oturmuş, sayamadığım kadar kişinin onu taşımasıyla yavaş yavaş geliyordu. Önden de gelinin akrabaları ilerliyor arkadan gelin geliyordu. Gelinini indirdiler, damat ona helva yedirdi ve yerlerine oturdular. Ardından gelinin akrabaları dans şovuna başladı. Bi dans bitiyordu ardından biri başlıyordu. Gözlerimi alamıyordum. Filmlerde izlediğimiz dans şovlarını canlı canlı izliyordum. Gelin ve damat oynamıyordu. Sadece kız ve erkek tarafının belirli başlı kişileri oynuyordu.

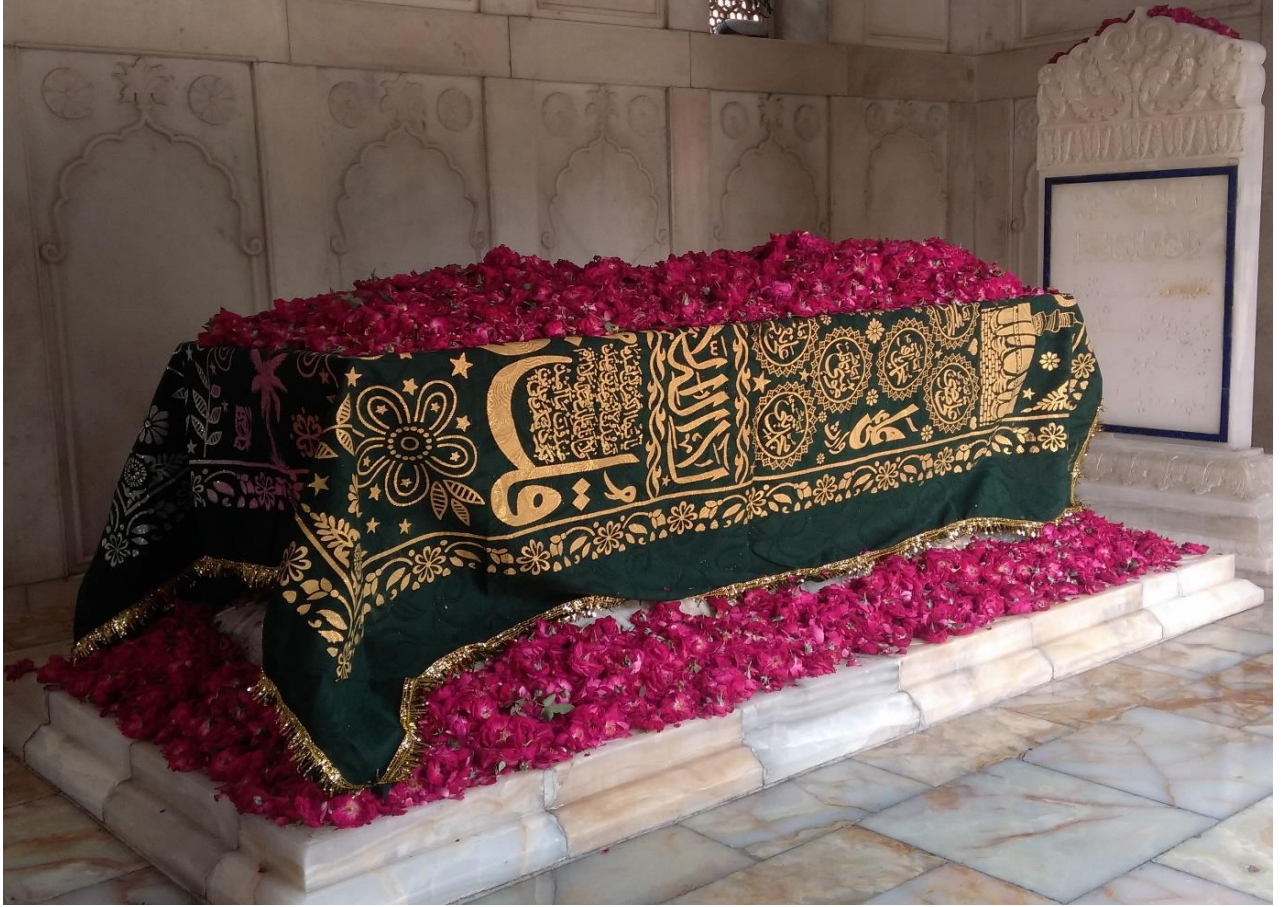

Yemek arası verildi,yemekler açık büfe şeklindeydi.Herkes istediğini gidip alıyordu.Ben bir parça et aldım ve başka bir şey yemedim.Artık yorulmuştuk ama bitmiyordu kına daha.. Biz de ertesi gün Lahor'a gideceğimiz için erken kalkmamız gerekiyordu. Bu yüzden daha kına bitmeden ayrılmak zorunda kaldık.

Lahor için sabah 5'te yola çıktık ve beş saat süren yolculuk sonunda Lahor'a vardık. Gezme işlemine data ganj bakhsh türbesiyle başladık. Türbein olduğu mekân çok pisti. Kötü kokuyordu. Halkı çok fakirdi. Yerlerde yatıyorlardı. Türbeye girdik. Burada da ayakkabılar çıkıyordu. Ayakkabılarımızı kapıdaki görevlilere verip içeri girdik. Ayakkabısız girilmesine rağmen yerler çok pisti. Çoğu yere ayakkabısız girdik ama ayağımı hiç bu kadar kirli hissetmemiştim. Yurttan benimle gelen arkadaşım burada çok dua et, ettiğin dualar kabul oluyormuş hemen dedi. Çok büyük bir yerdi. Türbenin oraya geldik. Ellerinde güllerle, tatlılarla gelen halk türbeyi görme sırası ona gelince elindekileri türbeden içeri atıyordu ve biraz ileri de yere oturup Kuran okuyorlardı. Oraya gelen halk benim gördüğüm kadarıyla biraz fakirdi.

Oradan çıktık ve Minare Pakistan’a gittik. İkbal parkının içinde olan Minare Pakistan, 23 Mart 1940 tarihinde yapılmış, Pakistan’ın ulusal kulesidir. İkbal park tadilatıydı. Çok büyük bir alan olan İkbal Park’ında bir de Badsahahi Mescid vardı. Her camide olduğu gibi burada da yakkabılarımızı çıkardık. Oldukça büyük bir avluya sahip olan bu caminin içi çok küçük. İlk başta caminin içerisindeki müzeleri gezdik. Kuran-ı Kerim’in her cüzünün ipe işlendiği yeri gezdikten sonra Peygamber efendimizin sakalının, kılıcının sarığının olduğu yeri ziyaret ettik ve müzelerden çıkıp camiye doğru ilerlemeye başladık. Cami’nin avlusu çok sıcaktı ayaklarımı hissetmiyordum artık. Ortadan bir halı koymuşlaar yürümek için Camiyi gezdikten sonra, Muhammed İkbal’in kabrini de ziyaret ettik. Badashi Mescid’in hemen yanındaydı İkbali’nin kabri. İkbali’nin kabrini güller ile süslemişlerdi. İçeriden Kuran-ı Kerim sesleri geliyordu. Heralde CDden okunuyor dedim ama bir de baktım ki kabrinin arkasında oturmuş bir adam sesli sesli kuran okuyor.

Daha sonra kitap satın almak için Urdu bazaar a gittik. Çok kalabalıktı. Biz kitap alırken oradaki arkadaşlarımızda bizim yanımıza geldiler. Çok özlemişim hepsini. Ama özellikle Annie'yi. Kitap aldıktan sonra br şeyler içmek için sizi bie yerlere götürelim dediler ve bir avm'ye gittik. Çok lüks olan bu mekânda size geleneksel yemeklerimizden yedireceğiz dediler. Biraz endişelendik tabi. Açtık sonuçta. Ama bize kıyamayıp patates kızartması ve köfte istemişler. Birde ballı tavuk vardı. Oda çok ilginçti ama tadı güzeldi. Yemekten sonra çocuklarla vedalaşıp alışveriş için bir yere gittik,ve sonra tekrardan beş saatlik bir dönüş yolu...

Nadem abi bizimkiler Haripur'a gitmediler diye oraya gidin demişti ve bugün de oraya gidiyoruz. Ben tekrardan gidiyorum çünkü Muhammed'e yeniden geleceğim diye söz vermişim. Yetimhane'yi yeniden gezdik ve tekvando salonuna yeniden girdik. Ben artık biliyordum Muhammed'in tekvando yapanları arasında olduğunu. Hemen görüp el salladım ve onun

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

gülümsemesiyle içimde yeniden bir heyecan oluştu. Gösterileri boyunca Muhammed'i izledim ve bitice yanına gidip ben artık iki gün sonra gidiyorum, Allah'a emanet ol dedim ve ayrıldım. Yemek yedik, ben vakfın başkan yardımcısının ailesiyle tanıştım ve gitme vakti gelmişti. Çocuklarda yemekhaneden dönüyorlardı. Ben yine bir umut içlerine bakıyorum belki aralarındadır diye. Arkadaşlarım Hilal seninki dediler ve yine orada sarıldık, fotoğraf çekildik ve ayrıldık. Yolculuğumuzun son durağı ise İslamabad'da alışveriş dükkânları. Hediyelik eşyalar aldım, kamisler falan derken kendimi alışverişin içinde kaybettim.

Artık son gezi günümüzdü. Bu gün de Türk Konsoloslukuna gittik. Burada tabiki türkçe konuştuk, insanın baya bir süre sonra uzun uzun türkçe konuşması biraz tuhaf oluyordu tabi. Pakistan ile ilgili ilişkilerimizden bahsettik, bizlerin araştırma konusu üzerine uzun uzun sohbet ettik ve yeniden alışveriş için dün gittiğimiz mekâna gittik. Dayanamadım yine bir şeyler aldım.Yurda döndüm.Yurttaki son gecemdi...Kızların odalarına gidip tek tek vedalaştım.Vedalaşmak her zaman çok zor gelir bana.Hele ailen gibi olmuş insanlarla vedalaşmak daha zor..

Valizimi hazırladım, odayı güzelce toplayıp temizledim ve ayrılık saatim gelmişti. Benim küçük kız kardeşlerim yurttaydı. Onlar abla gitme, seni çok özleyeceğiz deyince ben yeniden geleceğim dedim. Öyle diyorsunuz ama gelmiyorsunuz, söz ver deyince tamam söz geleceğim dedim ve sımsıkı sarılıp ayrıldım 25 günlük MSAL yetimhanesinden, ikinci evimden...

Vakfa geldim. Gece yola çıkacaktık. Buradaki arkadaşlarımla da vedalaşıp en son müftü ile vedalaşınca gözlerimden iki damla yaş süzülüyordu... Pakistan maceram bitmişti artk. Hayallerimin ülkesinden yetim duası alarak dönüyordum. Rüya gibi geçti. İkinci eviminden ayrılmanın zorluğuyla dönüyorum artık İstanbul'a...

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Hazırlayan: Araş. Gör. Onur KILIÇER – İstanbul Üniversitesi Urdu Dili ve Edebiyatı ABD

Dost Evine Yolculuk - Pakistan

Yolculuğum havalimanında varmam ile başladı. Dört araştırmacı arkadaşım ile beraber farklı konular üzerinde inceleme yapabilmek adına Pakistan'ın başkenti İslamabad şehrine gidebilmek için İstanbul Atatürk Havalimanı gittim. Geçmişte yaşanan saldırılardan ötürü havalimanında yoğun bir güvenlik kontrolü var. Giriş çıkışlar sürekli kontrol edildiğinden havalimanına girmek biraz uzun zaman alıyor. Ben biraz erken gittiğimden sıkıntı yaşamadım. Dış hatlar gidiş terminalinde G check-in noktasının arkasındaki banklarda oturarak uçak saatini beklemeye başladım. Bu arada havalimanı simit sarayından aldığım iki simidi yemeğe başladım (iki sade simidin fiyatı 8.50 kuruştur. Artık bu havalimanlarındaki fahiş fiyat uygulamasının sona ermesi gerekiyor). Uçağımın kalkış saati 20:20 idi. Pakistan'a yerel saatle gece 03:50 gibi inmesi bekleniyor. Gece saati olacağından karşılayacak kişilerin olup olmayacağı konusunda endişemiz vardı. Karşılayacaklarından emindim ancak insanın içinde sürekli bir gurbet hissi oluşuyor ister istemez.

İslamabad'a gideceğim arkadaşları T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türk ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB) desteği ile Güney Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (GASAM) ve İstanbul Üniversitesi Urdu Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Halil Toker mülakat ile seçtiler.

Havalimanında beklerken ilk olarak yoğun bir telefon trafiği sonrasında Eren ile buluştum. Onun hemen ardından Ömer, Hilal ve Ebubekir geldi ve araştırma grubumuz tamamlanmış oldu. Tabii bu proje kapsamında araştırma yapmak için Ağustos ayında İstanbul'a gelen Pakistanlı arkadaşlarımız ile buluşarak B check-in noktasına geldik. Daha sonra GASAM Başkanı Cemal Bey ve Halil hocamız ile buluştuk. Bavullarımızı vererek işlemlerimizi tamamlamamızın ardından pasaport kontrolüne gittim. Bu arada arkadaşlarımızın bazıları aileleri ile vedalaştılar. Pasaport kontrolüne girdim ki ilginçtir polis memuru arkadaş ile kısa bir şakalaşmamız oldu. Bunun sebebi devlet memuru statüsünde olduğumdan yurtdışına çıkabilmek için kendi

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

kurumumdan bir izin belgesi almam gerekiyordu. Ben öyle biliyordum ya da. İzin kâğıdını memur arkadaşına vermemle beraber kendisi gülmeye başladı ve “kurumunuz bu izin belgesini verirken önümdeki ekranlarda bulunan istihbaratları mı görüyor acaba? Neye göre veriyorlar? Buna gerek yok ben burada her şeyi görüyorum zaten” diyerek pasaportumu ve kâğıdı geri verdi. Bende kontrol noktasından geçtim. Bazen insan tüm dokümanları toplamak ve sıkıntı yaşamamak için yolculuğa çıkmadan önce bayağı bir uğraş veriyor. Ancak evrakları vereceğiniz yere gittiğinizde anlıyorsunuz ki tüm bu koşuşturma boşuna. Çünkü her şey bir memurun –bu bazen polis memuru bazen devlet memuru bazen de vize görevlisi oluyor- elinde. İsterse yapıyor isterse yapmıyor.

Kapı numaramız 306 idi. Tüm arkadaşlar toplandığında bekleme salonuna doğru ilerledik. Fakat bavul işlemlerimiz biraz uzun sürdüğünden uçağın saati yaklaşmıştı ve servisler ile uçağa alım yapıyorlardı. Hemen bilet kontrolünden geçerek servis ile uçağa geldik. 23K numaralı koltuğa oturdum. Fakat fark ettiğim şey şu oldu ki THY uçakları genelde çok üst düzey oluyor. Hatta Ankara-İstanbul arasında dahi güzel, büyük ve konforlu uçaklarda yolculuk yapılıyor. Fakat Islamabad uçağı -Pakistan olmasından mı kaynaklanıyor tam bilemiyorum- biraz çağ dışı kalmış. Eski lcd dokunmatik ekranlı monitörler ki dokunmatığı çok kötü idi, koltuk aralarının dar oluşu, iniş kalkışla ilgili ekranlarda bilgi verilmeyişi ve uçağa zamanında binmemize rağmen hava trafiği dolayısıyla uçağın kalkış sırasının geriye alınması ardından da yaklaşık 35 dakikalık rötör.

Uçağın kanatları çok geniş idi. Zira kanattan yer tarafını göremiyor sadece uzak kısımdaki manzarayı görebiliyordum. Bu sebeple kalktığımızda İstanbul’a yeni yapılan muhteşem Yavuz Sultan Selim köprüsünü ve Boğaz köprüsünü görememek güzel olmayacaktı. Kısmen de olsa görmek istiyordum. Uçağın kalkmasıyla beraber İstanbul’daki yoğun bulutlardan ötürü hiçbir şey göremedim. Uçak havada dört buçuk-beş saat arası kaldı ve tüm yolculuk boyunca hava benim için tamamen kapkaraydı.

Uçağın inmesiyle birlikte çok hızlı bir şekilde alana giriş yaptık. Bazen Türkiye iç hatlarında dahi bu kadar kısa zamanda çıkamıyoruz alandan. Pasaport kontrolü önümüzde dört kuyruk halinde uzanıyordu. Sağdaki iki kuyruk Pakistan vatandaşları için, hemen solundaki yabancı uyruklular için, en soldaki kısım ise Diplomatik vb. girişler için düzenlemişti. Sağdaki kısımların yanındaki

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

camlardan bavulların dağıtıldığı alan net bir şekilde gözüküyordu. Duvarlarda yazılı reklamlar ve İslamabad'ın ne kadar güzel şehir olduğunu gösteren resimler mevcuttu. Uzak kısımda çıkış noktası gözüküyor ve önünde oluşan kalabalık görülebiliyordu. Pasaport ve uçakta dağıtılan iki form olan sağlık ile adres bilgileri yazılı iki kâğıdı, bir memur inceledikten sonra bilgisayara bağlı bir kamera yardımıyla eşkâlimizi aldı. Kontrolden geçerek bavullarımızı almak için İstanbul-TK0710 yazılı tabelaya doğru ilerledik fakat o sırada bavullar çoktan dağıtılmaya başlanmıştı. Önümden şans eseri kendi bavulumu gördüm ve 5-6 metre kadar peşinden koşarak bavulumu aldım. Bu arada havalimanında ücretsiz bir internet erişimi bulmamız ile beraber ailelerimize ve projeyi düzenleyen kişilere İslamabad'da olduğumuzu bildirdik. Tabii İslamabad ile ilgili ilk izlenimim uçağın kapısından çıkmam ile beraber yoğun bir safran-baharat karışımı kokunun ciğerlerime dolmasıyla oldu. Daha önce duyduklarımızdan kokunun rahatsızlık verici olabileceğini düşünüyordum. Ancak rahatsızlık verici olmadığını söyleyebilirim. Aksine bazı insanlar için çekici bir kokusu var. Ayrıca İslamabad'ın serin bir yer olmadığını söyleyebilirim. İndiğimizde hava 31 derece kadardı. Hava durumunda öğlen vakitleri 35-38 derece arası olduğu yazıyor.

Çıkışa doğru ilerlerken büyük bir x-ray cihazı olduğunu gördük ve görevlilerden biri bavulların oradan geçmesi gerektiğini söylüyordu. Bizim yabancı olduğumuzu anladı ve “family” dedi hepimizin aile olduğunu düşünerek. Biz turist olarak geldiğimizi söyledik ve bavullarımızı kontrol etmeye gerek duymadan geçmemize izin verdi. Aslında bu kontrolü gümrük denetlemesi için yapıyorlar. Satılabilecek eşyaları (cep telefonu, dizüstü bilgisayar vb.) x-ray cihazından geçirip belirledikten sonra bazı kişilerden bavullarını açmalarını istiyorlar.

Bunun ardından bir başka kontrol daha. Şimdi de bavul sayılarını bilet alırken aldığımız bavul etiketleriyle karşılaştırarak bir sorun olmamasını sağlıyorlar. Eğer ki bavul etiketlerini kaybederseniz bavulunuzu çıkartamıyorsunuz. Çıkış kapısına geldiğimde ailelerini bekleyen bir sürü insan gördüm. Çocuklar yerlere oturarak bekliyorlar ve diğerleri ise bize yabancı olduğumuz için inceleyici bir bakış atıyorlardı. Kısmen çok küçük bir çıkış tüneli vardı havaalanında. Sağ ve soldan iki çıkış ortasında bekleyen insanlar tıpkı İstanbul'da olduğu gibi. Ancak buradaki sorun sağ ve soldan çıktıktan sonra eğer bir kişi bavulu ile duraklarsa başkasının geçebilecek yeri

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

kalmıyor. Dışarı çıktığımızda anladım ki havalimanı biraz küçük. Uçaktan çıktığımı bilmesem yerel bir otogara geldiğimi sanardım. Havalimanında döviz bürosu olmasına rağmen Pakistanlı arkadaşların yönlendirmesiyle pahalı olduğunu düşünerek dışarıda rupi almaya karar verdik.

Dışarıdan bakıldığında da bu küçük havaalanı ince bir hatmış gibi çok net gözüküyordu. Işıklarla çevrilmiş tek katlı bir yapı. Tahminen havalimanı bekleme salonundan daha büyük bir park alanı. Çok küçük ve eski arabalar.

Khubaib Foundation'dan iki kız yetim öğrenci Hilal'i alıp Ravalpindi'deki kız yetim yurduna götürdü. Ben ve yanımdaki 3 arkadaşım vakıftan gelen dört çeker eski bir jeep ile kalacağımız yere doğru hareket ettik. Bizi yine vakıfta çalışan ve İstanbul'a da gelen Khızır isimli arkadaş bir araba ile de takip ediyordu. Gece karanlığında Pakistan'ın güzelliklerini elbette göremeyecektim bu sebeple kameramı hiç çıkarmadım. Birkaç bulvar geçtikten, bazı dar sokaklardan geçtikten sonra "I-10 Sector" isimli bölgeye geldik ki kalacağımız yer olan Khubaib vakfının ana merkezi burasıydı. 3 katlı bir bina. Buraya gelirken Pakistan'ın yapılarını gece gözüyle gördükten sonra binanın çok güzel olduğu açıktı. 3.kat çatı katındaki odamıza çıkardılar. Klimalı, mini buzdolabı olan, üç yataklı ve lavabosu mermerlerle yapılmış bir oda. Odamıza yerleştikimizde saat aşağı yukarı sabah beş olmuştu.

Ertesi gün biraz yorgunluktan müteveli saat 10:30 – 11:00 sularında kalktık. İlk kahvaltımız için vakfın toplantı salonuna indik. Pazar günü olduğundan "Khubaib Foundation" kapalı idi. Mutfaktaki arkadaş aslında burada çok yapmadıkları şekilde yaklaşık Türk kahvaltısına uygun olarak sahanda yumurta ve omlet ile domates-salatalık getirdi. Yanında normal çay ile birlikte. Böyle bir kahvaltı beklemediğimden çok şaşırdım.

Kahvaltının ardından hazırlanarak yakınlardaki "Lok Virsa" müzesine gitmek için yola koyulduk. Müzenin girişinde aslında bizim otoparklarımızda daha çok kullanılan yukarı doğru açılan büyükçe bir otomatik kapı vardı fakat çalışmıyordu. Sağ baş tarafında müzenin ismi Lok Virsa Offices – Gate 2 yazıyor ve solda iki güvenlik plastik beyaz sandalyelerde oturuyorlardı. Müzenin kapısından girdiğimde ilk dikkatimi çeken Pakistanlı bir adam ile onun eğittiği maymun oldu. Maymun adamın dediklerini bir bir yerine getiriyor hatta sınav bile çekiyordu. Daha sonra

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

yaptığı hareketlerden ötürü eline bir kutu alıp insanların yanına gidiyor ve para istiyordu. Ben tüm hayvanlara özel bir ilgi duyuyorum. Aslında fırsatım veya durumum olsa bu tip insanların elinde esirleştirilen hayvanları kurtarmak isterim. Bu sebeple maymunun yanına gittim ve “ne istiyorsun?” diye sordum. Pantolonumu çekiştirdi. Bende cebimden 1 dolar çıkartarak kutuya atmadan maymuna vermek istedim. İki kez “al” dedikten sonra maymun elimden parayı aldı ve daha iki saniye geçmeden ağzı ile parçaladı. Sahibi olan adam o kadar az para verirsene olacağı bu diyerek hem üzüldü hem kızdı.

Ardından müzeye girdik. Kapıda bir x-ray cihazı vardı ve içeri su almıyorlardı. Ancak suları toplayarak kapıdaki cihazın yanına koyuyorlar ve çıkışta geri alabiliyordunuz. Tabi 20 küsur su yan yana koyulunca hangisinin kendinizin olduğunu bilmek çok zor. Bu sebeple geri alamadım. Müze daha önce duyduklarımın ötesi değildi. Bal mumu heykellerin süslediği, betimler ile olayların anlatıldığı, eski çağ çalgılarının bu heykeller tarafından çalındığı gayet uzun bir tünel tasarımı ile yapılmış. Bir bölümünde Türkiye ile ilgili geleneksel kıyafetler ve Osmanlı dönemini yansıtan görseller sergilenmişti. Tüm müzeyi gezdim ancak gördüğüm pekte bakımlı olmayan çok önemli eserler barındıran tarih kokan bir yer.

Müze ziyaretinin ardından İslamabad’ın hemen yanında yer alan Ravalpindi bölgesine Saddar çarşısının olduğu yere gittik. Kalabalık bir bölge olmasının yanında hem güzel dükkânlar hem de daha kalitesiz dükkânlar mevcut. Trafik bir baştan bir başa özellikle motosikletlerin yoğun olarak araçların arasına dalmasıyla karmakarışık bir hal alıyor. İşin ilginç yanı arabalar ve motosikletler haricinde insanların yollarda bir araç gibi yürümesi. Ancak şu ana kadar en ufak bir güvenlik sorunu olmadı. Dikkat ettiğim şey ne müzede ne de bu gibi sokaklarda tek bir turist olmaması. Bu da bizi açık bir şekilde ilginç kılıyor. Beyaz tenli 5 kişi kısmen tertemiz kıyafetler ile koyu tenli kişilerin arasında gayet net bir şekilde seçilebiliyor. İnsanların size dik dik bakmasını sağlayabiliyor. Ancak yanınıza gelen ya da yanınızdan geçen kişilere tek bir “Selamın Aleyküm” dediğinizde tüm olumsuzluklar dağılıyor. Birkaç mağazaya “Kamiz Şalvar” bakmak için girdik. Daha sonra arabayla tekrar vakfın yolunu tuttuk.

Vakıfta gerçekten çok iyi davranıyorlar. Yemekleri bizim usullere uygun yapmaya gayret gösteriyorlar. Özellikle her gün büyük bir meyve tabağı gelmesi hepimizin hoşuna gidiyor.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Hergün başka başka yerler görme ve farklı farklı kurumlardaki insanlar ile tanışma isteği olduğunda araştırmak için bir o kadar çok yer olduğunu da bilince uyanmak için birçok sebebiniz oluyor. Ancak Pakistan’da uyanmak en azından benim için biraz zor. Havanın sıcak olması ayrı bir konu –ki kaldığım odada klima vardı- önceki gün sürekli dışarıda olduğum için yorgunluk had safhada olduğundan kalmak çok zor oluyor.

İslamabad yeşillikler şehri ve gayet büyük bir şehir. Ana yolları geniş ve düzgün. Birkaç gün geçirirsen eğer şehirde yolları tanımak pek zor olmuyor. İç sokakları kısmen düzgün asfalt yapılmış ancak bazı yerlerde kaldırım yok ve toprakla örtülmüş. Yol çalışması olup olmadığını da bilmiyorum bazı yerlerde tabelalara denk gelebiliyorum. Yeşillikler şehri dememin sebebi neredeyse bütün caddelerde iki yana dağılmış büyük yemyeşil ağaçlar. İslamabad ile Ravalpindi (aslında bu yer Lahor’a bağlı en uç ilçe gibi) ‘yi ayıran geniş bir yol var. İstanbul’a da gelen birisi şu şekilde tarif etti bu yolu: “Boğaziçi köprüsü gibi bir ucu Ravalpindi bir ucu İslamabad”. Fakat bir köprü değil sadece uzun bir yol. Gözlemlerime dayanarak bu geniş yollarda özellikle İslamabad tarafında daha çok araba kullanıldığını, Ravalpindi tarafında ise motorların yoğunlukta olduğunu söyleyebilirim. Buradaki araba markaları uzak doğudan geliyor. Özellikle Japon markaları ön planda ancak bu arabaların yeni modellerini görmek yüzde olarak çok düşük bir ihtimal. Motorlar trafiği adeta keşmekeşe çeviriyor. Arabaların direksiyonları sağda olduğundan ve yol soldan aktığından (Türkiye’de tam tersi) burada araba kullanmak başta biraz zor gelebilir. Motorlarda güvenlik için herkesin kask taktığına şahit oldum en azından kullanan kişiler için bu geçerli çünkü bazen 3-4 kişi ile yolculuk ediyorlar. Kask konusunda belki ülkemizden daha öndeler ancak sorun motorların neredeyse %90 kadarının aynalarının olmaması. Sağını solunu görmeden çok rahat şehir değiştirebiliyorlar. Kaza riski yüksek, ayrıca belediyeçilik olarak yollarda şerit çalışması çok az yapılmış. Ancak burada dikkat edilmesi gereken buralı insanların alışkanlıkları. Hiçbir kazaya şahit olmadım ve bu kadar olumsuz koşula rağmen olacağımı da düşünmüyorum. İslamabad ile ilgili ilk düşüncelerim bu şekilde.

Bu arada ülkede döviz kuru için garip bir durum mevcut. Örneğin ülkemizde değişken bir kur vardır. Anlık olarak gittiğin an kaç TL olduğunu gösterir ve alırsınız. Buradaki durum (dolar bozdurduğum için dolar üzerinden konuşuyorum) doların sayısı üzerinden işlemekte ve kuru

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

verdiğiniz doların kaç dolar olduğu üzerinden hesaplanmakta. Örneğin 100 veya 50 dolarlık banknot verirsiniz 104.50 rupi (o anki kur üzerinden), daha düşük dolar verirsiniz (1,5,10,20) 102 rupi üzerinden paranızı alıyorsunuz.

Günler geçip giderken ülkenin en büyük en ihtişamlı camisi Faisal Mascid'i görmemezlik edemezdik. Anlatıldığı kadar ihtişamlı bir cami. Kubbesi sütunlar ile tutulmayan dünyadaki en yüksek kubbe. Bu kubbeye asılı söylenene göre içinden su geçen altın renkli minik borular ile şekillendirilmiş kocaman bir avizesi var. Camiye tabi bu güzelliği katan başka faktörler de var. Örneğin hemen arkasındaki "Damen-i Kuh" denilen yüksek dağların eteklerine yapılmış olması Faisal Mascid'i başka bir âleme götürüyor. Çevresi o kadar yeşil ki caminin bembeyaz duvarlarının, parlak mermerlerinin değeri daha da artıyor.

Şehirde hareket halindeyken internet ihtiyacı hissediyoruz genel olarak. Vakıftaki arkadaşların yardımıyla bir sim card aldık. Kredi olarak içine 1100 rupi yükledik. Pakistan hükümeti de aynı ülkemizdeki gibi küçük bir vergi alıyor. 266 rupi (2.6\$) vergi aldıktan sonra işimize yarayacak bir internet paketi baktık. 6 GB interneti 600 rupi olan bir aylık paket aldık. Az önce bahsettiğim alınan vergi ülkemizden birazcık yüksek ancak internet bizden çok ucuz. Türkiye'de 6 GB'lık bir paket ortalama 40 TL iken burada 18 TL gibi bir rakama tekabül ediyor. Bu arada sim card ve çekimi konusunda ilginç bir durum yaşadım. Kartı almaya çalıştığımda gittiğimiz bir operatör bayisinin görevlisi o gün (6 Eylül) Pakistan Savunma Günü olduğunu bu sebeple operatörlerin tümünün jammerlar ve devlet tarafından sinyallerinin kesildiğini ilettiler. Bu sebeple müşteri hizmetleri çalışmadığından kartı o gün alamadım. Bir olumsuz yan olarak ülkenin en önemli operatörlerinden birisinin bayisi olan bir dükkâna girdiğimde şunu gördüm: iki erkek çalışan ayaklarını uzatmış bir şekilde oturmakta ve hiç yardımcı olmamaktalar. Hafızalarımızda yer edinmiş eski İstanbul esnafının görüntüleri gibi sanki.

Burada eğitim birçok kurumun farklı yapısıyla ilerleyebiliyor. İslamabad'ın hemen yanı başında bulunan Bhara Kahu bölgesindeki İdare-i Ulume-i İslami Medresesi de bunlardan biri. Yeşillikler içinde ve 74 dönüm büyüklükte bir alana kurulmuş olan bu yapı 1986 yılından beri eğitim veriyor. Üç ana binadan oluşuyor. Öğrenci yatakhane, kütüphanesi, yemekhanesi, derslikler ve daha büyük bir toplantı salonu bulunmakta. Ayrıca kocaman bir toprak futbol sahası var. 650

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

kadar öğrencisi var. Toplam 11 yıl eğitim veriyorlar ve sonrasında öğrenciler üniversitelere dağılıyorlar. Eğitim kalitesini anlamak için Başbakan ve Cumhurbaşkanı tarafından bizzat öğrencilere verilen ödüllere bakabiliriz (2002-2013). Eğitim Urduca olarak veriliyor. Bunun yanında Arapça ve İngilizce dersleri de var. Türkçe dersi verilmemekte ancak Osmanlı tarihi anlatılmakta. Sınıflar küçük, bazılarında sıralar var bazılarında yerde oturuluyor. Bu gibi bir medresenin bu denli büyük olması ülkemizdeki okulların ya da medrese gibi yapıların neden böyle olmadığı sorularını akla getiriyor.

İslami eğitim konusunda bir eğitim kurumu gibi çalışan Faisal Mascid'in hemen içinde bulunan bir kütüphane ve bir Academy mevcut. Bunların içinde binlerce kitap var. Kütüphane görevlisi ile kısa bir görüşme yaptık. Daha sonra karşısındaki Dawa-i Academy de incelemeler yaptık. Aslında bu iki yer International Islamic University (Uluslararası İslam Üniversitesi) 'nin neredeyse başladığı yer. Eski kampüs deniyor.

Faisal Mascid'in yine yakınlarında bir hayvanat bahçesi (Murghzar Zoo) var. Kısmen büyük bir alana kurulmuş ancak hayvanların yaşama alanı biraz kısıtlı. Hayvanat bahçesinin girişi kaç rupi öğrenemedim çünkü bize rehberlik yapan arkadaşlar bazen bizden önce davranıp bilet almış oluyorlar. Yine yeşillikler içinde, bir bahçeye bölüm bölüm ayrılmış hayvan barınakları. Aslan'dan Fil'e, Maymun'dan Ayı'ya, Ceylan'dan Kartal'a birçok vahşi yaşam hayvanı var.

Marketler ile ilgili olarak daha çok bakkal tarzı olduklarından süper marketlere rastlamak biraz zor. Bu tarz bir markette fiyatlar aşağı yukarı ülkemiz ile aynı. Örneğin bir kola bir meyve suyu ve bir şekerleme yaklaşık 300 rupi tutuyor. Bir küçük su bazı yerlerde 20 rupi bazı yerlerde 30 rupi. Örneğin ülkemizde de mevcut olan bir büyük hamburger markasının hiç ucuz olmadığını gördüm ancak tat olarak buradaki tüm yediklerimizin üzerinde. Ortalama 600 rupi ile yemek yenebiliyor. Yine aynı şekilde bir pizza markası ortalama 8 dolara (820 rupi) sadece pizza satıyor ve içecek hariç. 7 kişilik bir yemek yiyerek 6500 rupi (yaklaşık 65 dolar) ödedik. Ancak pizza konusunda tat olarak burgerlerde aldığım aynı hazzı aldığımı söyleyemem.

Turistik yerlerde de fiyatlar aşağı yukarı normal. Teleferik ile uzun bir gezi (yaklaşık 40 dakika) 400 rupi. Bir başka yerde tekerlekli gezi treni 150 rupi idi. Turistik yerlerde fiyat en azından gıda

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

kadar pahalı değil. Daha önce de söylediğim gibi burada turistik yerlerde dahi turist görmek neredeyse imkânsız. Bana kalırsa eyalet yönetimlerinin en çok bu yönde gelişmesi gerekiyor. Ekonomiye can vermek gerektiğini düşünüyorum. Tabi turist olmamasının asıl nedeni burada anlatılanlara göre yabancı devlet politikaları ve bu devletlerin vatandaşlarına sürekli Pakistan'ın güvenli bir yer olmadığını söylemesi diye düşünülebilir. Pakistan'ın güvenli olmadığı söylemek son derece yanlış. Zira Pakistan'da bulunduğum yirmi beş gün içerisinde tek bir olumsuz olay görmedim. Sadece televizyonlarda ufak tefek hırsızlık olaylarını gördüm. Ancak bomba gibi büyük çapta bir olay İslamabad ve Lahor'da görülüyor. Yine haberlerden Pakistan'ın bazı eyaletlerinde özellikle Afganistan sınırı kasabalarında olan bombalama olaylarını görebiliyoruz ancak bu bile sık tekrarlanmıyor. İslamabad basın kulübü ve birkaç enstitü ziyaretinde bu tip olayları sorduğumuzda özellikle son yıllarda eyalet polislerinin büyük baskınlar yaparak terör ve teröristlerin temizlenmesi konusunda yoğun çaba göstermesini anlattılar. Burada turist olarak bulunmak gerçekten hiçbir sıkıntı yaratmıyor. Elbette Pakistan halkı özellikle beyaz tenli birini gördüğünde dikkatlice süzüyor. Bu tip bakışların gayet normal karşılanması gerektiğini, bunun bir sıkıntı yaratmayacağını ve Pakistan devletinin de bu konuya eğilmesinin iyi olacağını düşünmekteyim. Turist gelen bir ülke çok daha hızlı kalkınacaktır. Buna Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin de destek vermesinin çok yararlı olabileceği hatta ülkelerin ticaret hacminin artmasını hızlandıracığı konusunda olumlu bir hava yaratacağı apaçık ortadadır. Her yıl iş gezileri olsun turizm şirketleri olsun bu bölgeye de devletin kurumlarından insanların gitmesi çok yararlı olacaktır. Pakistan, Hindistan kadar ülkemizin insanları tarafından pek ilgi duyulmayan bir yer olarak görülmektedir. Ancak bu iki toplumu ziyaret edildiğinde anlaşılacak olan şüphesiz şu olacaktır: Pakistan Müslüman bir toplum olması dolayısıyla daha güvenli bir yerdir.

Pakistan'da saatler özellikle dışarıda isen, geziyorsan sıcaklığın etkisiyle bir buhar treni misali hızla geçiyor. Sıcaklığın özellikle öğle saatlerinde tavan yaptığı sokaklar hiçbir zaman boşalmıyor. Bu sıcakta dahi yollarda güneşin altında eşya taşıyanları, motorların tepelerinde 3-4 kişi yolculuk yapanları gördükçe insan şaşırıyor değil. Hatta Mari tepelerinde (daha sonra anlatacağım) sıcakta kütük taşıyan köylüler dahi görebiliyorsunuz. Sanırım dünyada yaşanmayacak bir yer yok!

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

İslamabad'da Türk yemeği yemek istiyorsanız çok fazla yer bulamıyorsunuz. Özellikle iki yer var en azından bizim yemeklerimizi yapmaya çalışan. Biri F6 sektör denilen bölgede biri F7 denilen bölgede. İkisi de Türkmen sahipleri tarafından kurulmuş. Zamanında bir Türk aşçı çalıştırılarak yemekler öğrenilmiş. Ancak yemek tatlarını merak ediyorsanız size söyleyebileceğim; menüdeki resimlerde durduğu gibi durmadığı olacaktır. Zira bu arkadaşlar yemeklerimizi biraz değiştirmişler ve Pakistanlıların yemek usullerine göre biraz düzenlemişler.

Hediyelik eşyalar kısmen ucuz denebilir. Bazılarını çok uygun bazılarını da uygun olmayan fiyattan alabiliyorsunuz. Burada önemli olan şey pazarlık kabiliyeti ve Urduca. Dükkânlarda 3000 rupi (30 dolar kadar) yazan etiketleri bazen 1000 rupiye düşürebiliyorsunuz. Renkli çantalar, şal ve bayan elbiseleri, mermerden biblolar, tahtadan oyulmuş değişik eşyalar, tespihler, bayan bilezikleri gibi hediyelikler burada turistlerin özellikle ilgi gösterebileceği önemli bir pazar oluşturuyor. Bir şal için (cinsine bağlı, kaşmir veya ipek) 300 rupi-1500 rupi arasında isteyebiliyorlar. Ancak daha ucuzları da mevcut.

İslamabad'ın çok yakınında Mari (مری) (murree) isimli çok güzel bir dağlık bölge bulunmakta. Çok yüksek dağlarla çevrili muhteşem yeşillikli bir yer. Burada bir turistik gezi yapabileceğiniz küçük tren görümlü bir otobüs var. Bu vasıta çok yavaş ilerleyerek mari tepelerini gezdiriyor ve bazı yerlerde bölge ile ilgili Urduca bilgiler veriyor. Mari'nin bir diğer özelliği ise çok yükseklerle çıkabildiğiniz iki kişilik oturaklardan oluşan bir teleferiği olması. Manzaraya tepeden bakma fırsatı veriyor. İslamabad yakınlarına giderseniz mutlaka görülmesi gereken bir yer. Tehlikeli, adrenalin dolu ancak alındıktan sonra hiçbir korku vermeyen yemyeşil dağları izleyebildiğimiz bir yer. İki ayrı teleferik ile yaklaşık yarım saatlik bir yolculuk yapma fırsatınız var.

Pakistan'da olduğum süre içerisinde cuma namazlarını vakfın yakınındaki bir camide kıldım. Yalnızca bayram namazını Faisal Mascid'inde kıldık. Burada bulunduğum zaman içerisinde İslamabad, Lahor, Ravalpindi, Sargodha, Haripur, Keşmir, Muzaffarabad, Mari, Damen-i Kuh vb. yerlerde camiler ile ilgili bir temizlik sorunu vardı. Sadece Muzaffarabad'da Türk desteği ile yapılan bir cami ve Faisal Mascid'in iç kısmı hariç camilerin hem içleri hem de avluları çok nadir temizleniyor.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

İslamabad'da evler müstakil 2 katlı yapılar şeklinde. Bazı üç katlı evlerde görmek mümkün ancak örneğin İstanbul'da uzaktan bakıldığında tüm binaların yüksek olduğunu görüyorsanız, İslamabad'da sadece bir alışveriş merkezini 5-10 kilometre uzaklıktan bile rahatlıkla görebiliyorsunuz çünkü yüksek bina çok nadir var. Şehir manzarasını "Shakar Pariyan" isimli bir tepeden çok güzel görebiliyorsunuz. Bu da binaların yapıları hakkında detaylı gözlem yapmanızı sağlıyor ve ayrıca şehrin tüm yeşilliğini görebiliyorsunuz. Buradan devletin tüm kademelerinin olduğu binaları örneğin parlamento binası, büyükelçilikler vb. seyredebiliyorsunuz. Ayrıca devlet başkanlarının ve büyüklerinin anısına bir ağaçlık bölge oluşturulmuş ve birçok bilgi veriyor.

Gezip gördüğüm yerler, tanıştığım kişiler, ziyaret ettiğim kurumlar arasında İslamabad National Press Club (İslamabad Basın Kulübü), Haripur'daki Khubaib Vakfı'nın yetimhanesi (buraya ayrı bir parantez açmak lazım, bu yapı bir yetimhane olmasına rağmen çok büyük bir alana kurulmuş 3 ana bina ve çeşitli yerleşkelerden oluşuyor. İçerisinde kendi sütlerini sağdıkları çiftlik, Portakal ve mısır tarlaları gibi birçok tarım faaliyeti yürütüyorlar. Resmen kendi kendine yeten bir kurum tarzında çalışıyor. Annesi-Babası olmayan yetim çocuklar lise çağına kadar bu yetimhanede okutuluyor. Türkiye'deki değil yetimhaneler, birçok üniversiteden bile daha büyük bir alana kurulmuş.), Sargodha kız yetimhanesi, Muzaffarabad ve buradaki yetimhane, Keşmir, İslamabad İslam Üniversitesi, Center for Pakistan and Gulf Studies (Pakistan ve Körfez Çalışmaları Merkezi), Damen-i Kuh dağları, Council of Islamic Ideology (İslam İdeoloji Konseyi), Institute of Policy Studies (Siyaset Çalışmaları Enstitüsü), Senatör Talha Mahmud, Pakistan Büyükelçimiz Sadık Babür Girgin bulunuyor.

Gezi yaptığım yerler arasında yıllardır Hindistan-Pakistan arasında savaşa varan sorunlara yol açmış büyüleyici manzarası olan Keşmir'de bulunmakta idi. Tarifi biraz zor olmasına rağmen yılan gibi kıvrılan bir nehir, iki yanı çok yüksek yemyeşil dağlarla çevrili bir manzara ve bu yeşilliğin içinde dağların yüksek ve alçak tepelerine yapılmış evler. Yolları ise o kadar dolambaçlı ve engebeli ki başınızı döndürebiliyor. Engebelden kastım yollar çok düzgün yapılmış (asfalt dökülmüş, uçurum kenarları beton bloklar ve demir bariyerler ile kapatılmış ve İslamabad'da dahi zor gördüğümüz kadar şeritler ve işaretler) olmasına rağmen neredeyse her 25

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

metrede bir keskin virajlar var. Bunun hesabını 130 km’lik bir yoldan yaparsak 1200 viraj (30 km’lik hesaplama ile). Varın siz düşünün.

Yetim çocuklarla oynadığımız futbol aklımın köşesinde kaldı. Yirmi beş gün boyunca altı-yedi gün yeşil çimlerin üstünde çok güzel zaman geçirdik arkadaşlarımız ile. Aslında Pakistan’ın milli sporu diye adlandırılabileceği iki spor var. Biri kriket, diğeri tekvando. Futbol bunların arasında yok.

Pakistan gidip görülmesi gereken bir ülke. Sorunlara aldırmadan bu ülkenin insanlarını, kültürünü tanımak gerekiyor. Kısa sürede yaşadığım gördüğüm şeyler üzerine anlatabildiklerim bu kadar. Zinda Bad PAKİSTAN! (Çok yaşa Pakistan!).

Hazırlayan: Ömer Şerif Turan – Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Tarih ABD

Bugün 3 Eylül Cumartesi...

İstanbul'dayız ve heyecanlıyız. Pakistan ve Hindistan'dan Türkiye'ye gelen 10 arkadaşımızla birlikte Atatürk Havalimanı'ndayız. Yaklaşık 4 hafta sürecek bir araştırma için yola çıkacağız. Hazırlıklarımızı yapıyoruz. Türkiye'den 5 arkadaşımız Pakistan'a, 5 arkadaşımız da Hindistan'a gidecek. GASAM(Güney Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi)'in araştırma projeleri kapsamında herkes belirlediği konuda rapor hazırlayacak ve bu raporlar GASAM'a gönderilecek. Hazırlıklarımızı tamamlıyoruz, vedalaşmalar gerçekleşiyor ve yavaş yavaş İstanbul'dan Pakistan'ın başkenti İslamabad'a doğru yolculuk başlıyor.

Pakistan'lı arkadaşlarla birlikte İslamabad'a yolcu ediliyoruz, İstanbul.

Bugün 4 Eylül Pazar:

Gece saat 04.00 sularında dört arkadaşımızla birlikte Pakistan'ın başkenti İslamabad'a sağ salım ulaşıyoruz. Havalimanında Khubaib Vakfı yetkilileri karşılıyor bizi. İslamabad'da hava puslu ve gündüzden geceye doğru süpürülmüş ağır bir sıcak var. Havalimanından araştırmalarımız bitene kadar misafir olarak ağırlanacağımız Khubaib Vakfı'nın merkez binasına doğru yola çıktık.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Yolda gördüğümüz araçlar Türkiye’de olduğundan çok farklıydı. Kamyonlar rengârenk, taksiler çok küçük, her yanda motosikletler ve yollar çok şeritli. Nihayet kalacağımız yere ulaşıyoruz ve Türkiye ile saat farkından dolayı İslamabad’da hava 2 saat öncesinden yavaş yavaş aydınlanıyor. Pakistan coğrafi olarak Türkiye’den daha doğuda olduğu için 2 saat ileride. Hava yavaş yavaş aydınlanırken odamıza istirahate çekiliyoruz. Günlerden Pazar ve Pazar günü Pakistan’da da tatil günüydü. Herkes evinde ve istirahattaydı. Uyandığımızda vakıfta bize Pakistan’dan Türkiye’ye gelen araştırmacı arkadaşlardan Hızır eşlik ediyor. Bizi vakfın aracıyla Rawalpindi’ye müzeye götürüyor. Müze Pakistanlıların kültürünü tanıtmak amacıyla kurulmuş. Müzenin içerisinde Türkiye dâhil birçok ülkeden kültürel tanıtımlar yapılmış ve tanıtımlar için koridorlar oluşturulmuş. Bu arda müzenin girişinde küçük ve tatlı bir maymun bizi karşılamıştı. Pakistan’da halka açık parklarda kedi-köpek yerine maymun görmek mümkün. Müzeyi gezdikten sonra akşama doğru bulunduğumuz ilçeye yakın Khubaib Vakfı’nın kızlar için kurulmuş yetimhanesine gidiyoruz. Yetimhanede bizi kıymetli Nedim Ahmet Khan Bey Efendi karşılıyor. Kendisi Khubaib Vakfı başkanı. Bizi hoş sohbetiyle misafir ediyor ve akşam yemeğine başlıyoruz. Akabinde Pakistan programımız hakkında uzun istişarelerde bulunuyoruz Nedim Ahmet ile ve kendisi bize heyecanla Pakistan’ı, yani öz vatanını anlatıyor. Çaylarımızı içtikten sonra vakfın merkezine doğru yola çıkıyoruz.

Bugün 5 Eylül Pazartesi:

Uzun bir istihattan sonra haftanın ilk iş günü ile çalışmalarımıza başlıyoruz. Benim araştırma konum Pakistan’da Yüksek Öğretim Sistemi. Ziyaret edeceğimiz yerlerde sürekli konumla ilgili notlar ve ses kayıtları almayı planlıyorum. Bugün döviz bürosuna para bozdurmaya gittik. Elimizdeki dolarları Pakistan parası olan rupiye çevirdik. 1 dolar 103 rupiye tekabül ediyordu. Daha sonra mimarı Türk olan Faisal Mescidi’ne gidiyoruz (camilere genellikle mescid diyorlar). Pakistan’ın sembol camisi ve oldukça geniş bir alan üzerine inşa edilmiş. Sonra günlük ihtiyaçlarımız için markete gidiyoruz. Alışverişimiz bittikten sonra vakfın merkezine geri dönüyoruz.

Faysal Mescidi, İslamabad.

Bugün 6 Eylül Salı:

Vakıfta Ebrar isminde Keşmirli bir arkadaşla tanıştık. Kendisi de misafirliğimiz boyunca bize eşlik edeceğini ifade etti. Bu arada Ebrar Türkçe konuşabiliyordu ve Ebrar ile çok iyi anlaşıyorduk. Ebrar ile Bhara Kahu'da bulunan İdare-i Ulume-i İslami Medresesi'ni ziyarette gittik. Klasik geleneksel bir mimari karşılıyor bizi. Tek katlı veya iki katlı taş yapılar. Derslikler yan yana ve dersliklerin dört bir yandan çevrelediği ortada kocaman bir salon. Kimi dersliklerde sıra ve masa var, kimi dersliklerde sadece bir halı ve halının üzerinde rahleler. Öğrenciler gayet mutlu ve mütebessim. Ziyaretimiz sırasında trafik dersi yapılıyordu ve trafik polisleri öğrencilere sunum yapıyordu. Trafik demişken Pakistan'da trafik sistemi Türkiye'deki trafik sisteminin tam tersi şeklinde oluşturulmuş. Yani gidişler sol gelişler sağ taraftan. Araçlarda direksiyon sol tarafta değil sağ tarafta. Daha sonra Faisal Mescidi'nin içerisinde bulunan Dawa Akademisi'ni ve kütüphanesini ziyaret ettik. Ardından hayvanat bahçesine gittik (Murghzar zoo).

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Bugün 7 Eylül Çarşamba:

Pakistan'a gelişimizin 5. gününde arkadaşlarımdan bazıları hastalandı. Hava değişimi, ülkenin değişik mutfak kültürü elbette onları etkilemişti. Fakat çok şükür ben iyiydim. Daha çok meyve yiyorduk. Bizlere elma, muz, üzüm gibi meyveler ikram ediliyordu. Pakistan'da mango ve amrut (dikkat armut değil amrut) oldukça meşhur meyveler. Arkadaşlarım hasta oldukları için akşama kadar istirahat etmek zorundaydılar. Onlar biraz iyileşince akşam yemeği için İstanbul Restaurant'a gittik. Mekândaki Türk mutfağının örnekleri bizi sevindirmişti. Yemeğin sonunda çay içmek istedik ve camda Facebook'tan yer bildirimi yapanlardan çay ücretinin alınmayacağı yazıyordu. Hemen yer bildirimlerimizi yaptık ve çayımızı afiyetle yudumladık. Bu arada Pakistanlılar çayın demini sütle karıştırıp öyle içiyorlar. Bu durum ülkede gayet yaygındı. Çayı sıcak suyla değil de sıcak sütle karıştırıp içiyorlar. Yemek çıkışı hediyelik eşya dükkânlarını dolaştık ve Pakistan'a özgü kıyafet, eşya, kültürel gereçleri inceledik. Oldukça farklı ürünler aldık. Gecenin ilerleyen saatlerine doğru vakfın merkezine doğru yola çıktık. Vakfa vardığımızda Ebrar arkadaşımız bize Pakistan gsm operatörüne ait bir sim kart hediye etti ve bizde bu hattı kullanmaya başladık. Vakıfta internet vardı ve fakat kaldığımız odaya ulaşmıyordu. Bu sebeple hatta internet yükledik. 6 GB 600 rupi ediyordu. Yani Türk parasıyla yaklaşık 18 lira. Gayet uygun gelmişti bize.

Bugün 8 Eylül Perşembe:

Sabahleyin İstanbul Üniversitesi Urdu Dili ve Edebiyatı'nda okuyan Pakistan'lı (aslen Türkmen) Cemal isimli bir arkadaş odamıza geldi ve koyu, güzel, bereketli bir muhabbete daldık. Cemal Türkçeyi çok iyi konuşuyordu ve uzun uzun Pakistan-Türkiye ilişkileri hakkında fikir alışverişinde bulunduk. Vakıftan arkadaşımız Ebrar bizleri Mari'ye (Mureey) götürdü. Mari muhteşem bir yerdi. Sanki Doğu Karadeniz'deydik ve çok neşeli anlar geçirdik. Pakistan'ın çoğunlukla tarım ve hayvancılığa dayalı bir ekonomisinin olduğunu Mari'de anladım. Bu arada Cemal'de bize eşlik ediyordu. Yüksek dağlara sahip Mari yemyeşildi ve dağların üzerinden bir teleferik inşa edilmişti. Teleferiğe oturup yolculuk sırasında bütün Mari'yi yukarıdan izleme fırsatı bulduk. Manzara çok güzeldi. Pakistanlılar Mari'ye bayağı uzun bir teleferik inşa etmiş. Fakat çok güzel bir duyguydu bizim için Mari'yi teleferikle gezmek.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Teleferik'ten bir manzara

Teleferik'ten bir manzara

Bugün 9 Eylül Cuma:

Pakistan’da ilk Cuma namazımızı kaldığımız yere yakın bir camide kıldık. Pakistan’ın camileri çok kirli geldi bana. Çünkü abdest alınıyor ve hiç kurulanılmadan yalın ayak avludan namaz mahalline doğru yürünüyor ve o yürünen yere secde ediliyor. Pakistanlıların bu durumu acilen çözmesi gerekiyor. Zira ismi “Pak”istan olan bir ülke bu durumu hiç ama hiç hak etmiyor. Açıkçası bu vaziyet gezdiğimiz bütün camilerde beni rahatsız etti.

Bugün 10 Eylül Cumartesi:

Vakıfta bizimle ilgilenen arkadaşlarımızdan Hızır bizi Shakar Phariyan’a götürdü. Yeşilliğin hâkim olduğu bu yer güzel parklarla süslenmişti. Buranın en güzel parkına bir de anıt inşa etmiş Pakistanlılar. Anıtta Pakistan’ın kurucu başkanı Cinnah ve milli şair Muhammed İkbal’e ait yazılar, resimler mevcut. Anıt şehri yukardan gören bir tepenin üstüne inşa edilmiş. Ardından Press Club’a gittik. Burası Pakistan’ın haber merkeziydi adeta. İçerisinde onlarca gazeteci ve televizyoncunun çalıştığı bu kurum’u gezdikten sonra, kurum yöneticileri ile 15 Temmuz darbe girişimini detaylı bir şekilde konuştuk.

Shakar Phariyan meydan anıtı, İslamabad.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Bugün 11 Eylül Pazar:

Kaldığımız yerin bitişiğinde erkek çocuklar için bir yetimhane kurulmuştu. Binanın arka tarafında büyük, çimenlikli bir bahçe vardı ve biz orada çocuklarla birlikte futbol maçı yaptık. Maç hayli çekişmeli geçti ve akabinde ilk defa Pakistan'da yağmura şahit oluyorduk. Fakat yağmur epey şiddetli yağıyordu ve dışarıda adeta orta şiddette bir fırtına vardı. Rüzgâr bir hayli şiddetliydi. Gök gürültüleri ve yıldırımların aydınlattığı gökyüzü bize çok farklı hisler yaşattı. Zira Türkiye'de yağın yağmurdan daha değişikti burada yağmur. Yaklaşık iki saat sürdü fırtına ve o sırada şunu düşündüm: Allah'ım dünya üzerindeki farklı coğrafyalarda birçok farklı insan yaşıyor ve hayatlarını sürdürüyorlar. Fakat toprağı, havası, yağmuru farklı olsa da bütün Müslümanlar sana inanıyor ve seni zikrediyorlar. Bu ne muazzam bir ahenktir. Bunun için sana sonsuz şükürler olsun...

Bugün 12 Eylül Pazartesi:

Türkiye'de bayram. Kurban Bayramı'nı bugün idrak ediyor Türkiye. Fakat bulunduğumuz bölgede bir gün sonra başlayacaktı bayram. Her sene tek bir Allah'a ve peygambere iman eden Müslümanlar bütün dünyada bayramlarını aynı günde idrak edemiyorlar ve bu garip durum içimi burkuyor doğrusu. Kurban Bayramı dolayısıyla Türkiye'den gelecek olan İnsani Yardım Vakfı'nın heyetini bekledik. Gelenlerle buluştuktan sonra Sargodha'ya doğru yola çıktık. Sargodha'da inşa edilen Khubaib vakfı yetimhanesinde bizleri melek yüzlü kız çocukları; ellerinde kendileri gibi rengârenk çiçek demetleriyle karşıladı. Hepsi çok güzeldi ve bu güzellik için Allah'a sonsuz hamdettim. Bize harikulade bir program hazırlamışlardı. Şarkılar, türküler, şiirler ve birbirinden güzel farklı ezgiler dinledik.

Bugün 13 Eylül Salı:

Nihayet Pakistan'da da başladı Kurban Bayramı. Bayram namazı için Faisal Mescidi'ne gittik. Bayramda ailelerimizin yanında olmamak farklı bir duyguydu ve fakat bulunduğumuz yerde bizi misafir eden her kardeşimiz bizim ailemiz gibiydi. Namazdan sonra vakfın kurban kesimleri için Muzaffarabad ve Keşmir'in bazı diğer bölgelerini ziyaret ettik. Gittiğimiz her yerde bizi

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

peygamber ahlakına namzet Müslümanca bir eda ile karşıladılar. Sarıldık muhabbet ettik ve doya doya bayramlaştık kardeşlerimizle.

Bugün 14 Eylül Çarşamba:

Pakistan İslam Üniversitesi'ni ziyaret ettik ve kendi araştırma konumla ilgili önemli bilgiler edindim. Üniversite öğrencileri ile güzel bir akşam yemeği yedik.

Bugün 15 Eylül Perşembe:

Uzun, sıcak ve yorucu günlerden sonra kaldığımız yerden çıkmadık ve istirahat ettik. Raporlarımız hakkında yazılar yazdık. Arkadaşlarla notlarımızı ve izlenimlerimizi paylaştık.

Bugün 16 Eylül Cuma:

Pakistan'daki ikinci Cuma namazımızı kıldık. Cuma namazına katılım Türkiye'de olduğu gibi Pakistan'da da epey yoğundu.

Bugün 17 Eylül Cumartesi:

Damane Koh Dağı'nın eteklerine çıktık. Bütün İslamabad'ı yukarıdan gören güzel bir yerd. Daha sonra Centrious Alışveriş Merkezi'ne gittik. İçeriği Türkiye'deki alışveriş merkezleri ile aynıydı. Bir fark vardı oda; buraya giriş ücretliydi. Giriş ücreti olarak vatandaşlardan 300 rupi alınıyordu. Fakat turistlerden yani yabancılardan para alınmıyordu. Bu yüzden pasaportlarımızı gösterdik ve içeri girdik.

Bugün 18 Eylül Pazar:

Tatil günü. Arkadaşlarla uzun bir istirahata çekildik. Elbette ikindi namazını müteakip çocuklarla futbol maçı yapmayı da ihmal etmedik.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Khubaib Vakfı'nın bahçesinde yetimhanede kalan öğrencilerle keyifli bir futbol maçı. İslamabad.

Bugün 19 Eylül Pazartesi:

İslam İdeoloji Konsülü (Council of İslamic İdeology)'nü ziyaret ettik. İslam dini hakkında Pakistan'da yapılan eğitimler ve öğretim projeleri hakkında bilgi aldık.

Bugün 20 Eylül Salı:

Center of Pakistan and Gulf Studies (Think Tank)'i ziyaret ettik. Tüm dünyadaki Müslüman ülkelerin izlediği siyasi, iktisadi, sosyal ve kültürel politikaları tartıştık. Bu konular üzerinden uzun bir istişare de bulunduk. 15 Temmuz darbe girişiminin Pakistan üzerindeki etkilerini konuştuk.

Bugün 21 Eylül Çarşamba:

Bir yandan istirahat ederken, bir yandan da kitap okuduk. Yazılarımızı kontrol ettik. Yine ikindi namazını müteakip vakıfta bulunan çocuklarla futbol oynadık.

Bugün 22 Eylül Perşembe:

Institute of Policy Studies'i ziyaret ettik. Bize uzun bir bilgi sunumu gerçekleştirdiler. Pakistan'ın diğer Müslüman ülkelerle (bu ülkelere Türkiye'de dâhil) birlikte yaptığı güvenlik konulu projeler hakkında bilgi aldık. Güvenlik konusunda yapılması gereken birçok çalışma olduğunu, atılması

gereken birçok adım olduğunu detaylarıyla bize anlattılar. Özellikle Türkiye ile birlikte yaptıkları projeleri anlattılar. Zira en çok proje yapılan Müslüman ülke Türkiye idi. Daha sonra Senatör Muhammed Talha Mahmud'u çalışma ofisinde ziyaret ettik. Bizi hoş bir şekilde ağırladı. Türkiye hakkında sorular sordu. Biz de kendisine muhtelif sualler yönelttik. Senatör'ün kaldığı bölgenin ismi F-7 idi. Şöyle ki İslamabad'da ilçeler bölgelere ayrılıyor ve bu bölgelere sektör deniliyor. Senatör F-7 sektöründeydi ve F-7 oldukça lüks ve kaliteli mimariye sahip bir bölgeydi. Senatörle görüşmemiz bittikten sonra bizi ofisinin kapısına kadar yolcu etti ve bizlere Pakistan usulü yapılmış bir kavanoz içinde bal ikram etti. Senatörden sonra Khubaib Vakfı'nın başkanı Nedim Ahmet Khan'ın evine gittik. Nedim Ahmet Kurban Bayramı'nı Türkiye'de geçirmişti. Sonra Pakistan'a dönmüştü. Kendisiyle istişarelere devam etmek için bizi evine davet etme nezaketinde bulunmuştu. Türkiye'ye dönüş tarihimiz yaklaşıyordu. Bu sebeple geçtiğimiz günler hakkında mülahazalarda bulunduk.

Senatör Talha Mahmud'u ziyaret. İslamabad.

Bugün 23 Eylül Cuma:

Pakistan'daki üçüncü ve son cumamız. Yine vakfin yakınların da bulunan bir mahalle camisinde Cuma namazımızı kıldık. Çıkışta vakfa doğru yürürken çok ilginç bir şekilde Erzurum Atatürk

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Üniversite'sinde öğrencilik hakkı kazanan bir İslamabad'lı ile tanıştım. Kardeşiyle Cuma'ya gelmişti. İngilizce sohbet ettik. Numaramı verdim ve ne zaman isterse arayabileceğini söyledim. Bu görüşme bana, Türkiye'nin eğitim konusunda Pakistan'dan insan göçü sağladığını düşündürdü. Elbette bu oldukça güzel bir gelişmeydi. *Günün akşamında* bizi Khubaib Vakfı'nda çalışan bir arkadaş'ın kına gecesine götürdüler. Pakistan'da evlilik nasıl ve ne şekilde oluyormuş öğrenebilmemiz için aldığımız davetiyelerle kınaya gittik. Eski gelenek ve göreneklerini devam ettiriyor Pakistanlılar. Bu kayda değer bir güzellik olsa gerek.

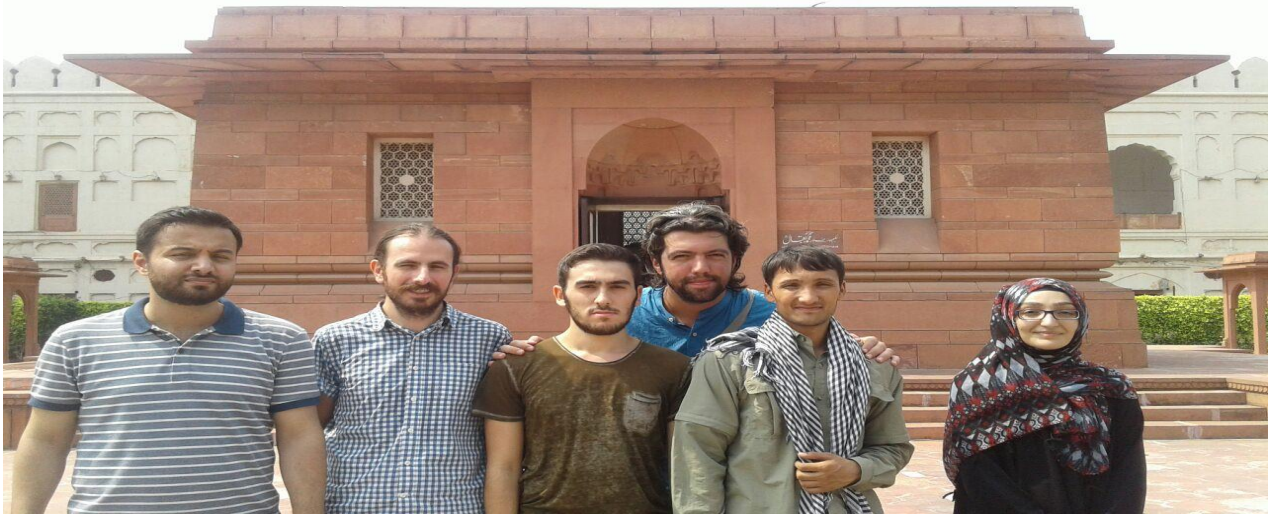
Bugün 24 Eylül Cumartesi:

Günlerdir planlayıp bir türlü gidemediğimiz Lahor'a doğru yola çıkıyoruz. Saat gecenin üçüydü. Erken yola çıkıyoruz çünkü Lahor'a gününbirlik gideceğiz. İslamabad ve Lahor arası yaklaşık beş buçuk altı saat sürüyor. Lahor İstanbul gibi, İslamabad'da Ankara. Lahor çok tarihi bir şehirdi. İçinde birçok inancın mabedini muhafaza ediyor. Önce eski Lahor'u geziyoruz. Fakat çok kirli ve yapılaşma çok çarpık. Hava puslu ve sıcaktı. Pakistan'da gün içerisinde güneşe çıplak gözle rahatça bakabilirsiniz zira hava puslu, sisli ve kirli olduğu için güneş ışınları gözlerinizi rahtsız etmiyor. Eski Lahor'un yollarında her şey birbirine girmiş vaziyette. Eşek ve at arabaları, normal taksiler, motosikletler, büyük kamyonlar hatta yayalar aynı yolu kullanıyordu. Bu manzarayı E-5 karayolunda düşünürseniz oldukça ilginç bir tablo ortaya çıkar. Arada seyyar satıcılar el arabalarını pazara doğru götürüyorlardı. Anlayacağınız oldukça karışık bir tablo vardı ortada. Eski Lahor neredeyse İstanbul'un 40 veya 50 sene önceki hali gibiydi diyebiliriz. Tarihi mekânları ziyaretimiz sırasında bir Budist tapınağına girip dolaşmak istedik ve fakat bizi Müslüman olduğumuz için içeriye almadılar. Bu üzücü bir tabloydu. Eski Lahor'da gezerken milli şair Muhammed İkbâli'de kabrinin başında ziyaret ettik. Eski Lahor'da camileri ve tarihi çarşıları gezdikten sonra şehrin yeni kısmına doğru hareket ettik. Şehrin yeni kısmı yani nam-ı diğer Yeni Lahor yüksek binalarıyla geniş caddeleri ve büyük mağazalarıyla tam bir metropoldü. Pakistan'dan Türkiye'ye gelen 5 araştırmacı arkadaş bize Yeni Lahor'da eşlik ettiler. Şehrin göbeğinde nezih bir kafeteryada misafir ettiler bizi. Hava sıcak olduğu için ilk olarak soğuk su ve soğuk meyve suyu ikram ettiler bize fakat o da ne meyve suları aşırı tuzluydu. İlk defa tattığımız bu lezzet bizi şaşırtmıştı doğal olarak. Sonradan öğrendik ki aşırı sıcak havalarda insan vücudu

tuz kaybettiği için meyve sularına tuz atıyorlarmış. Yeni Lahor'da şehir turu yaptıktan sonra kaldığımız yere doğru aşırı yorulmuş bir şekilde hareket ettik.

Eski Lahor'da trafik. Lahor.

Milli Şair Muhammed İkbal'in kabri önünde, Lahor.

Bugün 25 Eylül Pazar:

Khubaib Vakfı'nın Haripur'da bulunan Haripur yerleşkesini ziyaret ettik. Çok geniş ve yeşil bir araziye sahipti Haripur. Vakfın en büyük eğitim yerleşkesi burasıydı. Bir tarafında et, süt ve yumurta için beslenen hayvanlar, bir tarafında spor salonları, bir tarafında eğitim binalarıyla tam bir ilim yuvasıydı Haripur.

Khubaib Vakfı Haripur yerleşkesinde küçük öğrenciler spor salonunda.

Bugün 26 Eylül Pazartesi:

Belki biraz geç oldu ama sonunda Pakistan'daki Türkiye büyükelçiliğine ziyarette bulunduk. Büyükelçimiz Sadık Babür Bey deyim yerindeyse bizi tam bir Türk misafirperverliği ile ağırladı. Uzun uzadıya bir sohbet gerçekleştirdik. Ziyaret ettiğimiz her yerde olduğu gibi büyükelçilikte de Türkiye-Pakistan ilişkilerini ve bu ilişkinin nasıl daha da güçlendirilebileceğini konuştuk. Büyükelçi Türkiye'nin Pakistan'da birçok yeni çalışmaya imza attığından bahsetti ve günden güne ilişkilerin arttığını anlattı. Büyükelçi özellikle son on veya on beş sene içerisinde sosyal ve iktisadi ilişkilerin güçlü bir şekilde ivme kazandığından bahsetti. Büyükelçilikten sonra hediyelik eşya satın almak için çeşitli çarşılara uğradık.

Bugün 27 Eylül Salı:

Son günümüz. Hazırlıklarımızı tamamladık. Vakıfta bulunan bütün dostlarımızla helalleştik vedalaştık. Şoförümüzden (emekli bir asker olan Zafer Bey), aşçımıza, bekçimize, gezi koordinatörümüze kadar bütün dostlarımızla son kez muhabbet edip bizi hoş ve gönülden

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

ağırladıkları için kendilerine müteşekkirdiğimizi ifade ettik. Vakıf başkanı Nedim Ahmet Bey ile de son olarak üç saat süren verimli bir sohbette bulunduk. Bizimle Pakistan hakkındaki, Pakistan'ın nezdinde bütün İslam ümmeti hakkındaki çeşitli fikirlerini paylaştı. Bize raporlarımız için yararlanabileceğimiz dosyalar verdi. Kendisine çok teşekkür ederek vedalaştık. Son günümüzde de her zaman olduğu gibi ikindi namazını müteakip bahçede çocuklarla futbol maçı yaptık.

Bugün 28 Eylül Çarşamba:

Hava aydınlanırken biz uçaktaydık. İstanbul'a varışımız saat 09.30 sularında gerçekleşti. İstanbul bıraktığımız gibi sıcak değildi artık. İslamabad gibi sıcak bir şehirden geldiğimizi düşünecek olursak İstanbul bayağı serin geldi bizlere. Yine de hepimizi sevindirmişti İstanbul'a kavuşmak.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Hazırlayan: Ramazan Eren – İstanbul Üniversitesi Urdu Dili ve Edebiyatı ABD

GASAM (Güney Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi) ve YTB (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı) kapsamında gerçekleşen ortak projeye dâhil edilmemle birlikte Pakistan’a 5 kişilik heyet halinde gidiyoruz. Ekibimizde İstanbul Üniversitesi Urdu Dili ve Edebiyatı Bölümü Araştırma Görevlisi Onur Kılıçer hocam, yine bölümden son sınıf öğrencisi Hilal, fakülte dışında başka bölümlerden olan Ömer Abi ve Ebubekir kardeşimle beraber havalimanından 3 Eylül 2016 tarihinde akşam saatıyla Türk Hava Yolları uçağıyla Pakistan’a uçuyoruz. Uçuş saatimiz 20:20.Varış Pakistan saatıyla 3:50.İlk defa yurtdışına çıkmanın ve dilini öğrenmekte olduğum ülkeyi görmenin heyecanı var içimde.5 saatlik bir yolculuktan sonra İslamabad Benazir Bhutto Havaalanına iniyoruz. İndikten sonra Dış Hatlar bölümünde Pakistan polisi bir memura pasaportlarımızı gösteriyoruz. Kendisine göre sola doğru kaymamı, önümde duran ufak kameraya bakmamı ifade ettikten sonra onay işlemlerini gerçekleştirip pasaportumu alıyorum. Havaalanının dışına çıkıyoruz. Dışarı çıktığım andan itibaren ilginç gelen iki şeyle karşılaşıyorum. Birincisi çok yoğun bir yeşillik kokusu geliyor burnuma. Olduça yoğun ağır bir yeşil bu. Çok daha fazla akciğerlerime çekme imkânı buluyorum havaalanının dışına çıktıkça. İkincisi dışarda akrabalarını, eşini, dostunu bekleyen insanların çoğunun üzerlerinde bulunan şalvar kamiz(şalvar gömlek).Şalvar kamiz Pakistanlı insanlar için vazgeçilmez olan bir geleneksel kıyafet. Üstü ve altı bol, ketenden yapılmış, Pakistanın sıcak iklimine karşı gayet kullanışlı,göze şık gelen rahat bir geleneksel kıyafet diyebiliriz.Şalvar kamiz giymiş insanları bu kadar erken göreceğimi zannetmiyordum.Birçok Pakistanlı insan üzerinde farklı renklerde desenlerde şalvar kamiz giymiş olduklarını görmek enteresan bir durum.Bir an için bu adamların giyecek başka birşeyleri yok mu diye düşünebilirsiniz.Ama bende Pakistan’ın sıcak havasından dolayı bol ve geniş olan bir şalvar kamiz giymek istemedim değil doğrusu.

Pakistan İslamabad’da Khubaib Foundation (Khubaib Vakfı) misafirleri olacağız. Khubaib Vakfı Pakistan’da 1999 yılında yetimler, dullar, Pakistan genelinde muhtaç insanlar ve mültecilere yardım etmek amaçlı kurulmuş,başkanlığını Nedim Ahmed Khan’ın yaptığı,bağımsız,kar amacı gütmeyen,hükümete bağlı olmayan bir kuruluş.Kuruluşun amacı aynı zamanda Pakistan genelinde gerçekleşen doğal afet olaylarında mağdur olan insalarada maddi ve manevi alanda

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

yardım etmek.Pakistan’a vize alabilmemiz için aynı zamanda bir davet mektubuna ihtiyacımız vardı.Bu davet mektubunu gönderen Khubab Vakfı olmuştu.Bu sebeple bizlerde Khubaib Vakfı’nın İslamabad’da bulunan ana ofisinde misafir olacağız 25 gün boyunca.

Havaalanından devam edelim. Uçaktan inip pasaport işlemlerimizi de hallettikten sonra dışarı çıkıp vakıftan çalışanların bizleri almalarını bekliyoruz. Çok geçmeden ekibimizden Hilal’i almayan gelen iki bayan arkadaş beliriyor yanımızda. Hilalin gezimiz boyunca Rawalpindi’de Khubaib Vakfına bağlı kız yetimhanesinde kalacağını öğreniyoruz. Hilal ile yarın tekrardan görüşmek üzere şimdilik Ravalpindi’ye gezi boyunca kalacağı yere uğurluyoruz.Rawalpindi İslamabad’ın karşısında bulunan ve Pencap eyaletine bağlı olan bir şehir.Yaklaşık 5 10 dakika sonra İslamabad’da bulunan Khubaib Vakfı çalışanları büyük eski model bir jiple bizleri almaya geliyorlar.Abilerden bir tanesi orta yaşlarda ve aynı zamanda kendisi türkçe de biliyor.Khubaib Vakfından geldiklerini söyleyip bavullarımızı birlikte jipin bagajına yüklüyoruz.Kahverengi şalvar kamizli şöför abimiz bavulları yerleştirmede bir hayli yardımcı olduktan sonra araca biniyor.Benazir Bhutto Uluslararası Havaalanından ayrılmak üzere İslamabad’da bulunan Khubaib Vakfı ana ofisine doğru yolculuğa başlıyoruz.Yolculuk sırasında sabaha karşı olmasına dahi sıcak bir rüzgar üflüyor yüzüme.Sabaha karşı gece karanlığında meraklı gözlerle etrafıma bakıp ne var ne yok diye görmeye çalışıyorum.Her tarafta fazlasıyla yeşillik görmek mümkün.Aynı zamanda görürken bir yandan da bu yeşilin ağır bastığı kokuyu sürekli olarak akciğerlerime çekme imkanı buluyorum.Elbeste ilk indiğimde bu kokuyu biraz garipsemiştim.Ama Pakistan’ın ikliminden dolayı böyle de bir beklentim vardı.Bu koku bir hayli hoşuma gidiyor.Yolculuk sırasında şöför yolun sol tarafının İslamabad,yolun sağında kalan kısmının ise Ravalpindi olduğunu söylüyor.Aynı ana yol dışında ara sokaklara girdiğimizde sokaklarda çok da fazla elektriğin olmadığını farkediyorum.İlerleyen günlerde Pakistan’ın elektrik sorunundan da bahsetmiş olacağım. Khubaib Vakfına varıyorum.Yolculuğumuz yarım saati bulmuyor.Vakfin giriş kapısı açıldıktan sonra bizlere selam veren güler yüzlü bir abi karşılıyor.İsmi Zafer.Zafer Abi.Araçtan indikten sonra çantalarımızı da indirmemize yardımcı oluyor.Khuşaamdid (hoşgeldiniz) diyor.Bizler de tebessümle karşılayarak çantalarımızı vakfin en üst katına taşıyoruz.Vakfin misafirhanesi en üst katta.Vakfin içine girişte kapının hemen solunda iki tane kuş görüyorum.Beyaz ve kırmızı kuşlar.Bir papağan çeşidi zannediyorum.Yukarı misafir

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

odasına çıkıyoruz.Gördüğüm manzara muhteşem.Terası olan bir oda.Odanın içinde iki kişilik bir büyük yatak ve iki tane de tek kişilik yataklar var.Büyük yatağın üstünde bir büyük klima yanında vantilatör,bir ufak buzdolabı,büyük yatağın olduğu yeri karşısında bulunan duvara asılı lcd ekran televizyon.Ve aynı zamanda gayet temiz,güzel,kullanılı bir tuvalet banyo.Pakistan'da geçireceğimiz günlerin gecesi böyle bir odada kalmak ve böyle bir odada uyanmak bizler için bir hayli mutluluk verici oluyor.Ben bavulmdan gün boyu ihtiyacım olabilecek şeyleri çıkardıktan sonra yatağıma sermek üzere kendi nevresim takımımı çıkarıyorum.Benim için olmazsa olmazlardandır.Prensip gereği.Yataklarımız temiz olmadığından dolayı değil yani.Aksine herşey çok güzel hazırlanmış şekildeydi.Yolculuğun verdiği yorgunlukla ve hemen sabah olsada gündüz gözüyle etrafı görsek heyecanıyla uykuya dalıyoruz.

İslamabad

1947 yılında kurulmuş olan Pakistan'a ilk başkentliği Karaçi yapmış.Ancak denize kıyısı olan Karaçi'nin başkent olması bulunduğu konum sebebiyle de Hindistan'la bir savaş olması halinde denizden gelecek saldırılara karşı zayıf kalabileceği düşüncesiyle başkent sıfatını İslamabad'a devretmiş.İslamabad ise Karaçi'ye göre dağlık alanların arasında 1960 yıllarda kurulmuş ve Karaçi'ye göre daha modern,yerleşke olarak diplomasi,ticaret,endüstri,eğitim gibi bölgelerine ayrılmış olması Karaçi'nin konumuna ve düzenine göre sonradan başkent olmasında etkili olmuş.Bunun yanında ikliminin Karaçi'ye göre daha iyi olması da bu etkenler arasında.

Gezimiz boyunca kalacağımız Khubaib Vakfı'nın ana ofisi de İslamabad'ın endüstri bölgesinde kalıyor olmalı ki oraya vardığımızda etrafımızda birçok fabrika görüyorduk ve içinden çalışan makinelerin seslerini duyuyorduk. Hatta vakfıta bulunan odamızın terasına çıktığımızda hemen karşımızda bir un fabrikası vardı ve gece gündüz sürekli çalışıyordu.

04/09/2016

Yolculuğun verdiği yorgunlukla saat 11:00 a doğru uyanıyoruz.11:30 da toplantı salonuna geçiyoruz. Toplantı salonunda kimse yok. Yalnızca biz varız.Daha sonra mutfaktan gelen bir abimiz bizim için kahvaltı getiriyor.Kahvaltıda yumurta,zeytin,çay,pide,bal,domates ve salatalık var.Hemen beklemeden kahvaltımıza başlıyoruz.Aynı zamanda kahvaltı yanında siyah çay

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

olmazsa olmazımız.Pakistanlılar çayı genellikle sütlü tüketiyorlar.Sütlü çay İngilizlerden kalma bir kültür Pakistanlılara.Gittiğimiz birçok yerde sallama poşetlerde olmak üzere siyah ve yeşil çay gördüm. Eğer sütlü içerseniz süt önce veya sonra konuluyor.Şeker de ayrı bir kapta sunuluyor.Ben yine de bir Türk olarak siyah çayı sütlü çaya tercih ederim.Karnımızı doyurduktan sonra tekrar odaya çıkıyoruz.Teras katında olduğumuzdan direk güneşi görebiliyoruz.İnanılmaz derecede bir sıcaklık var.Odaya girdiğim anda gözlerimin bir anda karardığını hatırlayabiliyorum.Tabii zamanla Pakistan'ın sıcaklığına da alışmış olacağız.Yaklaşık bir saat sonra kapımız çalışıyor.Yattığımız yerden birimiz “come brother”(gel kardeşim),birimiz “gel gel”,birimiz “teşrif kicie”(buyrun) desekte sesimiz gitmiyor.Hemen kalkıp kapıyı açıyoruz.Bize toplantı salonunda kahvaltımızı getiren mutfakta çalışan İkbâl Abi'nin elinde koca bir meyve tabağını bize sunuyor.Çok teşekkür ettiğimizi söyleyip kapıyı kapattıktan sonra meyvelere yumuluyoruz.Meyve olarak ananas,üzüm,elma,muz ve şeftali mevcut.Gönlü bol abilerimiz tabağı alabildiğince meyveyle doldurmuşlar.Yiyeceğimiz kadarını ayırıp geriye kalan kısmını dolabımıza yerleştiriyoruz.Daha önce mango yemeyen bir insan olarak ilk mangonun tadına bakmak istiyorum.Aslında sürekli tattığım bir lezzet olmayışıyla da birlikte pek haz almıyorum.Elma için tadı oldukça güzel diyebilirim.İri ve sulu.Üzümler de aynı şekilde lezzetliydi.Ama meyve olarak bunlardan çok en çok ufak ve yumuşak olan lezzetli muzlardan yemeyi tercih ettim Pakistan'da kaldığım süre boyunca.

Pakistan'da vantilatörler ve klimaların çok büyük bir önemi var bunaltıcı hava sıcaklığı sebebiyle. Mesela toplantı salonunda iki tane büyük klima vardı yanyana asılmış durumda.Vakıf çalışanlarının bulunduğu odalarda da birer tane klima vardı.Aynı zamanda birçok evin,ofisin tavanında birçok kez görülmesi mümkün olan pervanelere de değinmek lazım.Yazları sıcaktan bunalmış Pakistanlılar üzerlerindeki harareti atmanın yollarından birini klimalar,vantiratörler ve tavanlarda asılı olan pervanelerle buluyor.

Oda da otururken kapımız çalışıyor tekrardan. Gelen isim tanıdık; Hizar. Khubaib Vakfı çalışanlarından. Kendisiyle ilk Pakistan'a gitmeden önce İstanbul'da GASAM – YTB ortaklığında düzenlenen projenin toplantı yemeğinde tanışmıştım.Onlar da 5 Pakistan 5 Hindistan'dan olmak üzere 10 kişilik bir grup halinde İstanbul'a gelmişlerdi.Hizar birkaç saate

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

hazır olmamızı saat 16:00 a doğru dışarı çıkıp İslamabad'da bulunan Lok Visa müzesine gideceğimizi ve oradan da Rawalpindi'ye geçeceğimizi söylüyor.Neden saat dörde doğru çıkacağımızı sorduğumuzda havanın şimdilik çok sıcak olduğunu saat dörtten sonra çıkmamızın bizler için daha iyi olacağını ifade ediyor.Şunu ifade etmek gerekir ki Pakistan'a bir gün yolunuz düşerse ,özellikle çok sıcak iklime alışık olmayanların şapka,güneş gözlüğü,eğer varsa güneşe karşı alerjiniz yüksek losyonlu bir güneş kremi yanınızda bulundurmanızı tavsiye ederim.Nem çok yok.Ama güneşin buharlı ısıcağı gezi sırasında sizi bir hayli yorabilir.Saat dörtten sonra Pakistan'da ilk gezimiz Lok Virsa müzesiyle başlıyor. Lok Virsa müzesi Pakistan halkının farklı alanlarda; heykeller, resimler, seramik, müzik ve tekstil anlamında kültürel mirasını sergileyen ve Pakistan'da bulunan en iyi kültür müzesi.Müzenin bahçesine girdikten sonra yerde oturmuş birşeyler çalan ve maymunu oynatan bir adam görüyoruz.Hemen meraklı gözlerle maymunun neler yaptığını bakıyoruz.Adam bir yandan bir şey çalarken bir yandan da maymuna birşeyler söylüyor.Maymun amuda kalkıyoritaklı atıyor,etrafı dolaşıyor.Daha sonra birşeyler daha söylüyor ve maymun bu sefer bizlerin etrafımızda dolaşmaya başlıyor.Onur Hocamın yanına gelip elindeki ufak,eskimiş içi boş bir tenekeyi Onur Hocaya doğru uzatıp sahibi için para istediğini ifade ediyor.Hocam maymunla gözgöze geldikten sonra cebinden çıkardığı bir doları (100 rupi) maymuna uzatıyor.Maymun parayı aldıktan sonra sahibi parayı getirmesi için birşeyler söylüyor.Maymun bir sahibine bir paraya bir de Onur Hocaya baktıktan sonra parayı ağzıyla ısırıp yırtıyor.Her ne kadar o esnada sahibi yapma,yırtma dercesine bağırırsada maymun hiç oralı olmuyor bile.Maymunun enteresan tavırları nedeniyle bizler için eğlenceli,parayı ağzında yırtması nedeniyle sahibi için üzücü bu olayın ardından müzeye giriş yapıyoruz.Pek fazla müzeye gitmeyen bir insan olarak müzede ilgimi tek çeken şey Pakistan'ın kamyonlarında bulunan,incelikle süslenmiş kamyon kasasının bir bölümünü görüyorum.Pakistan'da bulunduğum sürece sürekli yollarda bu süslü kamyonlara rastlamak gerçekten çok eğlenceliydi.Türkiye'de kamyon arkası yazılar vardır.Ama Pakistanlı kamyon sürücülerini bu işi daha ileriye götürerek kamyonlarını baştan aşağı çekici bir hale getirmişler.Hatta kaldığımız yerin karşısında bir un fabrikasının önünde o fabrikaya ait yine süslü bir kamyonun üzerinde bir adam tasviri görmüştüm.Bunu sorduğumda muhtemelen kamyon şöförünün yüzü olduğunu

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

söylemişlerdi. Anlayacağınız Pakistan’da kamyon şöförleri araçlarına oldukça kıymet veriyorlar. Müze gezisi bittikten sonra Ravalpindi’ye Lok Virsa müzesinden ayrılmak üzere yola çıkıyoruz.

Ravalpindi’ye olan yolculuğumuz devam ederken yollardaki araçlar gözüme çarpıyor. Otomobillerden çok motorsiklet kullanan insanları görüyorum. Motorsikletlerin bazılarında arkayı gören aynalar yok. Yolculuk esnasında araçlar sıklıkla kornayla iletişime geçiyorlar birbirlerinden yol istemek için. Yaşlısıyla, genciyle motorsiklet kullanan insanlar oldukça yaygın Pakistan’da. Pakistan aynı zamanda trafiğin soldan aktığı ülkeler arasında. Yani bizdekinin tam tersi. Pakistan’da araçla sürekli bir yerlere giderken sayamayacağım kadar çok ufak çaplı trafik kazası tehlikesiyle karşılaştım diyebilirim. Belki bizim şöförün acele etmek istemesinden de olabilir. Ama şunu farkettim ki ufak tefek de olsa bu tarz tehlikeli durumlarda bizim insanımızın birbirine toleransı olmaz. İş kavgaya kadar gidebilir yani. Ancak Pakistanlı insanlar bu durumlarda birbirlerine oldukça tolerans gösterebiliyorlar. Bir kaza olmaması durumunda işi fazla büyütmeden yolculuklarına devam edebiliyorlar yani. Ravalpindi’ye vardıktan sonra dar ve tozlu topraklı yollardan geçerek Khubaib Vakfına ait kız yetimhanesine varıyoruz. Bu yetimhane aynı zamanda ekibimizden Hilal’in de kaldığı yer. Khubain Vakfı Başkanı Nedim Ahmed Khan da orada bizleri karşılıyor. Yetimhane’nin çalışanlarıyla bağdaş kurup yere oturduktan sonra bir süre muhabbet ediyoruz. Daha sonra içerden bizler için hazırlanan yemeğin hazır olduğunu söylüyorlar. Biz de içeri geçip Nedim abi ve çalışanlarla beraber yer sofrasına kuruluyoruz. Soframızda mercimek çorbası, pilav, tavuk, patlıcan ve yoğurt var. Aslında daha fazlası var ama bunlar benim gözüme çarpanlar. Ve hepsinde de Pakistanlıların kullandıkları baharatlar mevcut durumda. Pakistan yemekleri göze hoş gelebilir ancak çok fazla baharatlı olması sebebiyle hepsinden azar azar yemek durumunda kalıyorum. Elbette iki ülke arasında bir damak lezzeti farkı var. Benim ise bu baharatlı yemeklere alışmam biraz zaman alacak gibi görünüyor. Pirinç pilavı ilgimi çekiyor. Yiyemeyeceğim kadar baharatlı olmadığına pirinç pilavından fazlasıyla yiyiyorum. Aynı zamanda pirinç tanelerinin boyutları bizim pirinçlere göre bir hayli büyük. Sofrada ekmek yerine orta boylarda pideler mevcut. Kaldığımız yerin mutfağından da sabah kahvaltısında bu pidelerden gelmişti. Pidelerde de baharat mevcut. Pakistanlıların birçok yemeğinde baharata denk gelebilirsiniz. Yemekten çay içip yanında atıştırmalık birşeyler yiyoruz. Nedim Abiyle hazırlayacağım rapor konu başlıkları hakkında konuşmaya

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

başlıyoruz.Muhabbetimiz bittikten sonra tekrardan görüşeceğimiz Nedim Abiyle ve yetimhanenin çalışanlarıyla kaldığımız Khubaib Vakfına geri dönmek üzere vedalaşıyoruz.Vakfa gitmeden önce yiyecek içecek anlamında eksiklerimizi almak için bir markete gidiyoruz.Yanlış anlaşılmasın.Vakfın mutfağındaki çalışanlar bizler için her gün kahvaltısından yemeğine hiçbirşeyimizi eksik etmiyorlardı.Ancak bizim bir türlü alışamadığımız baharatlı yemeklerden dolayı dolayı belli zamanlarda alışveriş yapma ihtiyacı duyuyorduk.Hizar kardeşimiz sağolsun aldıklarımızın ücretini ödememesi için ısrar etmemize rağmen bize bırakmadan ödüyor.Saat 24:00 a doğru odada birşeyler atıştırdıktan sonra yatışa geçiyoruz.

05/09/2016

Saat 09:30 a doğru kalkıyoruz. Kapımız çalıyor.Gelen kişi vakfın mutfağındaki çalışanlardan Muhammed İkbale abi.Bize yine güzel bir kahvaltı hazırlayıp tepside sunuyor.Kahvaltımızı yaptıktan sonra aşağıya tatil günü sebebiyle önceki gün görüşemediğimiz vakıf çalışanlarıyla tanışmaya gidiyoruz.Bulduğumuz her kapalı alanda mutlaka bir klima mevcut.Klimanın olmadığı yerlerde de Pakistan'ın sıcak havasına karşı iyi bir serinleme yöntemi olan vantilatör görmemiz mümkün.Türkiye'de bu kadar çok klimanın,vantilatörün kullanıldığı bir yer görmedim.Bu bile aslında Pakistan'ın ne kadar sıcak bir iklime sahip olduğunun göstergesi.Vakfın hangi alanda ne çalışmalar yaptığıyla ilgili bilgilendiriliyoruz.Ardından vakfın bahçesinde bulunan ufak bir mescide öğle namazını kılmak üzere gidiyoruz.Namazdan sonra vakfın geniş bahçesinde dolaşırken balkondan bir abinin bize selam verdiğini görüyoruz.Bu abiyi bir yerden tanıyormuş gibi olduğumu düşünerekten yukarıya tekrardan çıkıp kendisiyle tanışıyoruz.Afgan Türkü olan Abdurrahman abimizle selamlaştıktan sonra kendisini TRT'de yayınlanan Adem Ökköse'nin hazırlayıp sunduğu Yeni Rota programının Pakistan gezisinde Adem Ökköse Pakistanlılar arasında tercümanlık yapan abi olduğunu hatırlıyorum.Yine de “abi o kişi sen miydin yoksa ben mi yanlış hatırlıyorum?” diye teyit etmek istediğimde bana gülerek “evet evet bendim” diyor.Bu arada Abdurrahman abimizin Türkçesi gayet iyi.Kendisi Pakistan'da ailesiyle birlikte Afgan mültesici olarak yaşıyormuş.Aynı zamanda Khubaib Vakfı çalışanı.Kurban Bayramından sonra İstanbul'a ziyaret amaçlı gitmek istediğini söylüyor.İlerleyen zamanlarda Pakistan'da Turkish Network Times'da çalışmaya başlayıp

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

İstanbul'da daha çok bulunma imkanı olacaktı işi sebebiyle.Sohbet derinleştikçe Ömer Abi araştırma yapacağı konusu gereği Pakistan'da ki eğitim durumuyla alakalı şeyler soruyor.Pakistan'daki özel üniversiteler birçok devlet üniversitesine göre verdiğim eğitimle daha ön sıralardaymış.Ortalama bir özel üniversitede okumak için yılda 15.000 dolar para vermeniz gerekiyormuş.Konu bu sefer İngiltere'de yaşayan Pakistanlılara geliyor.İngiltere'de yaşayan Pakistanlıların sayısının neden çok fazla olduğunu soruyoruz.Elbette sömürgecinin bırakmış olduğu bir şey ancak burada okuyup mezun olan insanların çoğu mu Pakistan'dan İngiltere'ye gidiyor diye merak ediyoruz.İngilizlerin sömürgesinde kalan Hindistanlıların ve o dönemde yaşayan şimdiki Pakistanlı müslümanların İngiliz hükümetinde birçok alanda görev aldıklarından dolayı geçmişten gelen bir gelenek gibi Pakistan'dan ve tabii ki Hindistan'dan da İngiltere'ye giden çok insan oluyormuş.Pakistan'da yaşayan çok İngiliz var mı diye sorduğumuzda Abdurrahman abiye "İngiliz ne yapsın Pakistan'da" diye gülerek cevap veriyor.Öğle vaktinden sonra ikindiye doğru yaklaşırken yine mutfaktan Muhammed Abi bu sefer toplantı salonuna getiriyor yemekleri.Abdurrahman abiye Pakistanlı insanlar için vazgeçilmez olan pirinç pilavını soruyoruz.1 kilo pirinç için 100 gram baharat kullandıklarını söylüyor.Bir tabak pirinç pilavını yemeğe başladığınızda baharatım ne kadar yoğun olduğunu anlayabiliyorsunuz.Her yemekte ağzıma safran tadı geliyordu.Bizler için alışık olmadığımız tadlar,baharatlar olabilir elbette.Ama Pakistanlı insanlar için vazgeçilmez,olmazsa olmazlarıdır baharatlı yemekler.Hatta onlarda kendileri gibi baharatı bol kullanmadığımız birçok yemeği yiyememiş olabilirler diye düşünüyorum.Damak farkı sonuçta.Yemeğimizi yerken Abdurrahman abiye Pakistan'ın süslü kamyonlarını soruyorum.O süslü kamyon şoförlerinin çoğunun Peştun olduklarını söylüyorPeştunlar yada diğer adıyla Paştular Afganistan'ın güneydoğusu ile Pakistan'ın kuzeydoğusunda yaşayan İranlı bir ulus olarak geçiyor internetten baktığınızda.Afganistan'da 13 milyon Pakistan'da ise 30 milyona yakın Peştun diğer ismiyle Paştular varmış.Çok iyi hatırlayamıyorum ama yanılmıyorsam bir keresinde yolda giderken arkasında egzoz borusunun sağ tarafında kalan bir yere siyah orta büyüklükte kurdele asan araçlar görüyordum.Süslü kamyonlarında arkasında vardı diye hatırlıyorum.O zaman bize eşlik edenlere sorduğumda o siyah kurdeleyi araçlarına takanlar bilki Peştunlardır demişlerdi. Yani böyle de tanıyabiliyoruz

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Peştunları. Abdurrahman abiyle muhabbetimiz devam ediyor.Süslü kamyonları için 10.000 dolar para harcayan bile varmış.Bu kamyonlarda 10 tane havalı korna olduğunda söylüyor bizlere.

Abdurrahman abiyle de tanışıp güzel bir muhabbetin ardından vakfın başkanı Nedim Ahmed Khan ile görüşüyoruz. Nedim Abi çok samimi ve gülyüzlü bir insan.Bizler de bu samimi tavırlarından ve gülyüzlülüğünden dolayı kendisine artık Nedim Abi diye hitap etmeye başlıyoruz.Nedim Abi bizler için Pakistan'da kalacağımız gün boyunca her güne özel bir program yapıyor.O ziyaretini gerçekleştireceğimiz yerleri söylerken Khizir da dediklerini not alıyor.Vakfın şöförlerinden araca binip harcamak üzere yanımıza aldığımız dolarların bir kısmını ruphiye çevirmek için İslamabad'da bulunan bir döviz dükkanına gidiyoruz.Döviz dükkanlarının olduğu yere varıyoruz.Her dövizcinin önünde ellerinde tüfekle bekleyen güvenlikler var.Burası her ne kadar başkent olsa da Pakistan genelinde bu tarz yerlerde güvenlik oldukça üst düzeyde.Yani buranın insanı için normal karşılanan bir durum.Hizar hepimizin bozduracağı kadar doları alıp dövizciye doğru gidiyor.Ben de kendisine şimdilik yanımda bulunsun diye 50 dolar veriyorum.50 dolar 5200 Pakistan Ruphisine denk geliyor.Ben Pakistan'dayken 100 ruphiyi küsüratlı olmasın diye hep bir dolardan hesaplıyordum.Bir dolar 100 ruphi yani 3 Türk Lirasına denk geliyor.

Pakistan'da Bir Türk Eseri: Faysal Camii

Pakistan'ın başkenti İslamabad'da bulunan diğer ismiyle Şah Faysal Mescidi 5.000 m² koca bir alan üzerine kurulu ve 74.000 kişi kapasitesiyle dünyanın en büyük camiilerinden biri olup, mimarı bir Türk olan Vedat Dalokay'dır. Faysal Camii, adını Suudi Kralı Şah Faysal'dan almaktadır.Camiinin projesi Şah Faysal tarafından İslamabad'da önerilmiş olup Suudi Arabistan Devleti'nden alınan 130 milyon Suudi riyal ile (bugünkü parayla 120 milyon \$) yapılmış.Faysal Camii aslında 1957 yılında Ankara'da Kocatepe Camii projesi için seçilmiş ancak bu camii Ankara için fazla modern bulunduğundan dolayı Ankara'da inşasından vazgeçilmiş.1969 yılında Pakistan'da düzenlenen proje yarışmasında Vedat Dalokay'ın projesi birinci olunca Faysal Camii için kullanılmasına karar verilmiş.Faysal Camiinin köşeli kubbesinin yapımında kırma plaklar kullanılmış ve böylece plakların arasından ışık ve hava girmesi sağlanmış.Bu sayade iç kısımda bulunan kolonlar gizlenmiş.4 minareli bir camii.Vedat Dalokay böyle bir camii projesi

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

hazırlamasının sebebini, camiinin her köşesinde bulunan insanların rahatlıkla görüp duyabilmesi ve en kalabalık cenaze merimlerinin bile rahatlıkla gerçekleşmesi için olduğunu açıklamış. Camiinin yapımına 1976 yılında başlanmış ve bugünkü teknoloji bulunmadığından dolayı yaklaşık 10 yıl sürmüş.1986 da tamamlanan camii ibadete açılmış.Faysal Camii gerçekten eşsiz manzarasıyla büyülüyor hepimizi.Daha içine girmeden dışardan baktığınız zaman caminin büyüklüğünü görünce iç büyüklüğünü merak edip ve tabii 74.000 kapasiteli bir camii olduğunda duyunca içini gezmek için daha çok meraklanıyorsunuz.Camiinin arkasına yemyeşil Damane Koh'u (Damane Dağı) aldığınız zaman dışarıdan daha da güzel gözüktüyor gerçekten.Camiinin avlusunda dahi 2000 kişinin daha namaz kılabilceği bilgisini alıyoruz.Camiinin avlusuna girmeden önce ayakkabılarınızı çıkarıp yanınıza almanız veya orada cüzi bir ücret karşılığında girişte bırakmanız gerekiyor.Camii avlusu İtalya'dan ithal edilen granit mermerlerle kaplı ve sürekli olarak temizleniyor.Zemin oldukça sıcak.Camiinin içinde müezzin mahfilinde yer alan kaligrafik yazıda Hucurat Suresi 10. Ayetin hemen başındaki,"İnnemel mü'minune ihvatün" yani "İnananlar ancak kardeşirler" mesajı ile tüm dünya müslümanlarının dil,coğrafya ve etnik grup farketmeksizin kardeşliği vurgulanıyor.Aynı zamanda her cüzün ayrı ayrı yer aldığı 30 Kur'an-ı Kerim sergileniyor.Faysal Camiinin yanında yer alan Davet Akademisi ise İslam'ın daha iyi tanıtılması için etkinlikler gerçekleştirmekte.Pakistan'da kaldığımız süre boyunca bir kez daha ziyaret duraklarımızdan biri olacak bu eşsiz mimariye sahip olan Faysal Camii'nden sonra içimde mimarının da Türk olması sebebiyle sevinç ve gururla oradan ayrılıyorum.

06/09/2016

Vakfın çalışanlarından İbrar Abiyle tanışıyoruz. Kendisiyle Urduca konuşmaya başkayacekken İbrar Abi bizlerle Türkçe konuşmaya başlıyor.İbrar Abi birkaç kez İstanbul'da bulunmuş.Türkçesi gayet anlaşılır ve çok hızlı bir şekilde konuşmadığımız sürece dediklerimizi de gayet iyi anlıyor.Programımızda Keşmir gezisi var.Ama bugün için değil.İbrar Abi ilerleyen günlerde Keşmir'e gitmemiz için vizeye ihtiyacımız olduğunda pasaportlarımızın gerektiğini söylüyor.Pasaportlarımızı odadan getirip kendisine veriyor.10-15 dakika sonra içerde pasaport

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

bilgilerimizle yaptığı işlem sonrası Keşmir'e gideceğimiz de kesinleşmiş oluyor. Bugünkü ziyaretimiz İslamabad şehir merkezinin uzağında olan bir medrese.

Medresede 650 öğrenci bulunmakta. Medresede herşeyden önce Kur'an-ı Kerim eğitimi veriliyor. Medresedeki eğitim dili Urduca. İngilizlerin sömürgesinden sonra bu topraklarda medreseler ve okullar ayrılmış durumda. Medrese eğitimi de oldukça yaygın. Aynı zamanda o dönemden itibaren İngilizler ulemaları hep cahil statüsünde değerlendirmişler. Yine İngiliz sömürgesinden dolayı Farsça eğitimi medreselerde yaygın değil. Medresede okuyup yetişen çocuklardan eğitim amaçlı Avrupaya giden yokmuş. Medrese Pakistan hükümetine bağlı değil. Bu medresede eğitim gören öğrenciler 2002 yılından 2013 yılına kadar birçok alanda kazanılan başarılarla hükümet tarafında madalyalarla ödüllendirilmişler. Pakistan hükümeti çok nadirde olsa medreseyi ziyarete geliyormuş.

Medrese ziyaretinden sonra yolumuzun üzerinde olan İslamabad Zoo'ya (İslamabad Hayvanat Bahçesi) gidiyoruz. Hayvanat bahçesindeki en neşeli göze hoş gelen hayvanlar yine maymunlar oluyor. Elimizle uzattığımız cips tanelerini kafesin ara boşluklarında kolu güçlülkle uzatıp teker teker alıp yediğini görmek oldukça neşeli. Hayvanat bahçesinde bulunan diğer hayvanalarında yakınlarına gidip biraz burada vakit geçirdikten sonra tekrar vakfa dönüyoruz.

07/09/2016

Sabah yine kapımız çalıyor. Gelen mutfak çalışanı Muhammed Abi bizler için güzel bir kahvaltı hazırlamış. Ve yine hergün olduğu gibi içinde elma, üzüm, muz ve mangoyu barındıran koca bir meyve tabağıyla geliyor. Ancak malum hava değişiminden dolayı kendimi yeme içme konusunda pek iyi hissetmiyorum. Kahvaltılık yerine çareyi bol bol meyve yemekte buluyorum. Benimle birlikte ekipten Ömer Abi hariç, Onur Hocamla Ebubekir de halsiz görünüyor. Bugün kısa zamanda fiziksel olarak toparlanalım diye vakıfta vaktimizi geçiriyoruz. Akşama doğru acıktığımız zaman dışarda yemek yememizin mümkün olup olmadığını soruyoruz İbrar Abi'ye. Kendisi sağolsun istediğimiz yere gidebileceğimizi söylüyor. İsteddiğimiz yer diyince hemen gaza gelip burada Türk restaurantı var mı diye soruyoruz. İslamabad'da bulunan İstanbul Restaurant isimli bir mekânın olduğunu söylüyor. Biz bunu duyar duymaz hazırlanıp hep beraber

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

vakıftan araçla çıkıyoruz.Hilal Rawalpindi’de olduğundan aramızdaki yol mesafesi sebebiyle bizlere katılamıyor.İstanbul Restauraanta varıyoruz.Birçok dükkan var ve hepsinin elektrik kesintilerine karşı çalışmakta olan jeneratör sesleri kulağımıza çok net bir şekilde geliyor.Restauraanta giriş yapıyoruz.Duvarlarda Türk ve Pakistan bayraklarını görmemiz mümkün.Arka planda ismini şimdi hatırlayamayacağım ama sanatçı Tarkan’ın söylediği bir müzik hafiften çalıyor.En güzel ana geliyor.Garson arkadaşın menüyü getirmesi.Bu arada burayı işletenler ve burada çalışanlar Afgan Türkü.Menüyü açıp baktığımızda ne yiyeceğimizi seçmek için 10 15 dakikalık karar verme süresi başlıyor.Önce bir ezogelin çorbası onun ardında adana kebab yanında da pilav,içecek olarak da bir kola alıyorum.Aslında ayran daha iyi gider ama tadına pek güvenmediğimden kolayı tercih ediyorum.Yemekler Türk yemeklerini yalnızca andırmakla yeterli kalabiliyor demem yanlış olmaz.Biz bir nebze de olsa Türk yemekleri hasretimizi gidermeye çalıştık.Yiyemeceğiniz anlamında söylemiyorum.Ama Türkiye’de bu yediklerimiz çok daha lezzetli tabii.Herşeyin orijinali yerinde tatılmalıdır diye düşünüyorum.Pakistan’da Türk kebabı yemek saçma bir fikir olabilir.Biz yine de güzel olabileceği ihtimali vererek ufak bir heyecan yaşamak istedik.Karnımız çok şükür doydu ama damak olarak o kadar da akılda kalıcı bir şey bırakmadı bence.Diğerlerine sorduğumda onlar da benim gibi düşündüklerini söylediler. Ömer Abi herşeyden farklı olarak ayranı çok sevdiğini, Türkiye’dekiyle aynı lezzetle olup çok memnun kaldığını söyledi yemekler dışında.Hazır konu kebaptan açılmışken İbrar Abiye et satımının Pakistan’da Türkiye’den bir farkı olup olmadığını sorduk.Etleri çok tazeyken satılıyormuş.Yani yeni kesilmiş sayılan bir hayvan parçalandıktan sonra,et alıcısına kilo bazında satılmakta.Mesela bir kilo kemiksiz inek eti 4.5 dolar iken kemiklisi 3 dolara satılıyormuş.Tabii Pakistan ruphisi ile bir kilo kemiksiz inek eti yaklaşık 500 ruphi,kemikli olanının kilosuna ise 300 ruphiden alcısını buluyormuş Pakistan’da.Kuzu etini de sorduk.O da 6 dolar yani 600 Pakistan ruphisinden satılmaktaymış.İbrar Abi,şöför olan abimiz ve bizler hep birlikte bir fotoğraf çekildikten sonra restauranttın ayrılıp hemen yakınında olan bir hediyelik eşya satan dükkana doğru gidiyoruz.Dükkada alacak,göze hoş gelen bir şey hediyelik eşya var.Ama daha vaktimizin de olduğuna güvenerekten şimdilik iki tane şal alıyorum.Şallar sanırım bana oldukça pahalıya geldi.İki şalın fiyatı 2000 Pakistan ruphisi yani 20 dolardan 60 Türk lirası tutuyor.Gerçi üzerinde “Made in Pakistan” yazmasında benim için kafi.En azından

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Pakistan'dan aldığım bir ürün olduğu veya Pakistan'da üretildiği belli olan yazının olması sanırım 4000 km öteden gelen biri için yeterli olur.En azından benim için.Hediyelik eşyalarımızı aldıktan sonra vakfa dönüş yapıyoruz.

08/09/2016

Gün geçtikçe Pakistan'ın havasına suyu alışıma başlıyorum. Yine de çok aşırı sıcak olması sebebiyle programlarımız genellikle öğle sıcağından sonrasına kalıyor.Uyandıktan sonra elimizi yüzümü yıkamak için lavabodayken birisinin geldiğini duyuyorum.Bizimkilerle içeride gülerек birşeyler konuşuyor.Türkçe konuşması "Pakistan'da bizi ziyarete gelen hem de Türkçe konuşan kim olabilir ki?" diye düşünmeme sebep oluyor.Hemen lavobadan çıkıp baktığımda İstanbul Üniversitesi Urdu Dili ve Edebiyatı bölümünden arkadaşım Cemal'i görmenin şaşkınlığı içinde kalıp "hoş geldin" diyerek sarılıyorum kardeşime.Aslında gurbette olan biziz ama Cemal'i İstanbul'dan tanıdığım için gurbetten misafirimiz gelmiş gibi hissediyorum.Cemal'in annesi Pakistan'lı rahmetli babası ise Türk.İki taraftan da iki dile oldukça hakim.Çok iyi Urduca ve Türkçe konuşuyor.Bugünkü gezimiz Murree.Cemal kardeşimiz de vakfın çalışanlarından İbrar Abi de bu gezimizde bizlere eşlik diyorlar.Murree Pakistan'ın Penjab eyaletine bağlı.Murree ya da diğer ismiyle Marhee ilk olarak 1847 yılında Binbaşı James Abbott (Hint Ordusu Subayı) tarafından potansiyel bir tepe istasyonu olarak tespit edilmiş.Murree'nin ilk olarak gelişimi Pencap Yönetim Kurulu Başkanı Sir Henry Lawrence tarafından 1851 yılında gerçekleşmiş.Resmi olarak belediye sıfatını 1850 yılında almış.Mari alabildiğine çam ve meşe ağaçlarıyla kaplı yemyeşil bir doğa manzarasına sahip.2300 metre yüksekliğindeki Mari'ye ulaştığımızda oldukça sisli bir hava karşılıyor bizi.O kadar çok sisli ki fotoğraf çektiirmek isteyenler için elinde kartal tutan bir adamı gördüğümde,kartalla çekildiğim fotoğrafta sis nedeniyle koca kartalı çok iyi görünmemesine sebep olacak derecede.Muri'nin havasına akciğerlerime çektiğçe kendimi daha zinde hissetme imkanı buluyorum.Muri,Meryem isminden geliyormuş.İngilizlerin bu bölgede hakimliğini kurmasıyla o zamanında önde gelenlerinden İngiliz birisi eşinin ismini vermiş Muri'ye.Muri'de hayatımdaki ilk telerifik deneyimini yaşamak için telefiriklerin binildiği yere doğru gidiyoruz.Hayatımda bu kadar yüksekte yere bakmadığımı tekrar hatırlıyorum telefiriğe binince.Tabii bu kadar yüksekteyken her yeri kaplayan renk

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

cümbüşünün fotoğraflarını çekmeyi ihmal etmiyorum.Telefirik üç aşamalı gerçekleşiyor.Yukardan baktığımızda dağlık bölgelerde kurulu evlerin olduğunu ve o evlerde yaşayan insanların olduğunu ve daha yeşillik bölgelerde otlanan hayvanları görmek mümkün.Telefirikle olan gezimiz oldukça uzun sürüyor.Yaklaşık 2 saat.Yaklaşık 2 saatlik Muri'yi oldukça tepeden gören bir telefirik gezisi yapmak için 400 ruphi (4 dolar) vermeniz yeterli olacaktır.

09/09/2016

Pakistan'daki ilk Cumamız.Cuma namazını kıldıktan sonra tekrar vakfa dönüyoruz.Özellikle hava değişimi sebebiyle biraz hasta olduğumuzdan dolayı bugün için bir program yapamıyoruz.Henüz Pakistan'ın baharatlı yemeklerine alışamadığımız için bu durumdayken damağımızın alışamadığı baharatlı yemekleri yemek yanlış olur düşüncesiyle şimdilik aperatif yiyecekler almak üzere vakfın çalışanlarında İbrar Abi ile birlikte İslamabad'da bulunan Metro Market'e gidiyoruz.Metro Cash Carry Pakistan olarak da geçiyor ismi.Metro İslamabad'da bulunmasına rağmen konum olarak Ravelpindi'ye de yakın bir yerde.Metro'dan, hazırlanması olası bir açlık durumunda hazırlanması daha kolay olur diye ufak makarnalardan alıyoruz..Tam fiyatını hatırlayamadım adam oldukça ucuza almıştım.Hepimizin kullanacağı bir sıvı sabun alıyoruz.Ufak bir sıvı sabunun fiyatı 115 rupi (1 dolar).Zeytin kavanozlarına gözüm takılıyor.İbrar Abi'ye "hangi ülkenin bu zeytinler abi?" diye sorduğumda İtalyan zeytini olduğunu söylüyor.Aslında Pakistanlıların çok zeytin tüketmediklerini duydum.Kullanırlarsa yemeklerde zeytin yağını kullanıyorlar.Onun dışında sofralarında zeytine hiç rastlamadım.Zeytin yetiştirme kültürü olmadığından zeytin yemelerine de az rastlanılması gayet doğal tabii.“ Nedir bu zeytinin olayı, neden İtalyan markası var raflarda?” diye merak edip internetten bir inceleme yaptığımda “The Express Tribune,Asim Awan (15 Temmuz 2010) tarihli bir habere denk geldim.İtalya işi bir hayli büyümüş burada.İtalya daha öncesinde Pakistan,Nepal ve Afganistan'da zeytin üretimini arttırmayı planlayan 2.4 milyon avroluk bir proje başlatmış.Projeyle birlikte Pakistan'nın ithalata dayalı yemeklik yağ ihtiyacının azaltılması ve dış ticarete milyonlarca ruphilik tasarrufun sağlanması planlanmış.Zeytin üretimi için Pakistan'ın Belucistan,Hayber-Pahtunhva ve Kuzey Pencap eyaletlerinde kaliteli zeytin üretimi için 800.000

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

hektar alan İtalyan uzmanlar tarafından tespit edilmiş.İtalyan hükümeti ve Pakistan Tarım Bakanlığı tarafından yapılmış olan ortak çalışmalarla yerel üreticiler eğitilerek,zeytin yetiştiriciliğinde kalitenin korunması amaçlanmıştır.İtalya aynı zamanda zeytin yetiştirmeciliğinden geri kalmayıp Pakistan'ın Malakand bölgesinde de meyve yetiştiriciliğinin geliştirilmesi için 1.5 milyon Avroluk proje başlatmış.

Dolabımızı bir süreliğine yeteri kadar doldurmak için alışverişimizi tamamladıktan sonra McDonald's a gidip birşeyler yedikten sonra vakfa dönüyoruz.Ertesi gün yani10/09/2016 tarihinde kendimi biraz daha fazla halsiz hissetmem sebebiyle vakıfta olmak zorunda kalıyorum.Kurban Bayramına Pakistan'da daha dinç girmek için bir gün dinlenmemin çok daha iyi olacağını düşünüyorum.

11/09/2016

Bugün belli bir programımız yok. Bizim ekip ben hariç dün Pakistan Basın Kulübüne (Pakistan Press Club) gitmişlerdi. Onur Hocam ile Ömer Abi bugün nasıl olsa program yok diyerek aşağı inip vakfın bahçesinde çocuklarla top koşturuyorlar.Bende kendimi bugün biraz daha iyi hissetmenin verdiği cesaretle onlara katılıyorum.Çocukların ayaklarında dolaştırdıkları bir basketbol topu var.Futbol topu olmaması sebebiyle ellerinde bulunan hafif yumuşak basketbol topuna vurarak oynamaya çalışıyorlar.En azından çocukların kriket oynamayı tercih etmeyip bir basketbol topuyla da olsa futbol oynamaya çalışmaları futbola ilgi duyan insanlar olarak hoşumuza gidiyor.Kriket Pakistan'da oldukça yaygın.İngiltere'nin milli sporu olan kriket Britanya İmparatorluğunun sınırlarını genişletmesiyle Hindistan alt kıtasında da yaygın bir şekilde,tercih edilen spor branşlarının başında geliyor.Tabii futbol oynamanın çok yaygın olmadığı bir ülkede bu çocukların futbol oynamasını görmek oldukça güzel.Ayakkabı,terlik kullanmadan herkes ayağındakileri çıkarıp çimlerin üzerinde çıplak ayakla futbol oynamaya başlıyoruz.Topu önüne alan kendi başına gitmeye çalışıp kaleye şut çekiyor.Bu zevkli ve yorucu mücadeleden sonra baya bir terliyoruz.Ardından bugünlük bu kadar,çok yorulduk diyip yukarı odaya çıkıyoruz.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

12/09/2016

Pakistan’da bugün Kurban Bayramı arefesi. Hayatımda ilk defa Kurban Bayramı’nı memleketimden ve ailemden uzakta, burada tanıştığım insanlarla geçiriyorum.Aynı zamanda ileriye de dönük düşünürsem Pakistan’daki ilk Kurban Bayramım oluyor.Aslında bugünün tarihiyle Türkiye’de bayramın birinci günü.Ama Pakistan’daki zaman farkı nedeniyle bugünü arefe günü olarak kabul ediyorlar.Bugünkü programımız Khubaib Vakfına ait Sargodha’da bulunan kız yetimhanesi.Otobüsle yolculuğumuza devam ederken dışarda sandalyesini aynasını koymuş,elinde ustura bıçağıyla sakal traşı yapan berberi de görme imkanımız oluyor.Sargodha Pencap eyaletine bağlı.Pakistan’ın 11. büyük şehri ve en hızlı büyüyen şehirlerinden birisi.Sargodha,Pakistan Hava Kuvvetlerine bağlı olan PAF Base Mushaf isimli havaüssünü barındırması sebebiyle stratejik de bir konuma sahip.Yolculuğumuza devam ederken yolun fazlasını kattektikten sonra mola veriyoruz.Mola verdiğimiz yerde içi aile dolu araçları gördükçe bu yol üzerinden belki de Sargodha’ya ailelerini Kurban Bayramı ziyaretine gittiklerini tahmin ediyorum.Yol kenarındaki meyve satan seyyar satıcıların yanına gidip hindistan cevizini seri bir şekilde yenilebilir hale getirdiklerini izliyoruz.Herkes yemek isterken ben de heves edip bir tane istiyorum.Önce hindistan cevizinin suyunu içebilecek hale getirip ortasından bir kamış takıp herkese dağıtıyor.Suyu pek hoşuma gitmese de içiyorum ve parçalarına ayırıp yemek için tekrar veriyorum.Hindistan cevizinin suyu yerine kendisini yemek daha lezzetli geliyor.Artan hindistan cevizlerini birkaç poşete doldurup yanımıza alıp yolculuğumuza devam ediyoruz.Yetimhaneye giderken bir yola girdiğimizde polis kontrol noktasıyla karşılaşıyoruz.Arkasında “No Fear” “korku yok veya korkusuzlar” yazılı polisler.Bu bize de bir mesaj olarak algılanabilir tabi.Korku yok,korkmayın burası güvenlik açısından sıkıntılı bir bölge olarak gözüксе de biz sizi koruruz” ifadesini de veriyor olabilir tabi.Ne yalan söyleyeyim açıkçası hayatımda ilk defa içinde bulunduğum bir araca hem arkadan hem önden güvenlik amaçlı eskortluk yapan polislerin olması bir an için öğrenci olduğumu unutturup yüksek mevkide bulunan bir devlet çalışanı gibi hissetmeme sebep oluyor.Yetimhaneye yaklaştıkta 4000 kilometre ötede ve bu topraklardaki dokuzuncu günümde yeşil beyaz Pakistan bayrağının yanında kırmızı beyaz bir Türk bayrağını görüyorum.Tüylerim bir anda diken diken oluyor.Hem de bir değil iki değil,birden fazla.Hem Pakistan hem de Türkiye bayraklarını görmemiz Sargodha’da ki yetimhaneye yaklaştığımızı

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

ifade ediyor aynı zamanda.Yetimhaneye vardığımızda bize eskortluk eden iki polis aracı ve içindeki eli tüfekli polislerde programımız burada bitene kadar bekleyeceklerini ve sonrasında tekrardan ilk eşlik ettikleri yere yine beraber gideceğimizi söylüyorlar.Alkış ve çiçeklerle yetimhanenin girişinde bizi karşılayan ufak yaştaki kız çocuklarını görüyoruz.Her biri ellerimize bir demet kırmızı gül tutuşturup hoşgeldiniz diyorlar.Sonrasında içerde büyük bir konferans salonunda karşılama töreni başlıyor.Bu yetimhanede de diğerlerinde olduğu gibi İngilizce ve Arapça dil eğitimi verilmekteymiş.Spor olarak tekvando alanında da ciddi bir eğitim verilmekte.Khubaib Vakfı tüm yetimhanelerinde mutlaka tekvando branşı bulundurmakta ve eğitimini çocuklara vermekte.Çocukların gönüllerimizde bıraktıkları tebessümlerle yetimhane ziyaretini gerçekleştirdikten sonra vakfa geri dönmek üzere Sargodha'dan ayrılıyor.Sargodha'yı gezme fırsatımız olmadı.Gün boyu yolculuktaydık ve akşama doğru yetimhaneye varmıştık.Yetimhaneden sonra tekrar vakfa dönmemiz gerektiğinden burada yetimhane dışında başka bir ziyarette bulunmadık.

13/09/2016

Kurban Bayramının birinci günü. Sabah 06:30 da kalkıp çantalarımızı hazırlıyoruz. Aslında ilk gideceğimiz yer bayram namazını kılmak için Faysal Camii.Ama Faysal Camiinden sonra tekrar geri dönmeden Keşmir'e doğru uzun bir yolculuğa çıkacağız.Keşmir'de bulunan Khubaib Vakfına bağlı erkek yetimhanesine gideceğiz.Vakfın bahçesine inip abdest alıyorum.Vakıfta gördüklerimle bayramlaşıyorum.Önce sol taraftan sarılıp sağ elle el sıkışıp "Eid Mubarak" (Bayramınız mübarek olsun) diyorsunuz.Selamlaşma bu şekilde.Faysal Camii'ne doğru gidiyoruz.Bayram günü vesilesiyle çok daha fazla dolu olması ve ibadetlerini yapmak üzere gelen müslümanların doldurdukları camiinin mimarının Türk olduğunu tekrar hatırlamak beni bir kez daha gururlandırıyor.Namazımızı kıldıktan sonra sağımda Afrikalı bir çocukla bayramlaşıyorum.Nereden geldiğimi sorduğunda Türkiye diyorum.Güler yüzlü ifadesiyle birlikte "Oo hoş geldin!" dercesine sıkıca sarılıyor.Bayram namazından sonra bu kardeşimle de bayramlaşmanın verdiği mutlulukla Faysal Camiinden çıkıp İslamabad'dan Keşmir'e doğru yolculuğa devam ediyoruz.Keşmir'e doğru giderken oldukça virajlı yollardan geçiyoruz.Virajlı olması neyse de otobüsün şoförü inanılmaz hızda otobüsü kullanıyor.Adamın kaza yapmaması

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

bence bir mucizeydi.Yollar düzgün ama dardı.Bu sebeple şöför farkında değildi ama bize biraz korku dolu anlar yaşattı.Hayatımda bu hızda otobüs kullanan şöför görmedim.Ama hakkını vermek lazım kazasız belasız aynı hızla götürdü getirdi.

Keşmir, Hindistan, Pakistan ve Çin'in sınırlarında dünyanın en yüksek sıradağları olan Himayalar üzerinde yer alan bir bölge. Bölgede üretilen hepimizin bildiği kaşmir adlı kumaşın ismi de Keşmir kelimesinden geliyor.Keşmir'i birçok kez yanında "sorun" olan kelimeyle duyuyoruz.Bunun sebebi Pakistan ve Hindistan'ın Keşmir topraklarının tamamına sahip olmak istemesinden dolayı kaynaklanmakta.Keşmir 10. asra kadar hindu toprak arazi sahipleri tarafından idare edilmiş.Bu tarihten itibaren Müslüman Türkler,racaların saraylarına ücretli asker olarak girmişler.Bu askerlerden biri olan Şah Mirza kendi içlerinde kuvvetlenerek Keşmir tahtını ele geçirmiş ve 1339'da bölgede bir İslam devleti kurmuş.Sonrasında 19. Asra kadar Babürlülerin hakimiyeti altında kalan Keşmir aynı yüzyılda İngiliz sömürgesi olmuş.İngilizler bu bölgeden ayrılırken çoğunluğu Müslüman olan Keşmir bölgesini 1947 yılında Hindistan'ın işgaline bırakmışlar.Pakistan'la Hindistan arasında bir sorun haline gelen Keşmir bölgesi Birleşmiş Milletlere götürülmüş ve Keşmir'in ikiye bölünmesi kararı alınmış.1962 yılında Çin'in Ladakh'ı Tibet'in bir parçası sayarak Keşmir'in doğu tarafını işgal etmesi Keşmir sorununu içinden çıkılamayacak kadar zor bir hale getirmiş.Her ne kadar Cemma-Keşmir eyaletindeki Müslümanlar 1970'te düzenledikleri bir kongre sonrasında Pakistan'a bağlanma kararı almışlarsa da 1971'de Hindistan ile Pakistan arasında yeni bir savaş çıkmış.1971'den beri Hindistan Keşmir'de bağımsızlık eylemlerini bastırmak amacıyla askeri anlamda bir güç kullanmaktaymış ve o zamandan beri ne yazık ki Keşmir'de kanlı olaylar süregelmeekteymiş.Aynı zamanda Keşmir nüfusunun %90 ından fazlası Müslüman ve çok az Hindu bulunmakta.Pakistan kontrolündeki kısma Azad Keşmir deniliyor.Pakistan'ın Çin ile olan ikili ilişkilerinin zeminide Keşmir Sorunu ile ortaya çıkmış gibi gözüküyor.Keşmir'in doğusunda bulunan Aksai Çin yaylasını ele geçirerek Keşmir sorununa dahil olan Çin,Hindistan ile karşı karşıya gelmiş ve bu vesileyle Pakistan'la doğal bir ittifakı da başlamış.Pakistan'ın 1963'de ufak bir bölgeyi Çin'e vermesi Pakistan ile Çin arasındaki bugüne dek süren dostluğunu da başlatmış.Bu dar bölgeyi Çin'e bağlayan bir yol yapan Çin,bölgede aynı zamanda Hindistan üzerinde baskı yapabilecek de bir konuma ulaşmış durumda.Aslında bölgede bir Hindistan işgali söz konusu.Hindistan'ın haksız işgaline karşı çıkan

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

bağımsızlık isteyen Keşmir halkına karşı Hindistan baskılarda bulunmuş ve bugüne kadar 70.000 ‘nin üzerinde Keşmir’li şehit olurken 1.5 milyonu mülteci konumuna düşmüş. Her ne olursa olsun sorunlu diye anılan bir bölgede en çok zulmü ne yazık ki Keşmir insanı görüyor. Olan yine Müslümanlara oluyor.

Üzerinde bulunduğu topraklarla birlikte tarımsal ve yeraltı kaynakları olarak neyi ifade ediyor Keşmir diye sorduğumuzda başlıca ürünlerinin pirinç, buğday, mısır, arpa ve tütün yetiştirdiğini. Hayvancılığın geliştiğini bununla birlikte koyun, sığır ve keçi beslenildiğini, özellikle yününden yapılan dokumalarının çok ünlü olduğu Keşmir keçisinin olduğunu öğreniyoruz. Aynı zamanda çok da değerli yeraltı kaynaklarına sahipmiş; bakır, demir, çinko, boksit, mermer ve antrasit gibi. Keşmir’deki yetimhane ziyaretimizi akşam vakitlerinde tamamladıktan sonra çok fazla geç saate kalmadan akşam karanlığında virajlı dönemeçli yollarından İslamabad’a dönüyoruz.

13/09/2016 tarihinde bir programımızın olmaması nedeniyle bugünü vakıfta geçirdik.

15/09/2016

Artık bayramın üçüncü günündeyiz. Kaldığımız Khubaib Vakfı’nın bahçesinde sabahdan başlanıp akşam oluncaya kadar 15 kurban hızlı bir şekilde kesildikten sonra ihtiyaç sahibi ailelere gönderilmek üzere hazırlanıyor. Akşama doğru biraz acıkıyoruz. Bugünlük dışarı çıkıp yemek yemeyi düşünüyoruz. Ancak etlerin dağıtımı sebebiyle henüz araçların et dağıtımını dışında başka bir yere gitmek için müsait olmadıkları bilgisini alıyoruz. Ömer Abiyle tekrar yukarı çıktktan sonra mutfağa inip birşeyler hazırlayacağını söylüyor. Ben de kendisine eşlik ediyorum. Vakfın mutfağına inip kendimiz için mutfakta yemek hazırlamamızın mümkün olup olmadığını soruyoruz. Aşçı abi hiç tereddüt etmeden theek hai “ tamam “ diyip tebessümle kafasını sallıyor. Ömer abinin bugünkü menüsünde yumurta var. 4 kişi olduğumuzdan dolayı 10 yumurtalı bol soğanlı yumurta yapıyor Ömer Abi. Bunun yanına bir ayran gider. Ama ayran isterken dikkatli olmakta fayda var. Yine şekerli ayran içmek istemiyoruz. Eğer birgün Pakistan’da ayran içmenin mümkün olduğu bir mekanda bulunursanız mutlaka “namk vala lassi” tuzlu ayran demeyi unutmayın. Sadece lassi dersanız şekerli de getirebilir. Yani lassi diyip tuzlu ayran içmeyi hayal

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

ederseniz,tuzlu ayran içme şansınız mutfakta şeker olmama ihtimali olur.Aşçı abimiz ayranı hazırlarken kendisine “ Pakistan’da ayranı her zaman şekerli mi tüketiyorsunuz?” diye soruyorum.”Biz Türkiye’de tuzlu olarak kullanıyoruz ayranı.” dediğimde,”biz ayranı şekerli içmenin dışında tuzlu da içeriz” cevabını alıyorum.Yemeğimiz ve ayranımız hazır olduktan sonra aşçı abimizin bizler için yaptığı salatayı alıp biraz da tezgahdan ufak pidelerden alıyoruz ve odaya çıkıyoruz.Odadakiler elimizdekileri görünce bir hayli şaşıyorlar.Daha öncede ifade ettiğim gibi her gün ne kahvaltımızı ne yemeğimizi ne de meyvemizi eksik etmedi Pakistanlılar.Ama kısa sürede alışamayacağımız yemeklerinden sonra sadece meyve istemeye ve akşamları kendi yemeğimizi kendimiz yapmaya gayret ettik.Yemeklerine alışamamamızın tek sebebi bence kullandıkları aşırı baharattı.Bizler de kaldığımız süre boyunca onların yıllarca bol baharatlı olarak yapmaya alıştıkları yemekler için “bunlara az baharat kullansanız bizler için daha iyi” olur diyemedik.

16/09/2016

Lahor’a gidene kadar bir süre daha vakıfta bulunuyoruz.Günlerden Cuma.Cuma namazını kılmak için vakfın yakınlarında olan bir camiye gidiyoruz.Camii ortalama büyüklükte.Burada camii kelimesinden çok mescid kelimesini kullanıyorlar.Cuma namazını kıldıktan sonra tekrar vakfa dönüyoruz.Biraz alışveriş yapmak istediğimizi söyledikten sonra bizler için ufak bir minibüs ayarlıyorlar.Minibüsle Metro’ya varınca daha önceden aldığım ama tükenmekte olan hazır ufak makarnalardan alıyorum yine.Uluslararası markalar bölümünde tekrar Türk markası görme umuduyla aranıyorum.Gözüme bir tane çubuk makarna çarpıyor Türk markası olan.Ömer Abiyle karar verip çubuk makarnayı alıyoruz yine mutfakta pişiririz diye.Aperatif olarak birkaç bisküvi ve meyve suyu alıyorum.Tropikal meyvelerin bolca yetiştiği ülke olması sebebiyle oldukça çok meyve çeşitli meyve suyu var reyonlarda.Alışverişini tamamladıktan sonra vakfa geri dönüyoruz.Biraz vakit geçirdikten sonra Ömer Abiyle tekrardan mutfağa inip makarna hazırlıyoruz.Mutfakta bizi tekrar gören aşçı abimizin artık gözüne yabancı gelmiyoruz.Bizi tanıdığını yüzündeki tebessümle göstermiş oluyor.Ömer Abi suyu kaynatıp makarnayı haşlarken aşçı abi bize İHH dan gelen misafirler için henüz hazırlamakta Türk olduğu tencerelerdeki Türkyemeklerini gösteriyor.Bir tencereden yayla çorbası,diğerinden patlıcan yemeği olduğunu

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

görüyorum.Birkaç şey daha vardı ama Türk yemeklerine benzetemedim sanırım Pakistan yemeğiydi.”Yayla çorbasının tadına bakmak ister misin?” diye soruyor.Bende evet diyip,bir kase veriyor.Çorbanın tuzunun birazcık fazla geldiğini anlıyorum ama tadı gayet güzeldi.Sıcacık bir kaseyi oracıkta bitiriyorum hemen.Aşçı abiye çorbadan dolayı çok memnun kaldığımı ifade ederken gözüm yemek tariflerini yazdığı açık olan bir deftere takılıyor.Yayla çorbası ve patlıcan başlıklı yemek tariflerini görebiliyorum Urduca şekilde yazılmış.Hatta sayfayı bir kere daha çevirdiğimde Ezogelin çorbası tarifinde olduğunu görüyorum.Türk yemeklerine ilgisinin olup olmadığını soruyorum.İlgiliyimdir diyor.Eğer bulursam kendisine dışardan Türk yemeği tariflerini içeren bir kitap alacağımı söylüyorum.Bulursan Urduca olsun mutlaka diyor.Tebessüm edip tamam diyorum.Makarna içip dolaptan mayonezle ketçap alıyorum.Ketçap ve mayonezlerin bulunduğu kaplar bizlerdeki gibi ince uzun dikdörtgen şeklinde değil.Markette de farketmiştim.Onlar mayonezle ketçabı yemek üzerine sıkmak yerine ufak bir kaseye koyup sunuyorlar yemeklerinde.Yemekten sonra benim için tadı damakta kalan şey,buz gibi tuzlu ayran oluyor.

17/09/2016

Bugünkü programımız akşama doğru belli oldu.Khizir Bey akşam 6 ya doğru İslamabad’da bulunan Damena Koh’a (Damena Dağı) gideceğimiz haberini vermek için aradı.Saat akşam 6 dan sonra Damena Koh’a gitmek üzere Faysal Camii istikametinde ilerleyerek Damena Koh’a doğru gidiyoruz.Damena Koh İslamabad’da bulunan,denizden 2400 fit,İslamabad’dan ise yaklaşık 500 fit yükseklikte bulunan bir dağ,tepe.Aslında Damen-a Koh Margalla Tepelerinden biri olarak geçiyor.İlk İslamabad’a geldiğimizde yeşilin çok ağır bastığı bir kokudan bahsetmiştim.Damen-a Koh ‘ a giden virajlı yollardan yukarı doğru çıktıkça bu kokuyu tekrar hatırlıyorum ve daha fazlasını akciğerlerime çekme imkanın buluyorum.Khizir Bey “etrafa iyi bakın,hava karar tam kararmadan belki maymun görebilirsiniz”diyor.Damen-a Koh’a ulaştığımız anda “aheste”(yavaş) yazılı yol direğinin yanında etrafa meraklı gözlerle bakan bir maymun görüyorum.Hava birkaç dakikaya daha da fazla kararıyor.Tepeden İslamabad manzarasını hafif aydınlık da olsa görme imkanını elimizden dakikalarla kaçıırıyoruz.Damen-a Koh’da bulunan elektrik direkleri bazen çalışıyor bazen kesinti sebebiyle çalışmıyor.İnsanlar karanlıkta yürümek için telefonlarının

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

flaşlarını kullanıyorlar.Tepeden baktığınız zaman sağ tarafınızda kalan Faysal Camiini ve İslamabad'ın tümünü olabildiğince görebiliyorsunuz.Akşam saatleri olması sebebiyle havanın kararmasıyla birlikte İslamabad'ın tepeden akşam manzarasını da seyretme imkanı buluyoruz.En sağ tarafta kalan dört minareli Faysal Camii'nin manzarası oldukça güzeldi..Fotoğraf çekmek istediğiniz zaman resimleri yükseklik seviyesi nedeniyle çok sisli,buğulu çıktığını görüyorsunuz.Bir yandan da Damen-a Koh da bulunan hediyelik eşya satan dükkanlara bakıyorum.Her dükkanda elektrik kesintisine karşı jeneratör çalışmakta.Damen-a Koh gezisinden sonra The Centaurus alışveriş merkezine gitmek üzere arabaya binerken bir yandan da zifiri karanlıktan gelen aslında çok yanımızda olan ama karanlıktan dolayı göremediğimiz maymunların bağırışma seslerini duyuyoruz

Alışveriş merkezinde iki girişten geçmek zorundasınız.İlk giriş avm nin dış kapısı.Çanta ve telefonlarımızı bırakıp cihazdan geçtikten sonra ikinci geçiş noktasına geliyoruz.Burada 300 rupi lik giriş ücreti alındığını öğreniyoruz.Sebebini sordüğümüzda avm nin çok kalabalık olmasının önüne geçilmesi amaçlı böyle bir uygulama yapıldığı söyleniyor bizlere.Ancak öğrencilerden,öğretim görevlilerinden ve turistlerden ücret almıyorlarmış.Giriş ücreti vermemek için yanımızda hazır bulundurduğumuz pasaportları göstermek üzereyken bizlere yolculuğumuzda eşlik eden Furkan kardeşimiz Türk olduğumuzu söylüyor.Pasaportları göstermeden,girişteki güvenlik tamam diyip geçmemizi söylüyor.Furkan kardeşimizden bahsedeyim.Kendisi İslamabad'da Askeri Tıp Fakültesi öğrencisi.Gaziantep'li.Ablasıyla birlikte İslamabad'da yaşıyor ve burada eğitim hayatlarını sürdürmekteler.Babası ile annesi ise Fransa'da yaşamakta.Furkan hem İngilizce hem de Urduca biliyor.

19/09/2016

Dün bir programımız olmadığından o günü vakıfta geçirmiştik. Bugün ise önceden gittiğimiz Damen-a Koh'a biraz uzakta olması sebebiyle gelemeyen Hilal 'de vakfa geliyor.Tekrardan gündüz gözüyle Damen-a Koh'u görmeye gidiyoruz.Aydınlık vakitte gelmek daha iyi oluyor bizler için.Sabah göüyle baktığım zaman daha virajlı ve aynı zamanda yemyeşil bir doğa içerisinde olduğumuzu daha iyi görebiliyorum.Tekrar tepeye çıktığımızda aynı manzaradan bakıp İslamabad'da bugüne kadar nerelere gittiğimizi eliyle gösteriyor Khizir Bey.Gerçekten gösterdiği

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

yerler bizim gittiğimiz yerler.Biraz dikkatli baktığınız zaman gittiğiniz yerleri Damen-a Koh tepesinden görüp elinizle “işte burasıydı” diye seçebilirsiniz.Faysal Camii’ni zaten söylemiştim.En sağ tarafta kalıyor.Gündüz gözüyle bembeyaz Faysal Camii daha net gözüküyor.Aynı zamanda daha öncesinde gittiğimiz İslamabad Zoo yu da görüyoruz.Gündüz gözüyle baktığınız zaman İslamabad tepeden çok düzenli gözüküyor.Aynı zamanda İslamabad’ın yemyeşil bir doğanın içerisinde kurulu bir şehir olduğunu daha net görebiliyorsunuz Damen-a Koh tepesinden.Khizir Bey birkaç İslamabad’ı gören birkaç tepe daha olduğunu söylüyor.O tepelere gitmek için aralardan toprak yollardan geçiyoruz.Gittiğimiz yollarda bizlerden başka kimse yok.Biraz da dikkatli olmakta fayda var.Çünkü maymunların saldırısına da uğrayabiliriz.Khizir Bey’in dediği tepelerden birine geliyoruz.Aslında bu tepe ilk çıktığımız yerde daha yüksekte daha iyi manzarası olabilir beki ama etrafı çalılarda otlarla kaplı olduğundan manzarası kapanmış durumda.O esnada kenarda oturmuş bizleri izleyen bir maymun görüyoruz.Maymun üstümüze atılırcasına bir hareket yapıp geri çekiliyor.Fotoğrafını çekip tekrar aşağıya iniyoruz.Yine dar toprak yollardan geçerken beş altı tane yavru maymun görüyoruz.Saldıracağımızı zanneden büyük bir maymun çıkıyor karşımıza.Muhtemelen bu yavru maymunların annesi.Hepsi birden tam da insanların kalabalık olduğu yere çıkacakken yolumuzu kesiyorlar.Khizir Bey eline ufak bir dal parçası alıp onları korkutmaya çalışıyor.Maymunlar çok geçmeden geri çekilip yolumuzu açıyorlar.Damen-a Koh bölgesinde yaşayan iki büyük kediden biri leoparmış.Az da olsa Margallah tepelerinde de bulunmaktaymış.Damen-a Koh ‘da maymunların özgürce hareket ettikleri,doğal alanlarının kullanılmasına müsaade edilmesi ve aynı zamanda bölgenin turistik amaçlı kullanılması gayet sevindirici,güzel bir şey.

Pakistan geleneklerine çok bağlı bir ülke.Geleneklerine bağlı olmaları akraba ilişkilerinde kuvvetli olduğunu gösteriyor.Bugün akşama doğru Pakistan kinasına gidiyoruz.Kına diye geldik ama düğün gibi bir dekorla karşılaştığımı görünce çok şaşıyorum.Masalarda yerimizi almadan önce girişte davul çalanlar dikkatimi çekiyor.Davulların çalmasıyla etrafında oynayanlar da damat tarafı oluyor.Bütün konukların hatta damadın üzerinde bile şalvar kamizi görünce geleneksel olarak Pakistan için ne kadar önemli olduğunu daha iyi anlıyorum.Davulcuların etrafında dönerek oynayan ve damat kınanın yapılacağı salona gelince bu sefer damadın etrafında oynayan ekibin üzerinde de aynı şalvar kamizler var.Üzerlerinde yeşil gömlek altlarında beyaz

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

şalvar giyen bu eğlenceli arkadaşlar hiç yorulmaksızın oynamaya devam ediyorlar.Pakistan'ın evlilik organizasyonlarında alkollü içecekler görmeniz mümkün değil.Organizasyonların gerçekleşeceği yer bazen bir bina içi bazen de çadırlarda gerçekleşiyor.Ufak bir alan var önce erkekler sonra kadınlar oynuyor.Hem damat hem de gelin tarafı kınanın veya düğünün yapılacağı günden önce defalarca yapacakları danslara çalışıyorlarmış.Kınada gelin erkeklerin taşıdığı sarı çiçeklerle süslü bir tahtta getiriliyor alkışlar içinde.Kına tahmin ediyorum ki zengin aileler tarafından gerçekleştirildiği için daha çok düğünü andırıyor gibiydi.Yemekten önce ikram olarak Gol gappa sunuluyor.Kınada ilk yediğim şeydi.İmli pani “imli su” anlamına gelen çok ekşi acı bir su vardı.Gol gappa dediğimiz şeyin içerisine imli sudan çok az birley döküp yiyiyorsunuz.Ancak imli suyun tadını beğenmediğimden dolayı daha çok gol gappayı sade yemeyi tercih ettim.Tadı da bence hiç fena değildi.Yemekte ise makarna yemek istedim.Ama hayatımda yediğim en acı makarnaydı bu.Açlığın vermiş olduğu hissiyatla bir tabak acı makarnayı bitirme ihtiyacı duydum.

Genel olarak baktığımızda Pakistan İslamabad'da gelinler tahta binmiş bir şekilde,erkeklerin tahtaki gelini taşıyıp damadın yanına getirmesiyle başlamış oluyor.Gelinlerin üzerinde görmeye alışık olduğumuz beyaz gelinlikler yerine yine açık,bazende koyu renkli geleneksel kıyafetleri onlar gelinlik oluyor.Gelinin üzerinde bulunan en önemli simgesi kınaları oluyor.Bizde ki gibi avuç içine kına yapılmasının dışında ellerinin üzerine de incelikli işlettikleri kınaları yapmadan kesinlikle hazırlanmıyorlar.Tahtta getirilen gelin damatla buluştuktan sonra yine şık şekilde hazırlanmış bir kanepeye oturuyorlar.Önce erkekler sonra da kızlar oynuyor.Erkekler ve kızlar oynadıkları oyuna kına veya düğün merasiminin çok öncesinden hazırlanıyorlar.Gelen misafirler için yemekler hazır oluncaya bir tabakta sosa batırıp yedikleri Düğünler veya kınalar başladıktan belli bir süre sonra sakinleşince,gelen misafirler kendileri uzun bir masada hazırlanmış olan bol baharatlı Pakistan yemeklerini yemek sıraya geçiyorlar.Ellerine tabaklarını çatal ve kaşıklarını alan Pakistanlılar istedikleri yemekten istedikleri kadar doldurup yemeklerini yiyebiliyorlar.Düğünler geç saatte başlayıp oldukça uzun sürüyor.Bizdeki düğün bitiş saati onlarda bazı düğünlere kınalara göre başlangıç saati olabiliyor.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

24/09/2016

24 Eylül saat gece dört sularında uyanıp Lahor'a gitmek için hazırlıklara başlıyoruz.Cumartesi gününün akşamında tekrardan vakfa döneceğimiz için yanıma çok fazla şey almıyorum.Lahor istikametine girmeden önce İslamabad'dan yakıt alıyoruz.Fiş kesme olayı enteresan.Fiş kesmek için cihazlar kullanılmıyor.Adam eliyle fişi yazıp veriyor.Vakıftan bizlere eşlik eden Seyfullah kardeşimiz de benzinliğin marketinden birer tane yemiş alıyor.Yolculuğumuz başladıktan yaklaşık iki saat sonra polist kontrol noktasından geçerek yolumuza devam ediyoruz.Lahor'a giderken motorway yolunu kullandığımızdan ücretli bir geçiş sisteminden geçiyoruz.Lahor yolculuğu yaklaşık beş saat sürecekt.Hemen hızla yanından getiğimiz mavi tabelaya bakıyorum.Lahor'a daha 344 km yolumuzun olduğunu gösteriyor.Yolculukta ikinci kez polis kontrol noktasından geçiyoruz.Polis kontrol noktaları oldukça fazla Pakistan'da.Bir dinlenme tesisinde mola veriyoruz.Karnımız biraz acıkmış durumda.Ufak dilim bir pizza ve elmalı bir meyve suyu alıp karnımı doyuruyorum.Yolculuğa yine kaldığımız yerden devam ediyoruz.Pakistan'da motorway yolunda trafik cezası en fazla 2000 rupi yani 20 dolar.Eğer motorwayde 120 km hız sınırını aşarsanız 700 rupi ödemek zorundasınız.

Pakistan'ın kuzeydoğusunda Pencal Eyaletinin başkenti olan aynı zamanda İstanbul ve Ankara ile kardeş şehir sıfatını taşıyan Lahor'dayız.Lahor Pakistan'ın Karaçi'den sonraki nüfus çoğunluğuyla en büyük ikinci kenti.Burada motorsiklet kullanımı İslamabad'a göre daha yaygın gözüküyor.Lahor'da yaklaşık beş saatlik bir gezinti yapacağız.300 km den fazla yol gelen birisi için Lahor'u sadece 5 saatliğine gezmeye çalışmak kulağa hiç de hoş gelmeyebilir.Ancak Lahor'da konaklayacağımız bir yer bulunmadığından Lahor gezimizi oldukça kısa tutmak zorundayız.Lahor İslamabad'a göre çok daha fazla sıcak.Minibüsün kliması artık bir yere kadar dayanıyor.O da bir ara Lahor'un sıcak havasına dayanamayıp sıcak üflemeğe başlıyor.Lahor'a ilk girdiğimizde trafiğin içinde bana göre alışılmışın dışında olan at ve eşek görüyorum.Pakistan'ın süslü kamyonlarını da görmek mümkün.Daha önceden Abdurrahman abiye de bu süslü kamyonların hikayesini sormuştum.İçi ve dışı ince işlemlerle süslü olan bu kamyonlar aynı zamanda kamyon şöförlerinin maddi açıdan da zengin olduğunun bir göstergesi.O incelikle düşünülp süslenilmiş ki kamyonların tekerlek jantları bile renkli renkli.Tabi bu durum artık

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

Pakistanlılarda görülmesi bir gelenek haline geldiği için çok süslemeli olan bu kamyonlara trafikte ceza kesilme olayı yok.Türkiye’de olsa bu insanın trafikte gözünü alır diye yasaklanırdı ama burada tam tersine iyi bir trafik sistemleri olmadığından dolayı karşıdan gelen şoförün tepkisini çekmek ve kamyonun yanından geçerken daha dikkatli olması gerektiğini belirtmek amacıyla da süslenmiş bu çok süslü kamyonlar.

Lahor ne yazık ki hayal ettiğimiz gibi öyle birkaç gün her yeri gezebileceğimiz kadar gittiğimiz bir yer olmadı. Ama 5 saatte olsa en azından Badişah Camii’ni görmenin mutluluğu Lahor için bir süreliğine bana yetti. Bir de Pakistan kültürünü en ince ayrıntılarına kadar anlatan şehirleri gezerken sıcak iklimleri seçmemeye özen göstermenizi rica ediyorum.Pakistan’ın sıcak havasından çokça bahsetmiştim.Acayip bir sıcak anlatamam.Özellikle Lahor’a geleceğiniz sıcak havalarda geleceğiniz zaman ki ben önermem, Pakistanlıların mutlaka geleneksel kıyafetleri olan şalvar kamiz giymenizde fayda var.Ben şahsen gezimiz keşke bir şalvar kamiz giyseydim diye pişman oldum.Pakistan kumaşları özellikle dünya genelinde çok meşhur olduğu için sokaklarda farklı renklerde ve işlemlerde kumaş satan dükkanları görmek de mümkün.Sokaklarda,caddelerin yol kenarlarında kalabalığın büyük bir kısmını oluşturan,yürüyen insanlar dışında sabit halde tezgahını kuran Pakistan’a özgü farklı yiyecekleri yapıp satan seyyar satıcıları sıklıkla görebiliyorum.

Padişah Camii

Lahor’da bulunan Padişah Camii dünyanın en büyük camiilerinden biri olup,Türk-Moğol kökenli Babür İmparatorluğu zamanında yapılmış dünyanın en büyük beşinci,Pakistan’ın ise en büyük iki camiisidir.Camiinin inşasına 1671 yılında başlanmış ve iki yılda tamamlanmış.Dünyanın en büyük camiisi nasıl olurda sadece hele ki o dönemin imkanlarıyla iki yılda yapıldı diye merak ederseniz,camiinin avlusunu örnek göstermek gerekir.Her camiide mutlaka bir avlu vardır.Ama Padişah Camiisinin avlusuna birden fazla büyük şekilde inşa edilmiş camii sığabilir.İşte avluda da namaz kılınma özelliğinden dolayı bu camii dünya camiileri arasında ön sıralarda yer alma özelliğini taşıyabilmekte.Camiinin hemen yanbaşıda bulunan İslâm Âlimi,şair,filozof Muhammed İkbal’in kabrinin bulunması camiiyi daha önemli kılıyor.Aynı zamanda avlusundan dışarı çıkmadan Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (sav) ‘e ait olduğu düşünülen

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

sarık,asa,sakal-ı şerif gibi eşyalarını görmek de mümkün.Aynı zamanda burada Hz.Ali ve Hz. Fatma'nın kullandığı şeyleri de görmem mümkün oluyor.Bu kutsal emanetlerin fotoğraflarını çekmek istiyorum ancak yanı başımda duran kısa boylu yaşlı bir amcaya (oranın görevlisi diyebileceğimiz) fotoğraf çekip çekemeyeceğimi sorduğumda yasak olduğunu söylüyor.Türkiye'den geldiğimi ifade ettiğimde tebessüm ederek elini omzuma koyup “tamam o zaman çekebilirsin” diyor.Peygamber Efendimizin kutsal emanetlerinin bulunduğu bu yeri ziyaret ettikten sonra sağ tarafında kalan,içinde üzerlerine altın ve gümüş karışımı tellerle kumaşların üzerine yazılmış oldukça büyük olan Kur'an-ı Kerim'leri de görmem mümkün.

Padişah Camii gezisi bittikten sonra yan tarafında bulunduğunu söylediğim Muhammed İkbal'in kabrini ziyarete gidiyoruz.Kabrinin girişinde bekleyen iki Pakistan askeri bekliyor.Tamamen özel bir mermer taştan yapılmış olan kabrine ayakkabılarımızı çıkarıp Pakistan fikrini ortaya atmış,Hindistanlı müslümanların bağımsızlıklarını savunmak ve Osmanlı Devleti'nin hilafetine destek vermek amacıyla kurulmuş Hilafet Hareketinin önderlerinden Muhammed İkbal ruhuna Fatiha okuyup kabrinden çıkıyoruz.Gül yaprakları sayesinde süslü ve çok güzel koku yayan kabrin başında yerde oturmuş sürekli başında Kur'an-ı Kerim okuyan çok yaşlı çok da genç olmayan orta yaşlarda birisi bulunuyordu.Kabirden çıktıktan sonra Pakistan fikini ortaya atmış,hayatı ve hürriyeti pahasına da olsa yazdığı cesaretli yazılarla Osmanlı Devleti'ne ve bugünkü Pakistan ve Hindistan müslümanlarına olan ilgisini ortaya koyan Muhammed İkbal'in kabrine dönüp son bir kez daha bakıyorum.O esnada kapıda duran askerlerden bize doğru dönük olanıyla göz göze gelip tebessümle kafamı sallıyorum.Bu mesajımı gören askerde çok hafif bir tebessümle bizleri uğurlamış oluyor.

Lahor'da fazla vakit geçiremeyeceğiz. Bu yüzden gerçekleştirilen proje kapsamında İstanbul'a Pakistan'dan gelen ekiple görüşüyoruz.Ekipten birisi bize Lahor gezisinde eşlik eden Hizar Beydi.Hep birlikte bulduğumuz bir yerden iki araçla ayrılıp bir lokanta yemeğine gidiyoruz.Sohbetimizi gerçekleştirdikten sonra İslamabad'a dönmek üzere Lahor'dan akşam saatlerine doğru ayrılıyoruz.

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

26/09/2016

Bugün ülkemizin Türkiye'mizin İslamabad'da bulunan Türkiye Cumhuriyeti İslamabad Büyükelçiliğine Sayın Büyükelçi Sadık Babür Girgin Beyefendi'nin davetiyle kabul olacağız.

İslamabad'da birçok konsolosluk tek bir bölgede toplanmış durumda. İki farklı yoldan da gidilebiliyor.Biz birinci yoldan giderken bir kenarda aracımızı durduruyorlar.Hizar Bey bizlerin Türk vatandaşı olduğumuzu ve pasaportlarımızında yanında bulunduğu göstererek söylüyor.Ancak polisler bu yolun yasak olduğunu söyleyip bize diğer yola yönlendiriyorlar.İkinci yoldan giderken de durduruluyoruz.Bütün geçen araçlara bakılıyor.Ve hızlı bir şekilde birçok araç geçmiş oluyor.Ancak bizim bulduğumuz araç bir minibüs olması sebebiyle bu sefer de kenarda bekletiliyor.Büyük araçların girişi yasakmış.Yaklaşık 15-20 dakikalık bir bekleme süresinin ardından sonunda geçmemizi kabul ediyorlar.Büyükelçiliğe giderken son kez pasaportlarımızı göstermek üzere bir kontrol noktasından geçiyoruz.İslamabad Büyükelçisi Sadık Babür Girgin'i yerinde ziyaret ettikten sonra tekrar vakfa dönüyoruz.Büyükelçiyle görüşmemizden sonra Pakistan ile Türkiye arasında çifte vatandaşlığın olmadığını ve yolculuğumuz sebebiyle seyahat amaçlı vizeye ihtiyaç duyulduğunu tekrar hatırlamış oluyoruz.Özellikle Pakistan'da Türk dizilerinin yaygın olduğunu ancak daha çok kültürümüzü doğru bir şekilde gösteren dizilerin yayınlanması gerektiği bilgisini,Büyükelçilikte çalışmak üzere 6 kişilik kadro açıldığını ama bunun 5 kişilik kadrosunun boş kaldığını öğreniyoruz.

Pakistan'da son gün

Pakistan'daki son günümüzde açık söylemek gerekirse içimde bir burukluk var.Özellikle Khubaib Vakfı aracılığıyla buraya kabul edilip onların misafirleri olmamız benim Pakistan'a olan bakış açımı değiştirdi.Pakistan'ı sevmemi,Türkiye ile olan bağının ne kadar samimi olduğunu görmeme çok yardımcı oldu.Özellikle Khubaib Vakfının yetimhanelerini gezerken çocuklara verilen eğitimden ve spordan uzaklaştırmadan yetiştirilmesinden çok memnun kaldım.Pakistan'da özellikle yetimler için güçlü bir potansiyeli olan Khubaib Vakfı başkanı Nedim Ahmed Han ile tanışmamız hepimiz için çok büyük bir şanstı.Pakistan'ı birçok konuda anlamak için kendisine danıştığımızda her zaman tatmin edici cevaplar alıyorduk

GÜNEY ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
SOUTH ASIA STRATEGIC RESEARCH CENTER

kendisinden. Biraz daha kendi açımdan baktığımda Urdu Dili ve Edebiyatında okuyan öğrenci olarak elbette bir aylık kaldığım süre içerisinde Urduca'yı artık çok iyi konuşuyorum diyemem. Ama Urduca'ya karşı, özellikle Pakistanlı insanlarla, bundan sonra sadece Urduca konuşarak iletişime geçmeye çalışmak için özgüvenim tavan yapmış durumda. Eğitimim açısından benim için çok faydalı geçen bir gezi oldu.